

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ІНЖЕНЕРНИЙ ІНСТИТУТ
 ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
 (повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
 (рівень вищої освіти)

тему Управління депозитною діяльністю комерційного банку в
 ризькому регіоні

Виконав: студент 2 курсу, групи ФБС - 18 - мд
 спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
 (код і назва спеціальності)

страхування»

Лютий М.С.

освітньої програми фінанси, банківська справа та
 (код і назва освітньої програми)

страхування

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

 (ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування, доцент, к.е.н. Фатюха В.В

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування, доцент, к.е.н. Шапуров О.О.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ ІНСТИТУТ**

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)
Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування
(код та назва)
Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., проф.
Метеленко Н.Г.

«17» серпня 20 20 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ**

Лютому Максиму Сергійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Управління депозитною діяльністю комерційного банку в Запорізькому регіоні

керівник роботи Фатюха В.В., к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «10» вересня 2019 року № 1538-с

2. Строк подання студентом роботи Дата згідно графіку захисту

3. Вихідні дані до роботи Публічна фінансова звітність банку, що розглядається в роботі. Літературні джерела. Фахові періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

Теоретична частина. Теоретичні аспекти депозитних операцій банку

Аналітична частина. Аналіз депозитної діяльності банку

Проектна частина. Удосконалення депозитної діяльності комерційного банку

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Таблиця 2.1. Основні показники діяльності ПАТ КБ «Приватбанк». Таблиця 2.2. Фінансові результати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. Таблиця 2.3. Процентні доходи ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. Таблиця 2.4. Комісійні доходи ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. Таблиця 2.5. Процентні витрати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. Таблиця 2.6. Комісійні витрати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. Таблиця 2.8. Аналіз динаміки та структури коштів клієнтів.

Таблиця 2.9. Аналіз розподілу коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за галузями економіки. Таблиця 2.10. Аналіз коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за строками погашення. Таблиця 2.11. Моніторинг процентних витрат на кошти клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк», %. Рис.3.3. Картка депозитних продуктів ПАТ КБ «ПриватБанк». Рис.3.6. Формування стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб (етап 2). Рис.3.7. Формування стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб (етап 3). Таблиця 3.3. Показники фінансового стану клієнта банку. Таблиця 3.7. Норма граничних витрат банку за різними процентними ставками на депозити клієнтів.

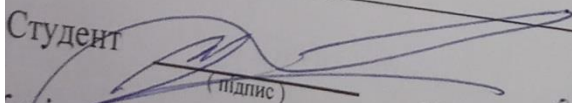
6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Фатюха В.В., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування	18.09	18.10
2	Фатюха В.В., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування	18.10	19.11
3	Фатюха В.В., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування	19.11	12.12

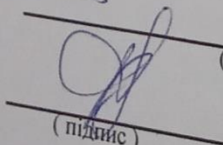
7. Дата видачі завдання 10.09.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Дослідження теоретичного аспекту депозитних операцій банку	25.09.2019	
2	Огляд літературних джерел з депозитних операцій банку	01.10.2019	
3	Збір даних та дослідження звітної документації ПАТ КБ «Приватбанк»	08.10.2019	
4	Аналіз фінансової діяльності ПАТ КБ «Приватбанк»	18.10.2019	
5	Розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності депозитних операцій банку	19.11.2019	

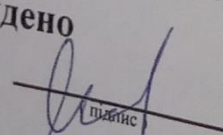
Студент (підпис)

керівник роботи (проекту)

 (підпис)

Лютий М.С.
(ініціали та прізвище)

формоконтроль пройдено
формоконтролер

 (підпис)

Фатюха В.В.
(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Лютий М.С. Управління депозитною діяльністю комерційного банку в Запорізькому регіоні

Кваліфікаційна випускна робота на здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 - Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник В.В. Фатюха. Інженерний інститут ЗНУ. Факультет економіки та менеджменту, кафедра фінансів, банківської справи та страхування, 2020.

Розкрито сутність та значення фінансових ресурсів в забезпеченні стабільності комерційного банку. Визначено теоретико - методологічні основи депозитної політики комерційного банку. Розглянуто проблеми формування ресурсної бази банків України. Досліджено основні фінансові характеристики АТ КБ «Приватбанк». Проаналізовано доходи та витрати АТ КБ «Приватбанк». Проаналізовано депозитні операції АТ КБ «Приватбанк». Запропоновано напрямки удосконалення депозитних операцій АТ КБ «Приватбанк»

Ключові слова: РЕСУРСНА БАЗА, ДОХОДИ, ВИТРАТИ, ДЕПОЗИТНІ ОПЕРАЦІЇ, КЛІЄНТСЬКА БАЗА

ABSTRACT

Liutii M. S. Improvement of commercial banks deposit operations in Zaporizhzhya region.

Qualifying final work obtaining a master's degree in higher education by specialty 072 - Finance, banking and insurance, scientific supervisor. V.V. Fatiukha. Engineering Institute ZNU, Faculty of Economics and Management, Department of Finance, Banking and Insurance. 2020.

The essence of conceptual bases of management of financial resources of the commercial bank. The qualifying final work has described basics of commercial bank deposit policy. The financial characteristics of JSC CB "Privatbank" was

observed. The revenues and expenses of the commercial bank were analyzed. Deposit operations JSC CB "Privatbank" were analyzed. Improvement of JSC CB "Privatbank" deposit operations

Keywords: resource base, income, expenses, deposit operations, client base

АННОТАЦИЯ

Лютый М.С. Управление депозитной деятельностью коммерческого банка в Запорожском регионе

Квалификационная выпускная работа на соискание степени высшего образования магистра по специальности 072 - Финансы, банковское дело и страхование, научный руководитель В.В. Фатюха. Инженерный институт ЗНУ. Факультет экономики и менеджмента, кафедра финансов, банковского дела и страхования, 2019.

Раскрыта сущность и значение финансовых ресурсов в обеспечении стабильности коммерческого банка. Определены теоретико-методологические основы депозитной политики коммерческого банка. Рассмотрены проблемы формирования ресурсной базы банков Украины. Исследованы основные финансовые характеристики АО КБ «Приватбанк». Проанализированы доходы и расходы АО КБ «Приватбанк». Проанализированы депозитные операции АО КБ «Приватбанк». Предложены направления совершенствования депозитных операций АО КБ «Приватбанк»

Ключевые слова: РЕСУРСНАЯ БАЗА, ДОХОДЫ, РАСХОДЫ, ДЕПОЗИТНЫЕ ОПЕРАЦИИ, КЛИЕНТСКАЯ БАЗА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ.....	10
1.1. Сутність та значення фінансових ресурсів в забезпеченні стабільності комерційного банку.....	10
1.2. Теоретико - методологічні основи депозитної політики комерційного банку.....	19
1.3. Проблеми формування ресурсної бази банків України.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	35
2.1. Основні фінансові характеристики АТ КБ «Приватбанк»..	35
2.2. Аналіз доходів та витрат АТ КБ «Приватбанк».....	41
2.3. Аналіз депозитних операцій АТ КБ «Приватбанк».....	53
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	65
3.1. Методичний підхід оцінки конкурентних переваг АТ КБ «Приватбанк» на основі існуючих фінансових інструментів.....	65
3.2. Формування стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб.....	72
3.3 Оптимізація методики аналізу клієнтської бази АТ КБ «Приватбанк».....	77
3.4. Використання методу процентних ставок на депозити за граничними витратами як напрямок вдосконалення цінової політики ПАТ КБ «Приватбанк».....	83
3.5. Формування сучасного підходу до оцінки ефективності залучення депозитних ресурсів банку.....	87
ВИСНОВКИ.....	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	104
ДОДАТКИ.....	107

ВСТУП

Актуальність теми. Специфіка діяльності комерційного банку полягає в тому, що переважна частина його ресурсів формується за рахунок позичкових коштів. При цьому важливу роль у структурі залучених коштів банківської установи відіграють депозити.

Економічна нестабільність періоду світової фінансово-економічної кризи та часу подолання її наслідків суттєво вплинула на банківську систему України, в результаті комерційні банки опинилися в несприятливому фінансовому стані. Криза вітчизняної банківської системи зумовила жорстке протистояння між комерційними банками за ресурси та напрямки їх розміщення. А з іншого боку, обмеження доступу комерційних банків до джерел залучення депозитних коштів населення вкрай негативно позначилося на фінансовій стійкості багатьох банківських установ.

Сьогоднішні позиції української банківської практики проведення депозитних операцій досить слабкі, тож вони потребують багатьох змін. Тому удосконалення управління депозитними операціями банку є актуальним питанням сьогодення

Мета й завдання дослідження. Метою роботи є удосконалення управління діяльністю банку

Для досягнення зазначеної мети сформульовано такі завдання:

- розкрити сутність та значення фінансових ресурсів в забезпеченні стабільності комерційного банку;
- визначити теоретико - методологічні основи депозитної політики комерційного банку;
- розглянути проблеми формування ресурсної бази банків України;
- дослідити основні фінансові характеристики АТ КБ «Приватбанк»;
- проаналізувати доходи та витрати АТ КБ «Приватбанк»;
- проаналізувати депозитні операції АТ КБ «Приватбанк»;

- запропонувати напрямки удосконалення депозитних операцій АТ КБ «Приватбанк»

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є депозитні операції АТ КБ «Приватбанк».

Предметом дослідження є удосконалення управління депозитними операціями АТ КБ «Приватбанк».

Методи дослідження. Загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, теоретичне моделювання, абстрагування; спеціальні методи: горизонтальний та вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз, методи планування бізнес процесів комерційного банку.

Матеріалами для дослідження стали: спеціальна література з проблем теорії та практики управління кредитними операціями комерційного банку, нормативні документи, статистичні дані.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:
удосконалено:

- методичних підхід оцінки конкурентних переваг АТ КБ «Приватбанк» на основі існуючих фінансових інструментів;
- стратегічні механізми управління депозитами фізичних осіб;
- інтегрований показник оцінки стану клієнтської бази банку;
- інтегральний показник ефективного залучення депозитних вкладень.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблені в ході дослідження науково – практичні методичні рекомендації можуть бути використані в діяльності АТ КБ «Приватбанк» та на інших комерційних банках України, що дозволить удосконалити управління депозитними операціями комерційного банку.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були представлені в доповіді на Міжнародній науково – практичній конференції «Вплив цифрової освіти на розвиток людського капіталу»

Публікації. Основні положення роботи опубліковано в матеріалах міжнародної науково-практичної конференції.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні документи, навчально – методична література, наукові публікації в періодичних виданнях з питань диверсифікації та оптимізації кредитного портфелю банку, а також фінансова звітність банків та зокрема АТ КБ «Приватбанк»

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладений на __ сторінках. Робота містить __ таблицю, __ рисунків та __ додатки. Список використаних джерел налічує __ найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

1.1. Сутність та значення фінансових ресурсів в забезпеченні стабільності комерційного банку

Сучасний етап розвитку економіки України визначається високим динамізмом та інтегрованістю процесів у всіх її ланках, поглибленням міжгосподарських зв'язків та активною взаємодією зі світовим співтовариством.

Вагоме місце у цих процесах відводиться банківській системі як фінансовому посереднику та координатору руху фінансових ресурсів. Банки акумулюють грошові ресурси, здійснюючи водночас їх перерозподіл між різними суб'єктами ринку. Водночас у контексті успішного функціонування банків у сучасних умовах виокремлюється проблема їх ресурсного забезпечення як основи діяльності.

Варто зазначити, що в сучасній економічній літературі існують різні, часто дискусійні погляди на розуміння та трактування суті поняття „банківські ресурси” залежно від тих чи інших критеріїв, які автори вкладають у розкриття змісту цього поняття і які у підсумку визначають його остаточне формулювання. Окремі автори не дають чіткого розмежування понять „банківські ресурси”, „банківський капітал”, „власний капітал банку”, таким чином ототожнюючи їх.

Більшість вчених ототожнюють фінансові ресурси банку та банківські ресурси. При цьому банківські ресурси визначають як основу діяльності будь-якого банку, оскільки процеси формування ресурсів і надання позик перебувають у тісному взаємозв'язку. Для з'ясування сутності фінансових ресурсів банку порівняємо наукові підходи вчених (табл. 1.1).

Теоретичні підходи вчених щодо
визначення сутності поняття «фінансові ресурси банку»

Автори	Наукова думка щодо визначення сутності поняття "фінансові ресурси банку"
Едвін Дж. Долай	Досліджуючи ресурси банку, пропонує звернутися до правового боку банківського балансового звіту, де відображені депозити, позики й акціонерний капітал банку.
Мороз А., Савлук М.	Ресурси комерційного банку - це сукупність коштів, що є у його розпорядженні та використовуються для виконання активних операцій.
Алексеєнко М.	Банківські ресурси - сукупність грошових ресурсів й виражених у грошовій формі матеріальних, нематеріальних та фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і можуть бути використані ними для здійснення активних операцій та надання послуг.
Волохата К.	Фінансові ресурси банку - це сукупність акумульованих з різних джерел коштів, які формуються у процесі розподілу та перерозподілу та використовуються в банківській діяльності з метою отримання прибутку*.
Васюренко О.	Ресурси комерційного банку - це сукупність власних, залучених і цільових фінансових коштів банку, що знаходяться в безпосередньому його розпорядженні і використовуються на його розсуд для здійснення повномасштабної банківської діяльності.
Вовчак О. Рушишин Н.	Ресурси банку - це сукупність грошових коштів, що знаходяться у його розпорядженні й використовуються для здійснення активних та інших операцій.
Лаврупшн О.	Банківські ресурси - це сукупність власних і залучених коштів, що є у розпорядженні банку та використовуються для проведення активних операцій.
Присяжнюк О.	Ресурси комерційного банку - його власний капітал, залучений і позиковий капітал, а також як самостійне джерело власних коштів банку.
Кутідзе Л., Гранько О.	Ресурси комерційних банків - сукупність власного капіталу і залученого банком у результаті проведення пасивних і активно-пасивних операцій, а також коштів, що є в його розпорядженні і можуть бути використані для активних операцій.

Примітка: складено на основі [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]

Розглядаючи економічний зміст ресурсів банків, зазначимо, що їх перелив здійснюється на кредитній основі та є своєрідним товаром.

Споживча вартість банківських ресурсів полягає у спроможності функціонувати як капітал і приносити дохід у вигляді позичкового прибутку, що є складовою банківських прибутків. З огляду на це вважається: поняття “ресурси комерційних банків ” може мати два аспекти.

По-перше, традиційні банківські ресурси являють собою акумульовані банком тимчасово вільні кошти господарства й населення на умовах забезпечення зобов’язань власності чи боргу для подальшого розміщення на ринку з метою отримання прибутку.

По-друге, окрім традиційних банківських ресурсів, у дане поняття можна включити й реальні можливості банку не лише акумулювати кошти в зобов’язання боргу та зобов’язання власності, а й можливості вилучати прибуток від проведення дохідних банківських операцій (дохідних активних, комісійних і посередницьких операцій). Натомість розмір прибутку має бути достатнім для окупності залучених та запозичених ресурсів і поступового зростання капіталу банку. Саме розуміння банківських ресурсів у широкому аспекті висуває на центральне місце проблему управління активами / пасивами.

Отже, можна погодитися, що ресурси банку – це сукупність грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні банку і використовуються ним для здійснення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій.

Окремі дослідники розглядають сутність банківських ресурсів через призму поняття „банківський капітал”. Виходячи з аналізу теоретичної сутності, поняття „капітал” визначають як відносини економічної власності між різними суб’єктами з приводу формування активів, в т.ч. грошових коштів у банку та їх використання з метою привласнення максимальних прибутків. При з’ясуванні сутності банківського капіталу зазначені автори виділяють матеріально-речовий зміст і суспільну форму. До матеріально-речової структури банківського капіталу відносять засоби

праці (банківську техніку, будівлі) та різні види грошових коштів (власні, залучені та запозичені). Суспільна форма банківського капіталу – це сукупність відносин економічної власності між різними економічними суб'єктами з приводу залучення, використання і привласнення грошових коштів.

Трактування фінансових ресурсів банку визначається специфікою діяльності банківських установ, які, з одного боку, виступають як фінансові інститути, що беруть участь у перерозподілі вільних фінансових ресурсів, а, з іншого, – як суб'єкти господарювання, що використовують фінансові ресурси у своїй діяльності.

Ресурси окремо взятого банку – це сукупність грошових коштів і виражених у грошовій формі матеріальних і фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і можуть бути використані ними для кредитно-інвестиційних операцій та надання банківських послуг [10].

Ресурси ж усієї банківської системи – це особливе економічне поняття, що виражає сукупність економічних відносин із приводу створення, розподілу і використання коштів банківською системою на макроекономічному рівні. Наявність мультиплікаційного ефекту при створенні ресурсів банків, діяльність центральних банків із емісії платіжних засобів роблять досить проблематичним визначення сукупних ресурсів банківської системи країни шляхом арифметичного підсумовування ресурсів окремих банків.

Банківські ресурси доцільно розглядати як у мікроекономічному, так і у макроекономічному аспектах (рис. 1.1) [10].

Для уточнення, більш глибокого розуміння та подальшого з'ясування суті та економічної природи ресурсів банку необхідною є наукове обґрунтована їх класифікація як в узагальненому вигляді, тобто за найбільш суттєвими ознаками та критеріями, так і в деталізації - за джерелами їх формування та за складовими компонентами.

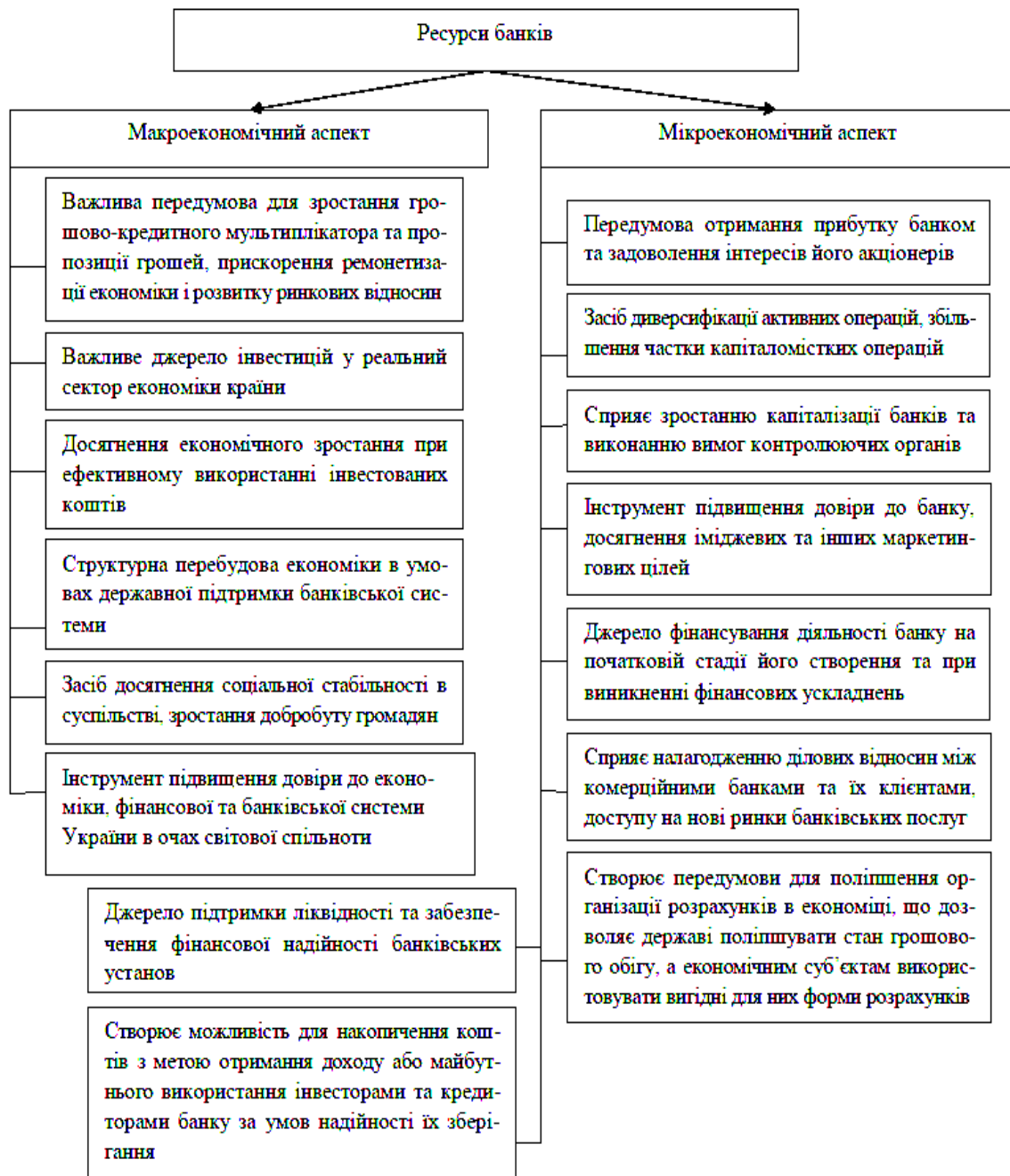

Рис.1.1. Мікро - та макроекономічні аспекти формування ресурсів банку

В економічній літературі класифікують банківські ресурси за різними ознаками: за джерелами утворення, економічним змістом, місцем мобілізації, можливістю прогнозування розмірів ресурсу, можливістю використання (рис. 1.2).

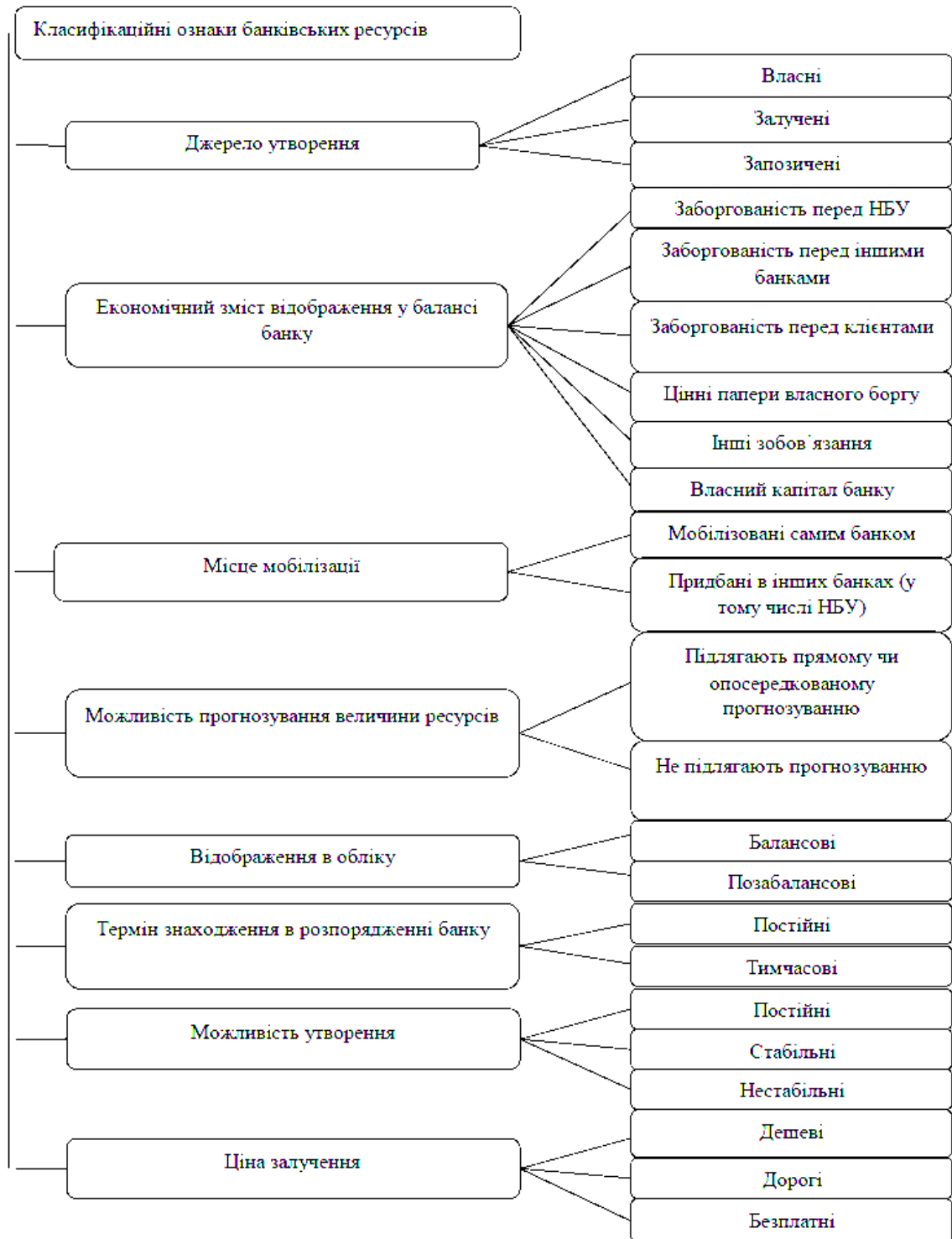

Рис.1.2. Класифікація фінансових ресурсів банку

Найбільш поширеною в сучасній економічній літературі є класифікація ресурсів банку за джерелами їх формування, згідно з якою виокремлюють власні, залучені та запозичені (позикові) ресурси. Водночас окремі автори, не виокремлюючи запозичені ресурси, включають їх до залучених, виходячи з

того, що це „чужі” для банку ресурси (зобов’язання банку перед вкладниками та кредиторами), тобто сформовані за рахунок зовнішніх джерел. З таким поглядом на структуру ресурсів банку неможливо не погодитися, оскільки здійснений таким чином поділ ресурсів банку впливає з їх економічної природи і тому є цілком аргументованим та логічним як з теоретичної, так і практичної точок зору.

Окрім того, необхідно зазначити, що банківські ресурси, часто ототожнюючи з банківським капіталом, класифікують саме з позицій капіталу.

Однією зі складових ресурсів банку є власні кошти, які є джерелом внутрішнього походження. До власних коштів відносять кошти статутного, резервного, страхового й інших капіталів банку, що формуються за рахунок прибутку, а також нерозподілений прибуток минулих та поточного років. Для аналізу фінансово-економічних показників банківської діяльності та розрахунку економічних нормативів використовується регулятивний капітал.

Власні ресурси – лише відправна точка для організації банківської справи, а їх роль значною мірою зводиться до гарантування прибутковості та фінансової стійкості банку.

Найбільша частина пасивів банку, яка в декілька разів перевищує його власні кошти, - залучені кошти, що визначає специфіку банку як посередника у сфері фінансових відносин. Залучені кошти виступають основним джерелом формування ресурсів банку, які в подальшому спрямовуються для використання у формі проведення активних операцій. У банківській практиці всі рахунки клієнтів, відкриті в банку, узагальнено називають депозитами, а отже, залучені кошти – депозитними зобов’язаннями.

Це джерело формування ресурсів є традиційним у банківській практиці, однак з розвитком вітчизняного фінансового ринку, залучення вітчизняної банківської системи у світові інтеграційні процеси зростає роль іншого джерела формування ресурсів банку - запозичених коштів.

Запозичені кошти мають суттєве значення для підтримки поточної

банківської ліквідності й тому активно використовуються банками України. Операцію запозичення коштів називають купівлею фондів, а джерела запозичення - недепозитними зобов'язаннями банку. Відмінною особливістю запозичених коштів, виходячи з механізму їх акумуляції, є те, що в цьому випадку їх формування здійснюється за безпосередньої ініціативи банку, в той час як під час формування залучених ресурсів ініціаторами виступають клієнти банку.

Оскільки класифікація ресурсів банку за джерелами їх формування є визначальною з-поміж інших, з огляду на значний науковий і практичний інтерес, структуру ресурсів банку за складовими елементами відображено на рис. 1.3.

Рис.1.3. Класифікація ресурсів банку за джерелами формування

На основі проведеного аналізу з'ясовано, що структура ресурсів окремих банків є індивідуальною і залежить від ступеня їх спеціалізації, особливостей їх діяльності, стану ринку кредитних ресурсів та інших чинників. Так, універсальні банки, які здійснюють переважно операції з короткострокового кредитування, як основний вид залучених ресурсів

використовують короткострокові депозити, а іпотечні банки, які займаються довгостроковим кредитуванням під заставу нерухомості, мобілізують ресурси шляхом випуску та реалізації довгострокових зобов'язань (іпотечних облігацій).

Таким чином однією з необхідних передумов ефективного функціонування банків та їх фінансової стійкості є стабільність і достатність їх ресурсної бази. Сучасні ресурсні проблеми банків зумовлені багатьма чинниками як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Зовнішніми чинниками впливу є: незадовільний стан світової та національної фінансово-економічних систем, недосконалість грошово-кредитної політики центрального банку, недосконалість законодавчої бази, підірвана довіра до кредитних установ, нерозвиненість ринку страхування та фондового ринку тощо. Найбільш вагомим чинником внутрішнього характеру щодо накопичення ресурсних проблем банків є: недостатній рівень капіталізації банків, а внаслідок цього – ненадійність, нестабільність та неспроможність банків пристосуватися до несприятливих змін кон'юнктури ринку. Вирішення проблем, які виникають під впливом вищеперерахованих чинників, вимагає від банків оптимізації ресурсної політики.

Для вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням ресурсами банків України, необхідно перш за все забезпечити прискорення розвитку виробництва та активізацію фондового ринку. Крім того, банки, дбаючи про збільшення обсягів своїх ресурсів, повинні: збільшувати обсяг власного капіталу; активізувати роботу банку із залучення вільних коштів населення; запроваджувати нові види банківських продуктів для юридичних і фізичних осіб; прискорювати і впроваджувати ефективні методи маневрування ресурсами банків за умови виваженої, збалансованої політики відповідності пасивних і активних операцій банку.

Під час формування ресурсної бази банк передусім має визначити систему цілей та напрямки діяльності банку. Під час вироблення політики мобілізації ресурсів банк повинен реалізувати такі цілі: прибутковість,

дотримання вимог регулюючих органів, ліквідність, мінімізація витрат, орієнтація на адаптацію, обсяги і ринок. Завданням політики банку щодо мобілізації ресурсів є формування необхідних коштів для подальшого їх розміщення шляхом найкращої реалізації цілей. Це потребує порівняння ресурсів через вибір найкращих елементів шляхом якісної їх оцінки.

1.2. Теоретико - методологічні основи депозитної політики комерційного банку

Для створення ефективної банківської системи в Україні є можливість обміну фінансових ресурсів між суб'єктами господарювання, надання споживачам можливості вибору між різними об'єктами розміщення тимчасово вільних грошових коштів, а також надання усім, хто потребує кредитів, найприйнятніших умов при забезпеченні їх повернення й обслуговування.

Наслідки фінансової кризи призвели до загострення конкуренції між комерційними банками за ресурси та ефективні напрямки їх розміщення. Це призвело до тимчасового зниження прибутковості банківської діяльності. Для успішного функціонування та розширення діяльності банківської установи недостатньо залучати кошти за нижчою ціною, а розміщувати за вищою, для цього необхідно створювати ефективну систему менеджменту банку. Для підтримки своєї конкурентоспроможності банки вимушені пропонувати своїм клієнтам все нові послуги, застосовувати різноманітні фінансові інструменти та розширювати свою діяльність.

Розробка депозитної політики полягає у визначенні пріоритетних напрямків розвитку та удосконалення банківської діяльності в процесі залучення й акумулювання ресурсів, розвитку депозитних операцій та підвищення їх ефективності. Саме тому потребують уточнення механізми диверсифікації депозитного портфеля, гнучкості формування депозитної політики банку в їх комплексі із кредитною політикою, що, своєю чергою,

залежить від якості формування банком оптимальних стратегічних напрямків розвитку на ринку депозитних послуг.

Для забезпечення стабільності і надійного функціонування в нашій державі комерційних банків важливу роль відіграє формування науково обґрунтованої банківської політики, основним елементом якої є депозитна політика. Це пов'язано з тим, що основна частина банківських ресурсів створюється у процесі проведення депозитних операцій, від ефективності і правильності організації яких залежить у кінцевому результаті стійкість функціонування банківської установи. Приріст числа вкладників прямо залежить від депозитної політики, тому динаміка збільшення вкладників – один із показників ефективної діяльності банку.

Найбільш дослідженим у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі є поняття «депозитна політика». Проте вченим доволі складно дійти до єдиної точки зору з визначення цього поняття та підходів до її розробки й удосконалення.

Депозитна політика являє собою складне економічне явище, її суть необхідно розглядати як у широкому, так і у вузькому значенні. У широкому – депозитна політика комерційного банку характеризується як стратегія і тактика банку при здійсненні ним діяльності щодо залучення ресурсів з метою повернення, а також при організації та управлінні депозитним процесом [15, с. 12].

Під депозитною політикою у вузькому значенні розуміється стратегія і тактика банку проблеми розвитку банківської системи в сучасних умовах в частині організації депозитного процесу з метою забезпечення його ліквідності.

Депозитна політика – це стратегія і тактика формування ресурсної бази за допомогою залучення оптимального обсягу коштів через продаж депозитних продуктів задля підтримання вимог ліквідності, дохідності й ризику та забезпечення конкурентних переваг банку [11, с. 916-917].

Депозитна політика комерційного банку – це комплекс заходів з

формування депозитного портфеля, а також багатоманітні форми та методи щодо реалізації на ринку депозитних вкладів [18, с. 167].

Депозитні операції значною мірою визначають умови, форми і напрями використання банківських ресурсів, тобто склад і структуру активних операцій. Виходячи з цього, депозитна політика повинна включати ряд напрямів, які були б спрямовані на поліпшення її якості. Якість депозитної політики є важливим фактором, що визначає ліквідність банку. Критерієм якості депозитів є їх стабільність. Що більша частка стабільних депозитів, то вища ліквідність, тоді ресурси не покидають банк. Усі науковці і практики відмічають, що строкові і ощадні депозити є найстійкішою частиною депозитних ресурсів [13, с. 89; 14, с. 92; 17, с. 4], вони дозволяють здійснювати кредитування на більш тривалі строки і під вищі відсотки. Однак строкові депозити повинні бути диференційовані до різних груп клієнтів. Частка великих депозитів визначає стабільність ресурсної бази, оскільки вплив дострокового вилучення депозиту на ресурсну базу зростає зі збільшенням його розмірів. Підвищення частки великих депозитів знижує стабільність ресурсної бази банку [19, с. 72].

Депозитна політика комерційного банку ґрунтується на дослідженні досягнутого рівня розвитку депозитних відносин банку з клієнтами і націлена на їх вдосконалення та розвиток.

Комерційному банку важливо розробляти депозитну політику насамперед тому, що це дає можливість регулювати, управляти, раціонально організувати взаємини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху коштів. У процесі розробки депозитної політики комерційного банку слід враховувати рівень розвитку суспільства, банківської системи держави і конкретного банку.

Кожен банк визначає свою власну депозитну політику з огляду на економічну, політичну, соціальну ситуацію в регіоні своєї діяльності. Якщо банк не має власної депозитної політики або має депозитну політику невисокої якості, або не зміг довести її основні положення до відома

конкретних виконавців, ставлячи тим самим під сумнів можливість її реалізації, значно підвищується сукупний ризик його діяльності.

Головною передумовою успішного довгострокового розвитку банку є наявність та ефективна реалізація системи стратегічного менеджменту, який являє собою процес прийняття та реалізації стратегічних рішень, зміст яких полягає у виборі, заснованому на порівнянні наявного потенціалу банку з можливостями та загрозами його зовнішнього середовища.

З метою ефективного проведення депозитної політики банку доцільно розробляти відповідний стратегічний план, призначенням якого є планування депозитних послуг у встановленні граничних розмірів депозитної бази, її місця в ресурсному потенціалі банку та засобах його реалізації щодо цільових ринків та клієнтів, обсягів, структури депозитів юридичних і фізичних осіб, форм та пріоритетів депозитної діяльності.

При розробці стратегії банку на ринку депозитних послуг необхідно враховувати такі принципи:

- максимізація прибутку;
- забезпечення стійкості ресурсної бази та рівня ліквідності;
- гнучкість асортиментної та цільової політики й пристосування окремих параметрів збуту до вимог клієнтів.

Механізм формування депозитної політики включає ряд етапів, які спрямовані на виконання мети і завдань, які стоять перед банком. Кожен з етапів безпосередньо пов'язаний з іншими і є обов'язковим для формування оптимальної депозитної політики і правильної організації депозитного процесу (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Етапи формування депозитної політики

Характеристика етапів	Основні орієнтири
Постановка цілей і визначення завдань депозитної політики	Діяльність орієнтована на залучення оптимального обсягу грошових коштів (за строками і валютами), необхідного і достатнього для роботи на фінансових ринках за умови забезпечення мінімального рівня витрат

Продовження таблиці 1.2

Характеристика етапів	Основні орієнтири
Виділення відповідних підрозділів і розподіл повноважень співробітникам банку	Орієнтована на визначення підрозділів банку, за якими закріплені завдання щодо залучення депозитів (відділ маркетингу) і функції щодо обслуговування депозитних операцій (депозитний, обліково-операційний відділ)
Розробка відповідних процедур залучення ресурсів	Визначені конкретні схеми, заходи, які використовують інструменти маркетингу для залучення грошових коштів юридичних і фізичних осіб шляхом прямої чи прихованої реклами або пропаганди
Організація контролю і управління в процесі здійснення депозитних операцій	Завданням контролю є уникнути або зменшити ризики, які виникають при депозитних операціях. Депозити розглядаються як самостійний об'єкт управління і джерело підвищення ефективності роботи банку

У процесі розробки механізму депозитної політики банку беруть участь різні структурні підрозділи, зокрема відділи маркетингу, менеджменту, обліково-операційний відділ, депозитний відділ, робота яких орієнтована на залучення коштів на умовах: повернення, строковості, платності (якщо це передбачено договором), публічності (відносно умов залучення коштів).

Втілюючи в діяльність банку прийнятну депозитну політику, враховуючи специфіку роботи банку, можна виділити певні питання, на які повинна відповідати депозитна політика (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Основні питання та рішення щодо прийняття депозитної політики

Питання	Пояснення
1. Мета залучення ресурсів	Депозитні операції організуються для того, щоб сприяти отриманню банком прибутку чи створювати умови для отримання прибутку в майбутньому
2. Джерела надходження ресурсів	У процесі організації депозитних операцій варто прагнути урізноманітнення джерел ресурсів за суб'єктами та поєднання різних форм депозитів
3. Можлива сума залучених ресурсів	Депозитна політика повинна бути взаємопов'язаною з кредитною політикою. Сума залучених коштів має забезпечувати їх реалізацію в активні операції

Продовження таблиці 1.3

Питання	Пояснення
4. Термін, на який передбачають залучити ресурси	Депозити на вимогу обслуговують платіжний обіг і належать до найліквідніших. Строкові депозити більш стійкі, але залежать від відсоткової ставки
5. Вартість залучених ресурсів	Процес формування депозитної політики тісно взаємопов'язаний з процентною політикою банку. Відсоткові ставки диференціюються за сумами, видами і строками депозитів
6. Можлива ефективність операцій, пов'язана із залученням ресурсів	При розрахунку ефективності залучення депозитів необхідно брати до уваги пов'язані з ними витрати, у т.ч. відрахування в обов'язкові резерви, ступінь їх ліквідності і доходи, пов'язані з їх розміщенням

На сьогодні обсяг готівки на руках у населення залишається значним, тому відкриття депозитних вкладів є першим етапом співпраці банку і клієнта. Встановлення таких взаємовідносин дозволяє зацікавити клієнта в отриманні подальших послуг комерційного банку і сформувати механізм різнопланової

співпраці «клієнт – банк», який характеризується високим ступенем довіри, мінімізацією ризику та зацікавленістю сторін в ефективній діяльності кожного із суб'єктів.

Таким чином, депозитна політика являє собою концепцію організації депозитних відносин, постановку завдань у частині залучення ресурсів, а також практичних заходів щодо її реалізації. Характеристика депозитної політики дозволила зробити висновок, що вона є однією зі складових управління діяльністю банку.

Її можна трактувати за такими напрямками: за суттю – це стратегія і тактика банку в частині організації депозитного процесу; за діяльністю – це комплекс заходів, що має на меті забезпечення ліквідності банку; за оформленням – це документ, детальний план, керівництво до дій щодо залучення ресурсів. Зміст депозитної політики проявляється в забезпеченні стабільності і стійкості банківської установи, її рентабельності, ліквідності та надійності, а також адекватності її діяльності потребам клієнтів.

Створення раціональної системи депозитних рахунків та можливості акумулювання залучених коштів об'єктивно обмежуються та визначаються зовнішніми факторами: рівнем економічної активності; рівнем розвитку регіону; можливістю альтернативних вкладень; інфляційними очікуваннями та ін. Розвиток новітніх банківських технологій дозволить повніше задовольнити потреби клієнтів у різноманітних послугах, поліпшити якість обслуговування, підвищити зацікавленість фізичних осіб у розміщенні своїх коштів на депозитних рахунках у банку.

1.3. Проблеми формування ресурсної бази банків України

Сучасний етап розвитку вітчизняної економіки характеризується підвищенням вимог до банківської системи, яка повинна сприяти стійкому економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності господарського комплексу в умовах поступової інтеграції у європейський та світовий економічний простір. Це зумовлено особливою роллю банків як провідних фінансових посередників, що забезпечують переміщення фінансових ресурсів між окремими регіонами, галузями господарства та суб'єктами економіки з метою задоволення їх потреб та запитів.

Достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банків є важливою передумовою їх прибутковості, підтримки достатньої ліквідності та довіри з боку всіх учасників ринку. Зміцнення ресурсної бази сприяє підвищенню можливостей банків у задоволенні поточних та інвестиційних потреб суб'єктів господарювання і домогосподарств у додаткових фінансових ресурсах. Водночас у сучасних умовах в Україні помітно загострилися проблеми формування та використання ресурсів банків.

Розпочнемо аналіз формування ресурсної бази банків України з аналізу динаміки пасивів та кількості банків України протягом 2013–2018 рр. (рис. 1.4).

З рисунку видно, що хоча найбільше зменшення кількості банків у банківській системі України припало на 2015–2016 рр., саме в цей період їх

кількість зменшилася із 117 до 96, однак найбільше зменшення ресурсної бази банків відбулося у 2017 р. На нашу думку, така ситуація пов'язана із тривалим процесом виведення банків з ринку, що й привело до неодноразового зменшення кількості банків та їхньої ресурсної бази.

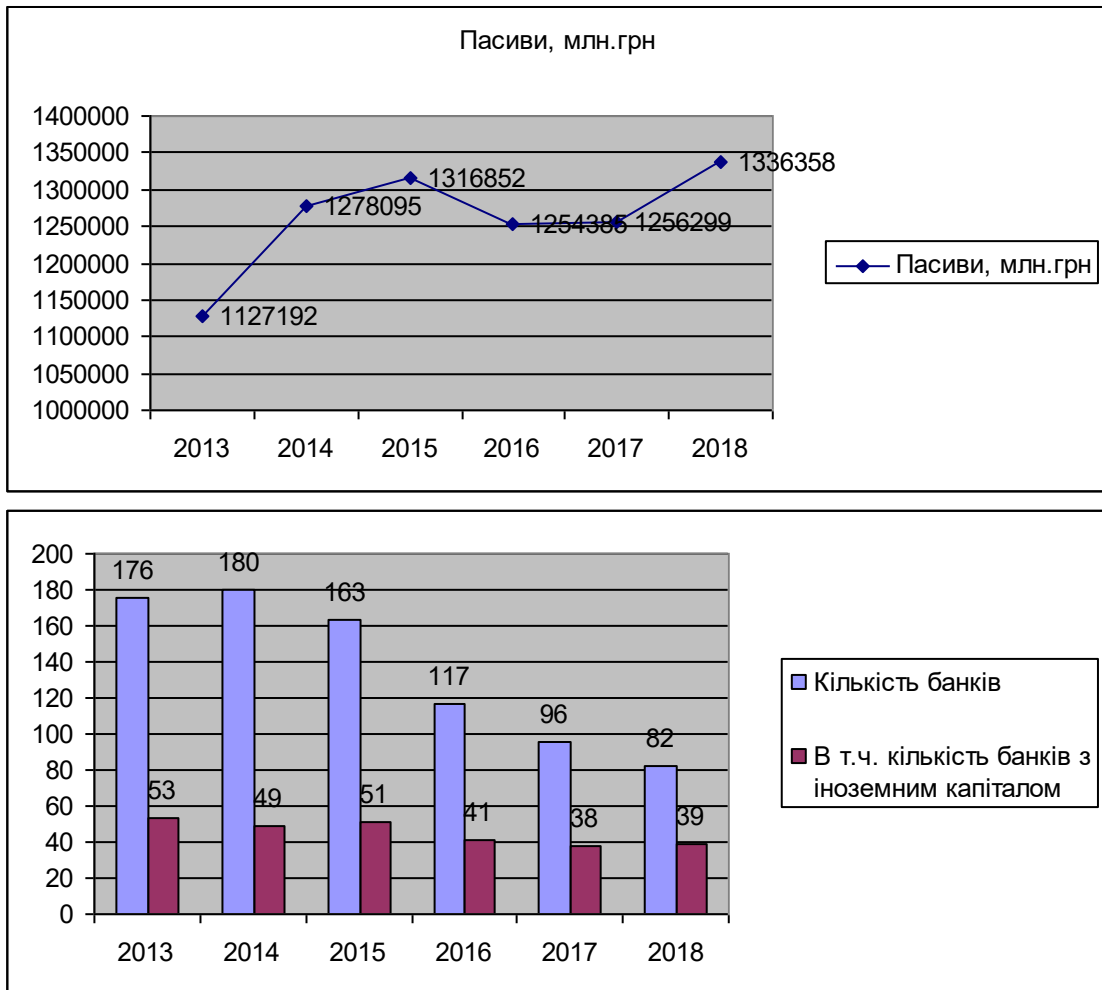

Рис.1.4. Аналіз динаміки пасивів та кількості банків України протягом 2013–2018 рр.

Варто підкреслити, що у 2012–2017 рр. кількість банків з іноземним капіталом знизилася на 14 банківських установ, що є негативною тенденцією для банківського сектору України. На нашу думку, це відбулося через вихід банків Західної Європи з вітчизняного банківського ринку у зв'язку з кризою банківської системи в країні та відсутністю перспектив розвитку економіки і відновлення ділового клімату.

Перейдемо до аналізу динаміки структури ресурсної бази банків, яка

подана на рис. 1.5.

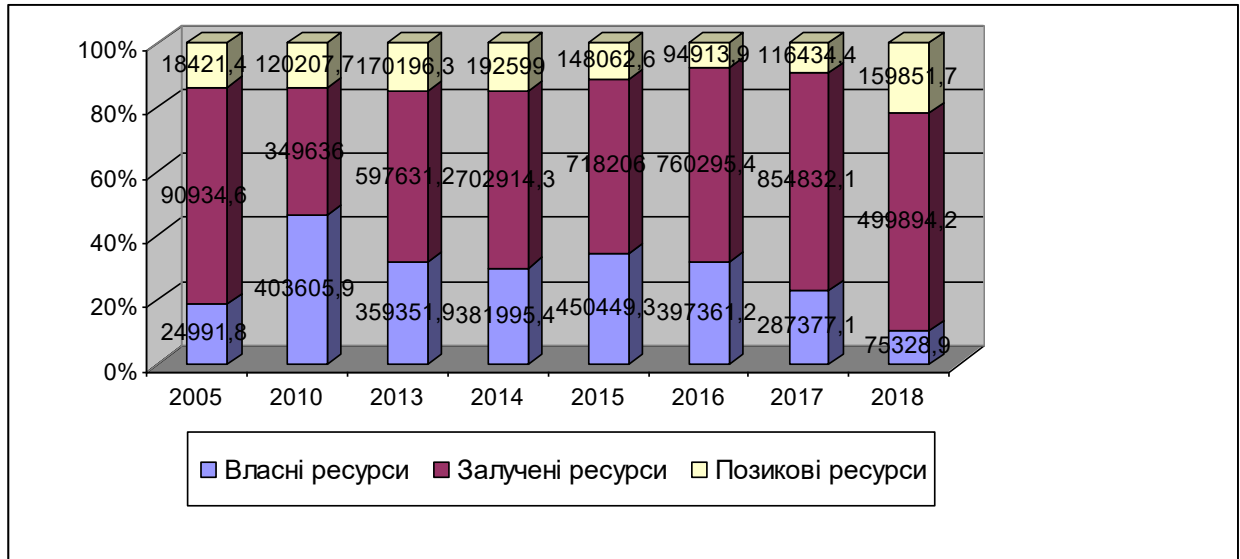

Рис.1.5. Динаміки структури ресурсної бази банків України протягом 2005-2018рр.

З рисунку видно, що найбільшу частку в пасивах банку займають залучені ресурси, тобто депозити фізичних та юридичних осіб. У 2010 році вони суттєво зменшилися внаслідок фінансової кризи 2008–2009 рр., що спричинило серйозну проблему з формуванням банками залучених ресурсів і привело до проблем із ліквідністю у банківських установах. Також ми бачимо, що разом зі зменшенням залучених ресурсів в 2010 році збільшилися запозичені ресурси. Це пов'язано з тим, що НБУ активно кредитував та надавав допомогу банкам, які потрапили в кризову ситуацію.

У період із 2013–2016 рр. ситуація стабілізувалася: на власний капітал припадало 10%, на залучені кошти – 60%, на запозичені – 30%. Однак починаючи з 2017 року структура ресурсної бази банків починає змінюватися. Так, збільшується частка залучених ресурсів до 70% за рахунок зменшення частки запозичених ресурсів до 20%.

У 2018 році зберігається тенденція 2017 року, однак можна ще побачити суттєве збільшення частки власних ресурсів. Однак варто підкреслити, що така зміна структури відбулася не за рахунок значного збільшення власного капіталу в абсолютному вираженні, він збільшився всього на 300 млрд. грн., а за рахунок

зменшення залучених ресурсів практично в 2 рази, а запозичених – майже в 4 рази. Виходячи з того, що ресурсна база банків за джерелами формування складається із власних, залучених та запозичених ресурсів, проаналізуємо динаміку зміни цих складників більш детально.

Насамперед проаналізуємо динаміку, склад та структуру власного капіталу банків України у 2013–2018 рр.

Основними складниками власного капіталу банку, які займають найбільшу частку в його структурі, є статутний капітал (рис. 1.6) та нерозподілений прибуток (збиток), хоч і у від’ємному значенні. (рис. 1.7).

Рис.1.6. Динаміка статутного капіталу банків України (2013-2018рр).

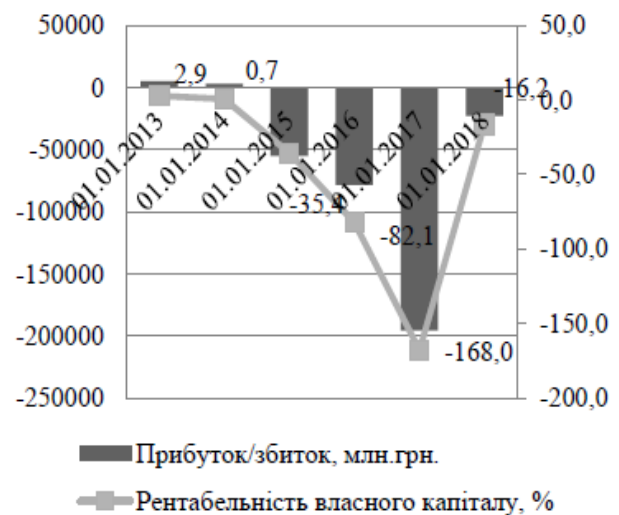

Рис.1.7. Динаміка прибутку та рентабельності банків України (2013-2018рр).

Статутний капітал вітчизняних банків значно збільшився починаючи з 2016 року. Якщо проаналізувати темпи росту, то незначну спадаючу динаміку можна спостерігати у 2014 р., а зростання динаміки капіталу ми бачимо з 2015 р., при цьому доволі швидке з 2016 р. На нашу думку, така тенденція пов’язана зі збільшенням мінімальних вимог до розміру статутного капіталу з 17 червня 2016 року.

Аналіз прибутку (збитку) до оподаткування та рентабельність власного капіталу банків України у 2013–2018 рр. показав, що починаючи з 2014 року

можна спостерігати різке зменшення як прибутку банків України, так і рентабельності капіталу банків України, пік якого приходиться на 2017 рік, коли рентабельність капіталу становить -168% . У 2017 р. можна спостерігати період різкого підвищення рентабельності, коли показник становить $16,2\%$.

Підкреслимо, що рентабельність капіталу дає змогу побачити економічну ефективність, яка відображає рівень ефективності використання ресурсів і капіталу банку; він показує стійкість банків, їхню здатність розраховуватися з боргами і приносити прибуток. І сьогодні цей показник свідчить про негативні тенденції щодо ефективності використання ресурсів банків України, однак значне його підвищення за останній рік вказує на пристосування банків до нових економічних умов в країні.

Перейдемо до аналізу другого складника ресурсної бази банків, а саме оцінки структури залучених ресурсів банків України. До залучених ресурсів належать кошти юридичних і фізичних осіб, які становлять депозитний портфель банку. Динаміка структури депозитного портфеля банків України подана на рис. 1.8.

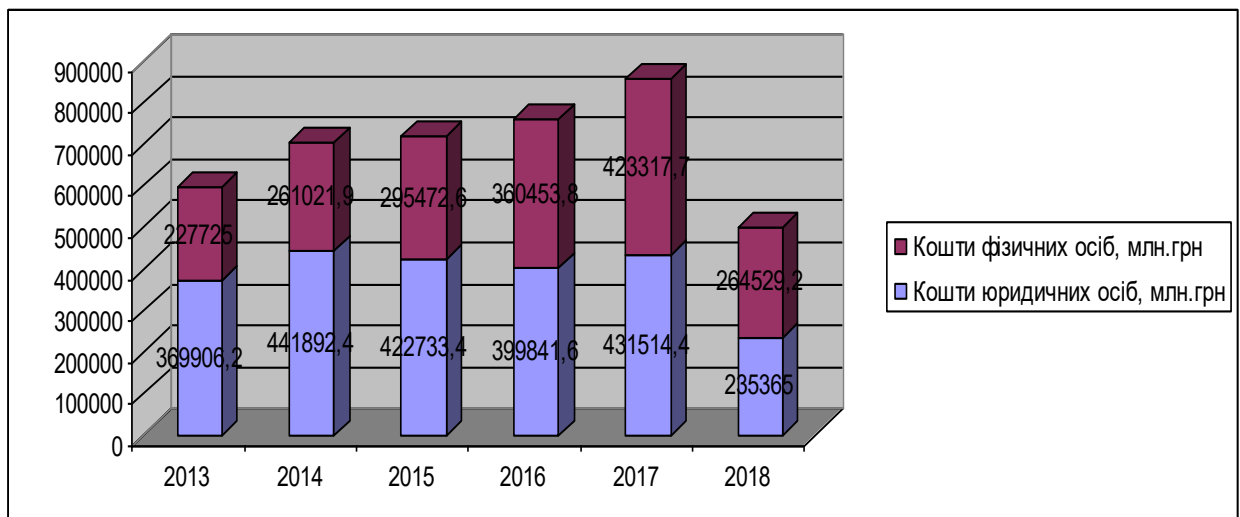

Рис.1.8. Динаміка структури депозитних операцій банків України

З рисунку видно, що якщо у 2013–2015 рр. у структурі депозитного портфеля переважали кошти фізичних осіб, на них припадало 60–70% депозитного портфеля, то у 2017 р. їхня частка зменшилась і становила 45% депозитного портфеля станом на 1 січня 2018 р.

Однак варто підкреслити, що така зміна структури відбулася не за рахунок збільшення коштів юридичних осіб в абсолютному вираженні, а за рахунок зменшення коштів як фізичних, так і юридичних осіб практично в 2 рази, при цьому зменшення коштів фізичних осіб мало випереджальну динаміку. На нашу думку, таке зменшення депозитів фізичних осіб відбулося через підвищення рівня недовіри населення до банківської системи, що пов'язано як із значним скороченням кількості банків, так і з нестабільністю національної валюти, а також відтоком валютних вкладів.

Наступним кроком в оцінці структури залучених ресурсів є їх аналіз за такою характеристикою, як строковість. Проаналізуємо вклади фізичних (рис. 1.9) та юридичних (рис. 1.10) осіб у банках України за строковістю у 2013–2018 рр. З рисунку 1.9 видно, що в структурі депозитів фізичних осіб переважають термінові депозити, хоча їх частка має змінний характер. Якщо з 2013 по 2017 рік термінові депозити змінювалися несуттєво, то з 2017 року вони впали майже в 3 рази.

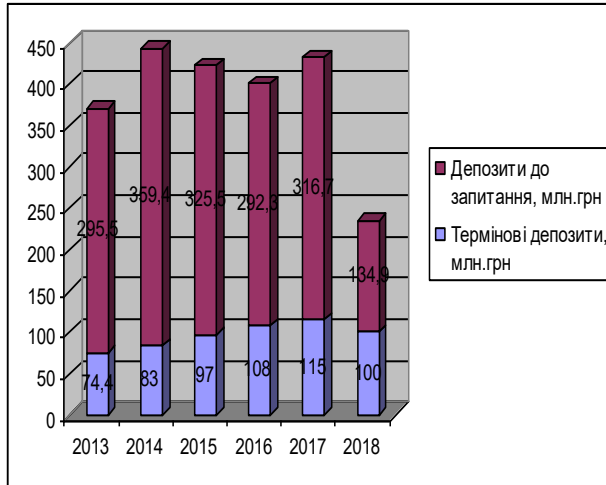

Рис.1.9. Динаміка вкладів фізичних осіб банківської системи України за строковістю у 2013-2018рр., млрд.грн.

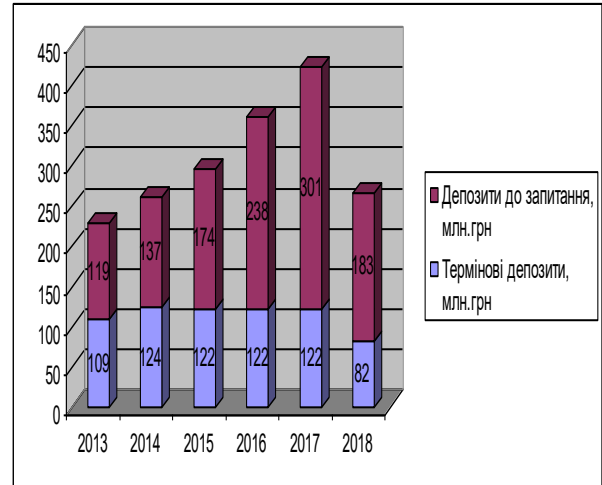

Рис.1.10. Динаміка вкладів юридичних осіб банківської системи України за строковістю у 2013-2018рр., млрд.грн.

Щодо вкладників, то їм вигідно класти гроші на такий вид депозиту. Незважаючи на те, що їх внесок втрачає свою ліквідність через інфляцію, більш високі відсотки за строковим депозитом перекривають цей мінус. Ще одна

особливість – відсутність великих витрат на обслуговування строкових рахунків, що також впливає на розмір винагороди клієнта.

Депозити до запитання є нестабільними: у будь-який час кошти з цих рахунків за вимогою клієнтів можуть бути вилучені шляхом видачі готівки, виконання платіжних доручень, сплати чеків або векселів. Водночас клієнти банку не повною мірою використовують кошти на депозитних рахунках, у результаті чого на них постійно є залишок коштів, який не знижується за певний мінімальний рівень і який комерційні банки застосовують для здійснення активних операцій. Оскільки відсоток за кредитами набагато перевищує розмір плати за депозитами до запитання, то банк при цьому одержує суттєвий дохід.

Порівняно з депозитами фізичних осіб у вкладах юридичних осіб переважають депозити на запитання. Це зумовлено тим, що криза вплинула на відсутність грошей у підприємств, тому клієнтам для того, щоб завжди мати змогу зняти гроші в будь-який момент, більш підходять депозити до запитання. І, як ми вже зазначали, на термінових депозитах поточні ставки і близько не покривають нинішнього рівня інфляції в країні.

Так, депозити на запитання з 2013 по 2016 рік мали тенденцію до зростання, але вже з 2017 року впали майже в 2 рази, насамперед через суттєве зменшення кількості банків на ринку. Термінові депозити демонстрували подібну тенденцію у 2013–2017 рр., але вже з 2017 року суттєво зменшилися, хоча не так сильно, як депозити до запитання.

Третій складник ресурсної бази банків – це запозичені ресурси. Зазначимо, що в останні роки виникли значні проблеми на міжбанківському ринку: погіршення оцінок фінансового стану банків, зниження кредитних рейтингів і банкрутство банків. Через кризу довіри на міжбанківському ринку багато кредитних ліній були практично закриті, майже припинилося взаємне кредитування банків, помітно знизився перетік грошей між фінансовими інститутами [31].

Запозичені ресурси суттєво зменшилися за всіма джерелами формування.

Кошти банків та інші зобов'язання, котрі мають вагому частку в запозичених ресурсах, мали несуттєві зміни у 2013–2015 рр., але вже з 2015 року кошти банків мали тенденцію до зниження; інші зобов'язання в 2016 році піднялися до свого найбільшого значення 188,1 млрд. грн., а потім з 2016 по 2018 рік впали майже в 3 рази.

Кошти банків зменшилися через недовіру на міжбанківському ринку, багато іноземних банків покинуло нашу країну через нестабільність та кризу. Субординований борг впав у рази, бо він є дуже ризиковим інструментом на банківському ринку. Боргові цінні папери також зменшилися через зниження оборотів на міжбанківському ринку. Інші зобов'язання змінили своє значення в негативний бік через зменшення кредиторської заборгованості та обсягів цінних паперів власного боргу. Отже, аналіз запозичених ресурсів також демонструє негативну тенденцію щодо їх використання в діяльності банків.

Отже, ресурсна база відіграє визначальну роль у створенні, ефективній роботі та розвитку банківських установ. Її збільшення веде до зростання ресурсного потенціалу всієї банківської системи України загалом. Саме тому дослідження ресурсної бази повинне залишатись одним із пріоритетних напрямів вітчизняних науковців та вищого керівництва українських банків.

Ми зазначили, що найбільшу частку у власних ресурсах займають статутний капітал та прибуток. Однак через загострення політичної кризи в країні та початок бойових дій на сході країни, які загострили наслідки світової фінансової кризи в Україні, з 2014 року, на нашу думку, банківська система України зазнала значних збитків та падіння рентабельності капіталу, що позбавило банки основного джерела поповнення власного капіталу.

На сучасному етапі відбувається зміна структури залучених ресурсів через недовіру населення до банківської системи, збіднілість населення та кризу в країні. Щодо запозичених ресурсів, то через погіршення оцінок фінансового стану банків значно знизилася активність на міжбанківському ринку. Через кризу довіри на міжбанківському ринку багато кредитних ліній були практично закриті, майже припинилося взаємне кредитування банків, помітно знизився

перетік грошей між фінансовими інститутами.

Основним і найбільшим кроком до удосконалення формування ресурсної бази є збільшення довіри до банківської системи загалом з боку населення, що забезпечить збільшення більшої кількості залучених коштів на довгостроковий період, а також довіри іноземних інвесторів, що може дати доступ до запозичення дешевших ресурсів. Не менш важливим залишається удосконалення маркетингових заходів, управління відсотковою політикою та розвиток новітніх банківських послуг.

Виходячи з вищезгаданого можна зробити наступні висновки до першого розділу кваліфікаційної роботи:

Ресурсна база відіграє визначальну роль у створенні, ефективній роботі та розвитку банківських установ. Її збільшення веде до зростання ресурсного потенціалу всієї банківської системи України загалом. Саме тому дослідження ресурсної бази повинне залишатись одним із пріоритетних напрямів вітчизняних науковців та вищого керівництва українських банків.

Ми зазначили, що найбільшу частку у власних ресурсах займають статутний капітал та прибуток. Однак через загострення політичної кризи в країні та початок бойових дій на сході країни, які загострили наслідки світової фінансової кризи в Україні, з 2014 року, на нашу думку, банківська система України зазнала значних збитків та падіння рентабельності капіталу, що позбавило банки основного джерела поповнення власного капіталу.

На сучасному етапі відбувається зміна структури залучених ресурсів через недовіру населення до банківської системи, збіднілість населення та кризу в країні. Щодо запозичених ресурсів, то через погіршення оцінок фінансового стану банків значно знизилася активність на міжбанківському ринку. Через кризу довіри на міжбанківському ринку багато кредитних ліній були практично закриті, майже припинилося взаємне кредитування банків, помітно знизився перетік грошей між фінансовими інститутами.

У зазначених умовах функціонування, під час формування ресурсної бази банк передусім має визначити систему цілей та напрямки діяльності банку. Під

час вироблення політики мобілізації ресурсів банк повинен реалізувати такі цілі: прибутковість, дотримання вимог регулюючих органів, ліквідність, мінімізація витрат, орієнтація на адаптацію, обсяги і ринок. Завданням політики банку щодо мобілізації ресурсів є формування необхідних коштів для подальшого їх розміщення шляхом найкращої реалізації цілей. Це потребує порівняння ресурсів через вибір найкращих елементів шляхом якісної їх оцінки.

Основою ресурсів банківської системи є депозитні операції. Саме вдала депозитна політика дасть можливість відносити ресурсний потенціал та підвищити ефективність функціонування.

Тому у кваліфікаційній роботі розглянуто та уточнено сутність депозитної політики банку, систематизовано її основні складові.

Депозитна політика являє собою концепцію організації депозитних відносин, постановку завдань у частині залучення ресурсів, а також практичних заходів щодо її реалізації. Характеристика депозитної політики дозволила зробити висновок, що вона є однією зі складових управління діяльністю банку.

Її можна трактувати за такими напрямками: за суттю – це стратегія і тактика банку в частині організації депозитного процесу; за діяльністю – це комплекс заходів, що має на меті забезпечення ліквідності банку; за оформленням – це документ, детальний план, керівництво до дій щодо залучення ресурсів. Зміст депозитної політики проявляється в забезпеченні стабільності і стійкості банківської установи, її рентабельності, ліквідності та надійності, а також адекватності її діяльності потребам клієнтів.

Створення раціональної системи депозитних рахунків та можливості акумулювання залучених коштів об'єктивно обмежуються та визначаються зовнішніми факторами: рівнем економічної активності; рівнем розвитку регіону; можливістю альтернативних вкладень; інфляційними очікуваннями та ін. Розвиток новітніх банківських технологій дозволить повніше задовольнити потреби клієнтів у різноманітних послугах, поліпшити якість обслуговування, підвищити зацікавленість фізичних осіб у розміщенні своїх коштів на депозитних рахунках у банку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Основні фінансові характеристики ПАТ КБ «Приватбанк»

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ПРИВАТБАНК» є правонаступником всіх прав та зобов'язань Закритого акціонерного товариства комерційного банку «ПриватБанк», який, в свою чергу, є правонаступником прав та обов'язків Товариства з обмеженою відповідальністю Комерційного банку «ПриватБанк».

Єдиним акціонером Банку, якому належить 100% акцій Банку, є держава в особі Міністерства фінансів України (місцезнаходження: 01008, м. Київ, вул. Грушевського, буд. 12/2, ідентифікаційний номер 00013480).

Держава в особі Міністерства фінансів України набула права власності на 100% акцій Банку 21 грудня 2016 року відповідно до статті 411 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2016 року № 961 «Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи».

Держава реалізує свої права власника Банку, а органи управління Банку діють у відповідності до найкращих світових практик корпоративного управління, зокрема, але не виключно, Принципів Організації економічного розвитку та співробітництва щодо корпоративного управління в підприємствах з державною власністю (OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises), Принципів корпоративного управління в банках Базельського комітету з банківського нагляду (Corporate governance principles for banks by Basel Committee on Banking Supervision), Рекомендацій Європейської банківської установи щодо внутрішнього управління (Guidelines on internal governance by European Banking Authority), що застосовуються в обсязі, що не суперечить імперативним нормам чинного

законодавства України.

Організаційна структура управління ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» включає всі необхідні форми контролю для побудови ефективного і злагодженого механізму над різними напрямками діяльності банку. Розподіл повноважень, компетенцій та підпорядкованості органів управління, а також принципи їх взаємодії, закріплені в Статуті банку та положеннях про структурні підрозділи.

ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» є міжрегіональним універсальним та системним банком із розгалуженою мережею філій та відділень по всій території України, має гнучку організаційну структуру управління.

Діяльність Банку заснована на нормативно-правових актах України, що регулюють умови функціонування, економічний та інший взаємозв'язок між фінансовими установами й суб'єктами усіх форм, а саме:

- Цивільний кодекс України №435-IV від 16.01.2003р. із змінами і доповненнями;
- Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003р. із змінами і доповненнями;
- Закон України Про банки і банківську діяльність №2121-III від 07.12.2000р. із змінами і доповненнями;
- Закон України Про Національний банк України №679-XIV від 20.05.1999р. із змінами і доповненнями;
- Закон України Про платіжні системи та переказ коштів в Україні №2346-III 05.04.2001р. із змінами і доповненнями;
- Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні №996- XIV від 16.07.1999р. із змінами і доповненнями;
- Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена Постановою Правління Національного банку України №368 від 28.08.2001р., із змінами і доповненнями;
- Положення про організацію операційної діяльності в банках України, затверджене Постановою Правління Національного банку України №254 від

18.06.2003р., із змінами і доповненнями,

- Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), та іншими нормативними документами, що регулюють діяльність банківського сектора, та інші.

ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК" - це системний банк, діяльність якого забезпечується структурними підрозділами Головного офісу, а також розгалужена мережа регіональних підрозділів. До основних видів діяльності Банку відносяться операції, визначені статтею 47 Закону України Про банки і банківську діяльність №2121-III від 07.12.2000р. із змінами і доповненнями.

Клієнтоорієнтований підхід є запорукою успішної діяльності Банку; його мета – збільшити обсяг продаж, зокрема, обсяг продаж на одного клієнта, розширити клієнтську базу по кожному з сегментів, а також підвищити якість обслуговування клієнтів загалом.

Основними операційними сегментами діяльності Банку є:

- робота з приватними клієнтами;
- обслуговування корпоративних клієнтів;
- міжбанківський сегмент;
- інвестиційна діяльність.

Сегмент приватних клієнтів (фізичні особи)

Банк пропонує клієнтам більш, ніж 150 видів найсучасніших послуг, а саме:

- ведення поточних рахунків, депозитні операції,
- карткові продукти,
- програми з кредитування, які здійснюються в партнерстві з провідними вітчизняними та зарубіжними компаніями,
- різноманітні грошові перекази,
- операції з іноземною валютою,
- послуги Internet-banking та інші.

Сегмент корпоративних клієнтів (юридичні особи)

Сегмент корпоративних клієнтів усіх форм власності – ємний,

динамічний сегмент.

Банк надає досить широкий перелік послуг для цього сегменту, а саме:

- послуги з кредитування,
- ведення поточних рахунків,
- прийом депозитів,
- інкасаторські послуги,
- операції з іноземною валютою та багато інших операцій.

Для надання прямого доступу та з метою підвищення операційної ефективності Банк пропонує клієнтам такі новітні системи:

- система Інтернет-Клієнт-Банк;
- система Клієнт-Банк;
- система Приват 24 – цілодобовий доступ до інформації про залишки на картках, на рахунках, рух за картками;

- система Privat Mobile – цілодобовий доступ до інформації про залишки на картках, для підприємств на карткових рахунках через мобільний телефон.

- система LiqPay - дозволяє здійснювати он-лайн платежі і грошові перекази за допомогою Банківської платіжної карти, мобільного телефону та Інтернету як усередині країни, так і за її межі.

Власний Процесінговий Центр постійно супроводжує клієнтів, завдяки чому зменшується час та витрати на проведення операції.

Для вирішення раптових термінових проблем при користуванні банківськими продуктами створено CallCenter Банку.

Сегмент інвестиційної діяльності

Діяльність Інвестиційного сегменту Банку орієнтована на операції з цінними паперами.

ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» здійснює купівлю-продаж цінних паперів, виконує операції з їх продажу із зворотним викупом, викупляє цінні папери у фізичних осіб та консолідує пакети цінних паперів, укладає операції з державних цінних паперів. Крім того керує активами, тобто проводить

операції з коштами інвестора на користь останнього з метою збільшення ліквідності та доходності цінних паперів клієнтів і, як наслідок, отримання прибутку.

Міжбанківський сегмент

На міжбанківському ринку ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» є одним із найбільших операторів України, встановлює кореспондентські відносини з відкриттям і без відкриття кореспондентських рахунків (проведення документарних операцій, операцій з торгового фінансування, казначейські операції).

Основні показники діяльності ПАТ КБ «Приватбанк» наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності ПАТ КБ «Приватбанк»

Показники	2016р.	2017р.	2018 р.	Відх (+,-)	Темп зр.,%	Темп пр., %	Серед. зн. за 3 роки, млн.грн
Активи, млн.грн	179761	253675	278048	98287	154,7	54,7	237161,3
Капітал, млн.грн	-26348	23619	31464	57812	*	*	9578,3
Зобов'язання, млн.грн	206109	230056	246584	40475	119,6	19,6	227583,0
Кредитний портфель, млн.грн	32616	38335	50140	17524	153,7	53,7	40363,7
Інвестиційні цінні папери, млн.грн	64409	126676	180081	115672	279,6	179,6	123722,0
Кошти клієнтів, млн.грн	82656	212167	231055	148399	279,5	179,5	175292,7
Чистий прибуток, млн.грн	-176238	378	12798	189036	*	*	-54354,0

Вартість активів ПАТ КБ «Приватбанк» збільшилась на 98287 млн.грн. (54,7%). Абсолютний показник 2018р. перевищує середнє значення за 3 роки на 40886,7 млн.грн.

Динаміка вартості активів ПАТ КБ «Приватбанк» наведена на рис.2.1.

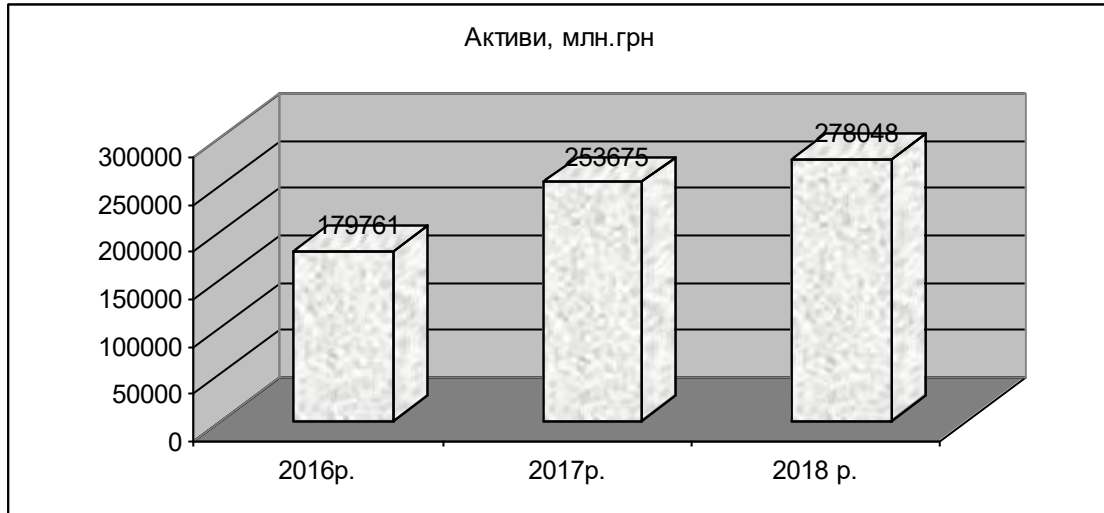

Рис.2.1. Динаміка вартості активів ПАТ КБ «Приватбанк»

З кожним роком динамічно збільшується капітал банку. Порівнюючи 2018р. з 2016р. капітал банку зріс на 57812 млн.грн.

Пропорційно капіталу банку зростають його зобов'язання. Вартість зобов'язань за останні 3 роки збільшилась на 40475 млн.грн (19,6%).

Динаміка капіталу банку та його зобов'язань наведена на рис.2.2.

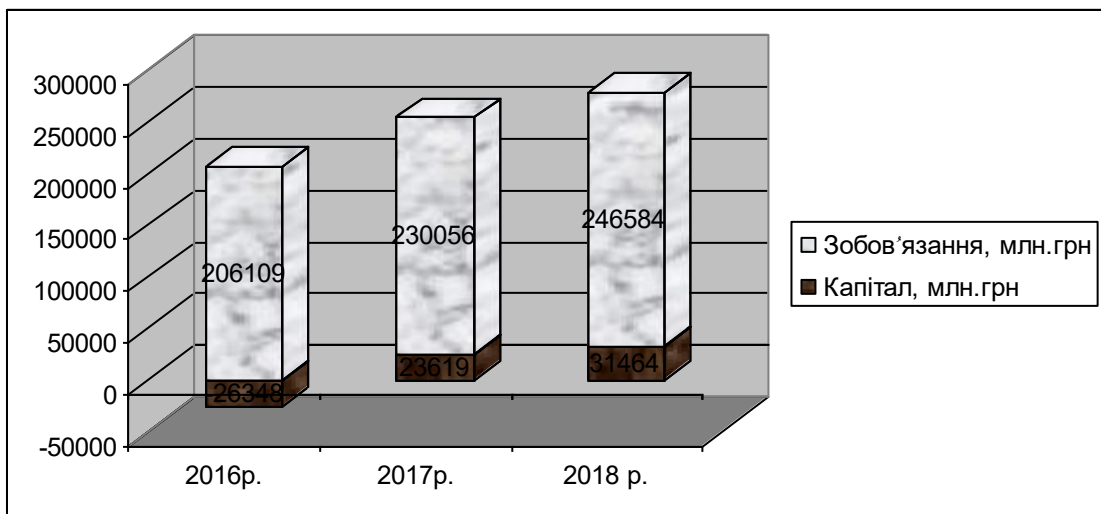

Рис.2.2. Динаміка капіталу ПАТ КБ «Приватбанк» та його зобов'язань

Кредитний портфель ПАТ КБ «Приватбанк» збільшився на 17524 млн.грн, показник збільшився більш ніж у 1,5 рази.

Позитивний факт збільшення коштів клієнтів. У вартісному виразі збільшення склало 148399 млн.грн (майже у 2,8 рази).

Динаміка вартості коштів клієнтів наведена на рис.2.3.

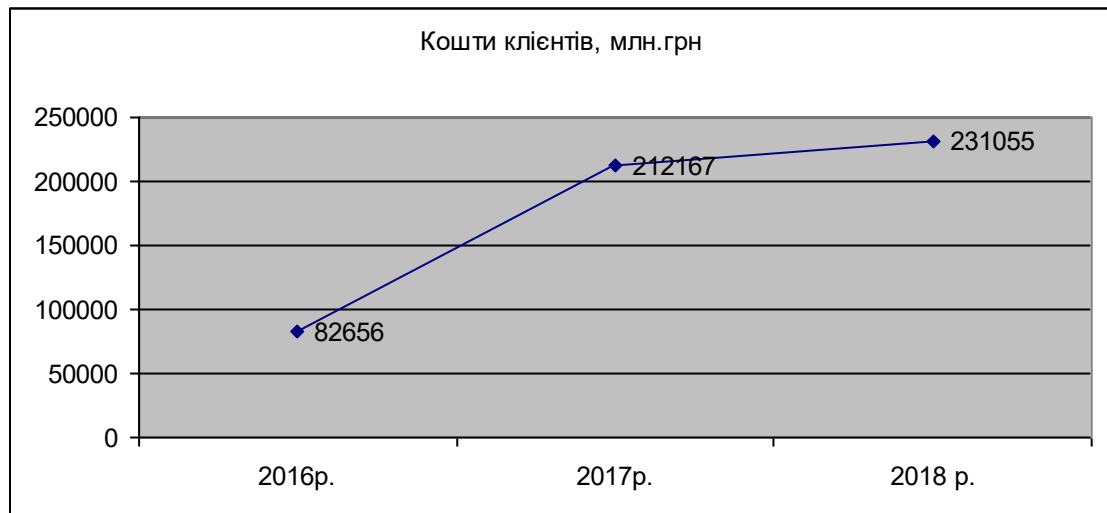

Рис.2.3. Динаміка вартості коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк»

ПАТ КБ «Приватбанк» має значні проблеми з показником чистого прибутку. Середня значення прибутковості банку за останні 3 роки складає - 54354 млн.грн.

2.2. Аналіз доходів та витрат ПАТ КБ «Приватбанк»

Фінансовий результат діяльності банківської установи є одним з найважливіших показників його функціонування. Він характеризує стійкість і надійність комерційного банку, необхідний для створення резервних фондів, стимулювання персоналу і керівництва до розвитку та вдосконалення здійснюваних операцій на ринку, скорочення витрат і підвищення якості послуг, які надає банківська установа.

В сучасних умовах господарювання в нашій країні неможливо чітко визначити правильні або неправильні методи управління фінансовими результатами діяльності банківськими установами, є тільки відповідність або

невідповідність методу конкретній ситуації в конкретному банку. Однак, довіряючи точним технологіям управління і науковим рекомендаціям, на їх базі формують методи управління банків, потрібно вивчати і використовувати головні інструменти управління, а саме досвід і креативні розробки колективу та його керівників.

У ринкових умовах правильно розраховані величина отриманих фінансових результатів та рівень рентабельності комерційного банку є визначальними факторами визначення його конкурентоздатності серед банківських установ та можливості стабільного функціонування, надання якісних послуг на існуючому ринку.

Ефективний механізм управління прибутком банку дає можливість у повній мірі реалізувати цілі і завдання, що поставлені перед банком. Процес управління базується насамперед на аналізі.

Аналіз прибутковості банківської установи – це складне завдання, оскільки кожен аспект банківських операцій здійснює вплив на його прибутковість і тому має братися до уваги.

Визначення кінцевого фінансового результату діяльності банківської установи вбачає аналіз:

- джерел прибутку;
- доходів комерційного банку (структурний аналіз, оцінку рівня доходів); видатків банку (структурний аналіз, оцінка рівня видатків);
- абсолютного розміру прибутку та факторів, що на нього впливають;
- фінансових коефіцієнтів прибутковості (вивчення динаміки коефіцієнтів, оцінку коефіцієнтів з погляду їх нормативного рівня, факторний аналіз динаміки коефіцієнтів).

Здійснюючи оцінку фінансових результатів діяльності банку, доцільно проаналізувати показники доходів та витрат. Склад доходів банківських установ відрізняється від складу доходів, які отримують інші суб'єкти господарювання, що працюють у сфері торгівлі, матеріального виробництва чи сільського господарства.

Такі відмінності зумовлені специфікою діяльності кожного суб'єкта господарювання. Так, банківські установи як фінансові посередники надають грошові кошти у кредит за відповідну плату (відсотки), здійснюють розрахунково-касове обслуговування клієнтів, валютообмінні операції, надають інші фінансові послуги.

Законом України «Про банки і банківську діяльність» передбачено можливість одержання вітчизняними банками процентних доходів, комісійних доходів, доходів від торговельних операцій (від торгівлі цінними паперами, здійснення валютообмінних операцій), доходів у формі отримання дивідендів, доходів від повернення раніше списаних активів, інших операційних доходів.

Фінансові результати ПАТ КБ «Приватбанк» наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Фінансові результати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Найменування статті	2016р.	2017р.	2018 р.	Відх. (+,-)	Темп зростання (базовий),%
Доходи комерційного банку					
Процентні доходи, млн.грн	31358	24485	30754	-604	98,1
Комісійні доходи, млн.грн	10365	13211	19590	9225	189,0
Комісійні комерційного банку					
Процентні витрати, млн.грн	29364	18374	14002	-15362	47,7
Комісійні виграти, млн.грн	2205	3017	4402	2197	199,6
Адміністративні та інші операційні витрати, млн.грн	9771	12194	13988	4217	143,2

Продовження таблиці 2.2

Найменування статті	2016р.	2017р.	2018 р.	Відх. (+,-)	Темп зростання (базовий),%
Результат та прибутковість					
Чистий процентний дохід	1994	6111	16752	14758	840,1
Чистий дохід за виплатами та комісійними	8160	10194	15188	7028	186,1
Чистий прибуток за звітний період, млн.грн	-176238	378	12798	189036	*

Основними доходами ПАТ КБ «Приватбанк» є процентні та комісійні. Процентні доходи банку зменшились на 604 млн.грн (1,9%). Комісійні доходи динамічно збільшуються, порівнюючи 2018р. з 2016р. вартість зростання склала 9225 млн.грн (189%).

Процентні витрати зменшились майже вдвічі, у вартісному виразі показник зменшення склав 15362 млн.грн.

Негативний факт збільшення більшими темпами комісійних витрат ніж комісійних доходів. Вартісне збільшення комісійних витрат склало 2197 млн.грн (199,6%).

Позитивний факт збільшення чистого процентного доходу, його вартість збільшилась майже у 8,5 раз. Чистий дохід за виплатами та комісійними теж з кожним роком зростає, порівнюючи 2018р. з 2016р. збільшення склало 7028 млн.грн.

Динаміка чистого процентного доходу наведена на рис.2.4.

ПАТ КБ «Приватбанк» покращую свій кінцевий результат. Банк останні 2 роки має позитивний чистий прибуток. Порівнюючи 2018р. з 2016р. вартість чистого прибутку збільшилась на 189036 млн.грн.

Рис.2.4. Динаміка чистого процентного доходу ПАТ КБ «Приватбанк»

Динаміка основних статей процентних доходів наведена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Процентні доходи ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Процентні доходи	2016		2017		2018	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Кредити та аванси фізичним особам	8866	28,3	11699	47,8	15934	51,8
Інвестиційні цінні папери за СВІСД	0	0,0	0	0,0	6398	20,8
Кредити та аванси юридичним особам	20944	66,8	2839	11,6	1576	5,1
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	430	1,4	471	1,9	1112	3,6
Інвестиційні цінні папери за АС	0	0,0	0	0,0	798	2,6
Заборгованість банків	10	0,0	215	0,9	303	1,0
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	0	0,0	0	0,0	77	0,3
Придбані/створені знецінені кредити	0	0,0	0	0,0	6	0,0
Інвестиційні цінні папери, наявні для продажу	51	0,2	6223	25,4	0	0,0

Продовження таблиці 2.3

Процентні доходи	2016		2017		2018	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Інвестиційні цінні папери, що утримуються до погашення	0	0,0	1661	6,8	0	0,0
Інше	128	0,4	1	0,0	0	0,0
<i>Разом процентні доходи за ефективною ставкою відсотка</i>	0	0,0	23109	94,4	26204	85,2
Інвестиційні цінні папери за СВПЗ	0	0,0	0	0,0	4167	13,5
Фінансовий лізинг	929	3,0	1376	5,6	383	1,2
<i>Всього інших процентних доходів</i>	0	0,0	1376	5,6	4550	14,8
Всього процентних доходів	31358	100	24485	100	30754	100

Більш ніж половину процентних доходів комерційний банк отримує від кредитів та авансів фізичних осіб. Друге місце займають надходження від інвестиційних цінних паперів - 20,8%. Процентні доходи від кредитів юридичним особам за останні 3 роки скоротились в 13 разів, а питома вага зменшилась з 66,8% до 5,1%.

Позитивний факт зростання процентних доходів від кредитів підприємствам малого та середнього бізнесу. Кредитний портфель МСП у 2016р. складав 430 млн.грн. На протязі 3 років збільшився майже у 2,5 рази до показника 1112 млн.грн.

Загальні процентні доходи банку мають нерівномірну тенденцію, з початку до зменшення на 6873 млн.грн (порівнюючи 2016р.з 2017р.), а потім до збільшення на 6269 млн.грн. (порівнюючи 2017р. з 2018р.). Структура процентних доходів за 2016-2018рр. наведено на рис.2.5-2.8.

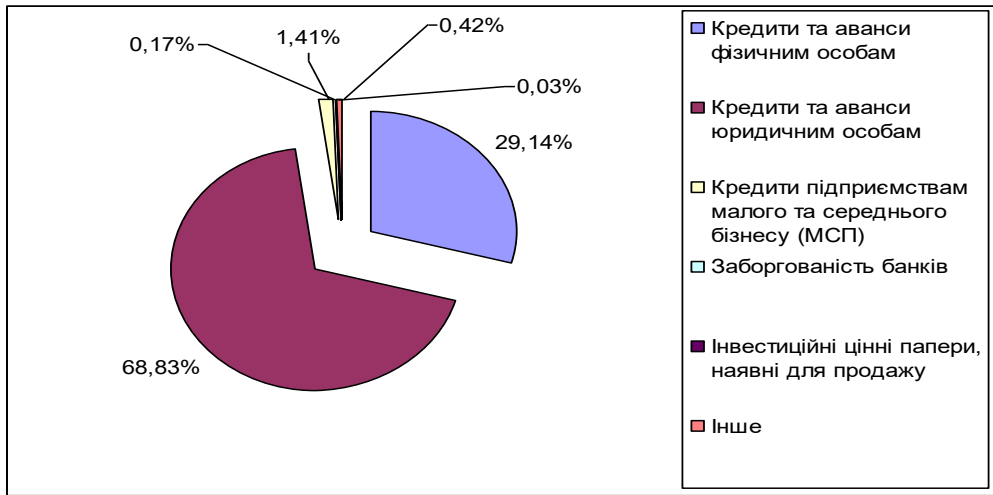

Рис.2.5. Структура процентних доходів за ефективною ставкою відсотка (2016р.)

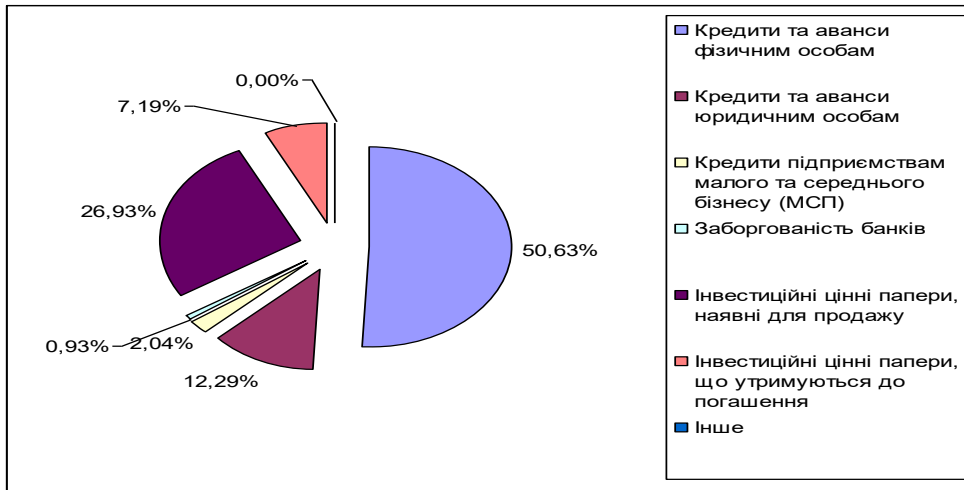
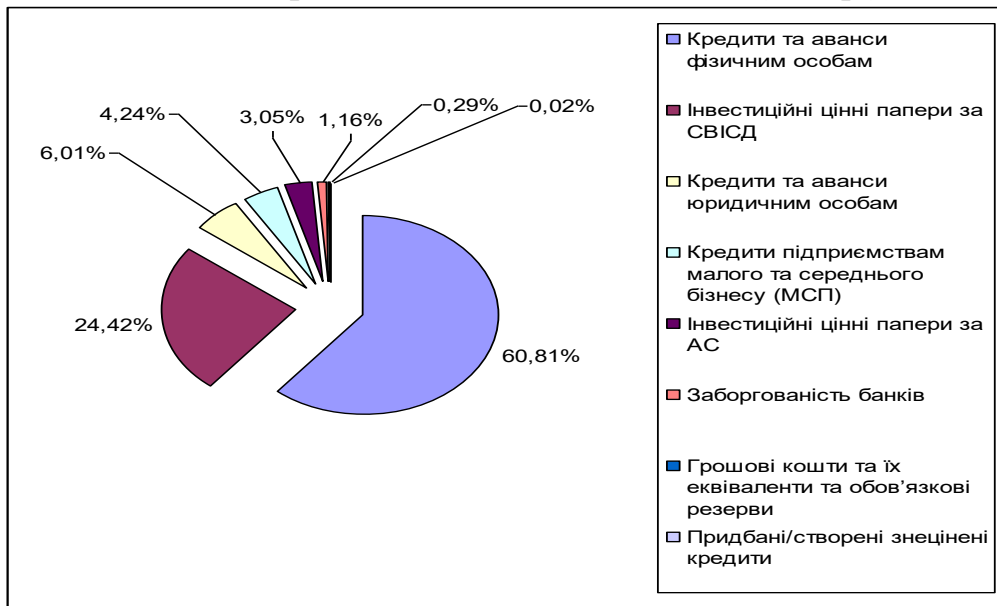

Рис.2.6. Структура процентних доходів за ефективною ставкою відсотка (2017р.)

2.6. Структура процентних доходів за ефективною ставкою відсотка (2018р.)

Динаміка основних статей комісійних доходів наведена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4
Комісійні доходи ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Доходи за виплатами та комісійними	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Розрахунково – касові та інкасація	10061	97,07	12897	97,62	17803	90,88
в т.ч						
розрахункові операції	н/д	-	5 834	44,16	8554	43,67
зняття готівки	н/д	-	3 201	24,23	4325	22,08
касові операції	н/д	-	235	1,78	245	1,25
еквайринг	н/д	-	2 365	17,90	3514	17,94
міжнародні платіжні системи	н/д	-	1 262	9,55	1165	5,95
Інше	304	2,93	314	2,38	1787	9,12
Всього доходів за виплатами та комісійними	10365	100	13211	100	19590	100

Левову частку комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» отримує від розрахункових операцій - 43-44%. Зняття готівки та еквайринг займають відповідно 22 та 18%.

Позитивний факт зростання всіх статей комісійних доходів. Порівнюючи 2018р. з 2017р.:

- за розрахунковими операціями збільшення на 2720 млн.грн;
- за зняттям готівки збільшення на 1124 млн.грн;
- за касовими операціями збільшення на 10 млн.грн
- за іншими операціями збільшення на 1473 млн.грн.

Структура комісійних доходів за 2017, 2018рр. наведена на рис.2.7.,2.8

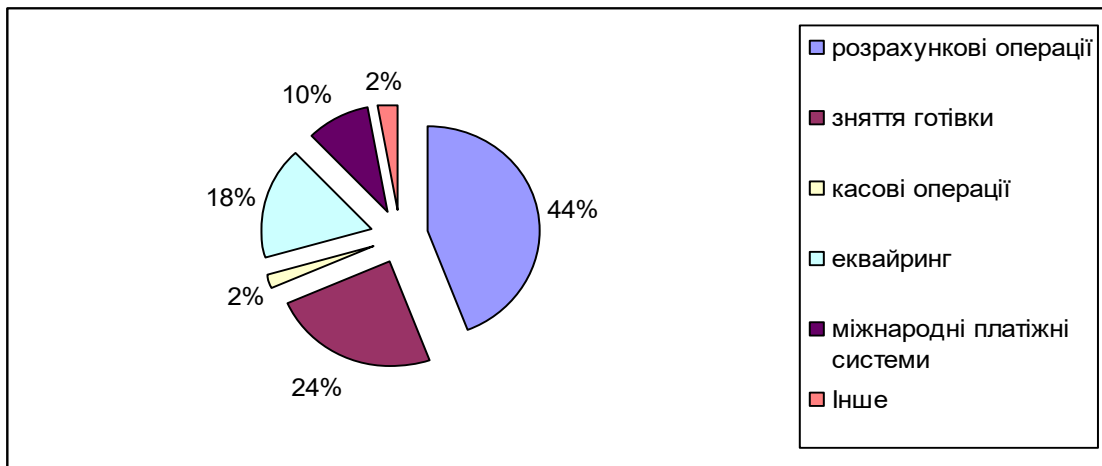

Рис.2.7. Структура комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» (2017р.)

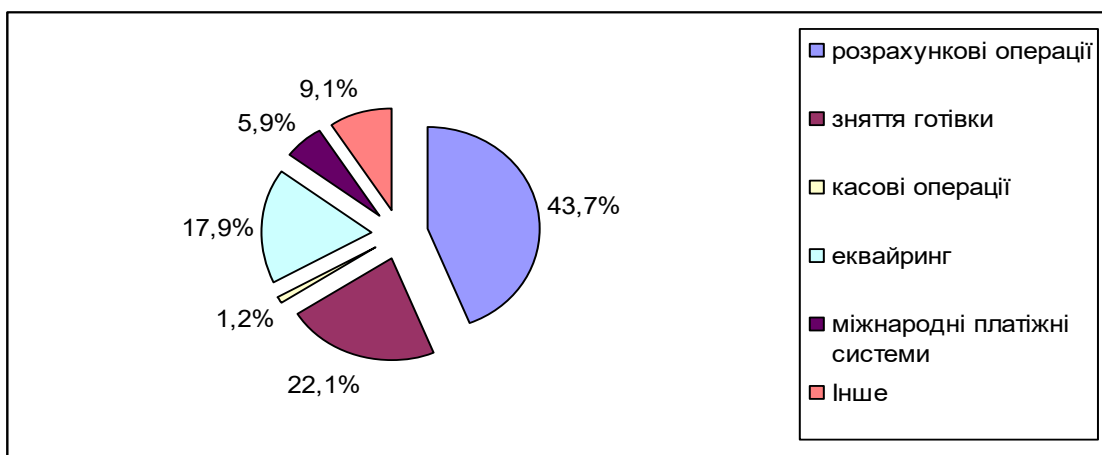

Рис.2.7. Структура комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» (2018р.)

Динаміка процентних витрат ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр. наведена в табл.2.5.

Таблиця 2.5

Процентні витрати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Процентні витрати	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Строкові депозити фізичних осіб	16037	54,61	12051	65,59	9010	64,35
Поточні/розрахункові рахунки	2964	10,09	1793	9,76	2316	16,54
Заборгованість перед НБУ	5253	17,89	2751	14,97	1697	12,12

Продовження таблиці 2.5

Процентні витрати	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Строкові депозити юридичних осіб	2434	8,29	1617	8,80	866	6,18
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	615	2,09	136	0,74	87	0,62
Субординований борг	1138	3,88	19	0,10	17	0,12
Власні боргові цінні папери та інші позикові кошти	923	3,14	0	0,00	0	0,00
Інше	0	0,00	7	0,04	9	0,06
Всього процентних витрат	29364	100	18374	100	14002	100

Найбільші процентні витрати банку спостерігаються з строкових депозитів фізичних осіб. Позитивний факт скорочення їх в динаміці, якщо у 2016р. цей показник складав 16037 млн.грн., то вже у 2018р. він зменшився більш ніж у 1,5 рази.

Процентні витрати за строковими депозитами юридичних осіб теж з кожним роком зменшуються. Порівнюючи 2018р. з 2016р. показник зменшився на 1568 млн.грн (в 2,8 рази).

Також позитивний факт зменшення процентних витрат за заборгованістю перед НБУ на 3556 млн.грн та поточними рахунками на 648 млн.грн.

Загальні процентні витрати зменшились на 15362 млн.грн. (в 2 рази).

Комісійні витрати наведені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Комісійні витрати ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Витрати за виплатами та комісійними	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Розрахунково – касові операції	2202	99,86	2960	98,11	4401	99,98

Продовження таблиці 2.6

Витрати за виплатами та комісійними	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
в т.ч						
міжнародні платіжні системи	н/д	-	2071	68,64	2969	67,45
розрахункові операції	н/д	-	703	23,30	1240	28,17
касові операції	н/д	-	186	6,17	192	4,36
Інше	3	0,14	57	1,89	1	0,02
Всього витрат за виплатами та комісійними	2205	100,00	3017	100,00	4402	100,00

Найбільша питома вага спостерігається з комісійних витрат міжнародних платіжних систем - 67,45%.

Комісійні витрати з розрахункових операцій збільшилась за вартісною та за питоною вагою: за вартістю показник збільшився на 537 млн.грн., за питоною вагою на 4,87 %.

Комісійні витрати за касовими операціями збільшились на 6 млн.грн., а їх питома вага зменшилась на 1,81%.

Адміністративні та інші операційні витрати наведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Адміністративні та інші операційні витрати
ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2016-2018рр.

Адміністративні та інші операційні витрати	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Витрати, пов'язані з персоналом	3 477	35,58	4559	37,39	5729	40,96
Відрахування до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	1468	15,02	1471	12,06	1669	11,93
Професійні послуги	281	2,88	419	3,44	1234	8,82

Продовження таблиці 2.7

Адміністративні та інші операційні витрати	2016		2017		2018	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Витрати щодо резерву під юридичні ризики	15	0,15	1024	8,40	1033	7,38
Податки, крім податку на прибуток	323	3,31	490	4,02	881	6,30
Оренда	486	4,97	619	5,08	685	4,90
Амортизація приміщень, удосконалень орендованого майна, обладнання та нематеріальних активів	483	4,94	515	4,22	594	4,25
Витрати на комунальні послуги та господарські потреби	405	4,14	453	3,71	566	4,05
Утримання приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання	457	4,68	472	3,87	468	3,35
Поштові витрати та витрати на послуги зв'язку	536	5,49	428	3,51	423	3,02
Охорона	140	1,43	178	1,46	207	1,48
Реклама та маркетинг	86	0,88	60	0,49	125	0,89
Транспортні витрати	115	1,18	126	1,03	120	0,86
Витрати на страхування	675	6,91	362	2,97	44	0,31
Резерви під інші активи	0	0,00	0	0,00	21	0,15
Резерви на інші фінансові активи	101	1,03	814	6,68	0	0,00
Зміни у резервах під зобов'язання кредитного характеру	0	0,00	-66	-0,54	0	0,00
Інше	225	2,30	270	2,21	189	1,35
Всього адміністративних та інших операційних витрат	9771	100,00	12194	100,00	13988	100,00

Найбільші статті адміністративних та інших операційних витрат: витрати, пов'язані з персоналом, відрахування до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, професійні послуги, витрати щодо резерву під

юридичні ризики. Загальний відсоток перелічених витрат складає майже 70% загальних адміністративних витрат.

В цілому адміністративні витрати за трьохрічний період зросли на 4217 млн.грн. Середній темп зростання за аналізований період складає 119%.

2.3. Аналіз депозитних операцій ПАТ КБ «Приватбанк»

Ресурси комерційного банку крім власних коштів (власного капіталу) формуються також за рахунок залучених і запозичених коштів, які складають основну частину акумульованих банком ресурсів, що використовуються для здійснення активних операцій.

Головним джерелом ресурсів комерційних банків є залучені кошти, це пов'язано із специфікою банківської діяльності. Найбільшу питому вагу в залучених ресурсах банку мають депозити. Зростання обсягу депозитів і збільшення їх частки в залучених ресурсах свідчать про формування стабільної ресурсної бази комерційних банків, що забезпечує стійкість їх розвитку.

Депозити - грошові суми чи цінні папери, передані фізичними та юридичними особами банківським установам для зберігання на певних умовах. Розрізняють депозити грошові та у вигляді цінних паперів.

Грошові депозити - це вклади в готівковій чи безготівковій формі, в національній чи іноземній валюті, передані в банк їх власниками чи третіми особами за дорученням власників для збереження на певних умовах і підлягають обов'язковому поверненню через обумовлений строк чи на вимогу вкладника.

Депозити у вигляді цінних паперів - це передані банку їх власниками чи третіми особами за дорученням власників цінні папери для довіреного зберігання і управління на умовах, узгоджених з депозитом¹.

Операції із залучення коштів у депозити повинні здійснюватися банком на основі таких принципів:

- депозитні операції повинні сприяти одержанню банківського

прибутку чи створенню умов для одержання прибутку в майбутньому;

- має здійснюватися гнучка депозитна політика з метою підтримання оперативної ліквідності балансу банку;

- особливу увагу в процесі організації депозитних операцій необхідно приділяти строковим вкладам, які найбільше підтримують ліквідність балансу банку;

- потрібно забезпечити взаємозв'язок і взаємоузгодженість між депозитними операціями і операціями по видачі кредитів за строками і сумами;

- слід вживати заходи щодо розвитку банківських послуг, що сприяють залученню депозитів.

Ресурсна база сучасного комерційного банку характеризується широкою різноманітністю видів депозитів. Це пояснюється прагненням банків в умовах сегментованого конкурентного ринку якнайповніше задовольнити попит різних груп клієнтів на банківські послуги і залучити заощадження й вільні грошові капітали на банківські рахунки.

Існують класифікації депозитів (вкладів) за різними ознаками, основні з яких такі:

- щодо власника коштів: юридичні особи; фізичні особи;
- за ціною ресурсів: платні, безплатні;
- за валютою рахунка: в національній валюті; в іноземній валюті;
- за ступенем прогнозованості: стабільні і нестабільні;
- в залежності від терміну і порядку залучення коштів розрізняють депозити до запитання, строкові і спеціальні.

Депозити до запитання підлягають поверненню за першою вимогою вкладника, тому їх ще називають безстроковими. Строкові депозити повертаються вкладнику через обумовлений між ним і банком термін або після завчасного попередження. Заощаджувальні (спеціальні) депозити призначені для збереження і нагромадження грошових коштів без обмеження терміном;

- в залежності від доступності й специфіки використання депозитних коштів розрізняють депозити іменні та на пред'явника. Іменні депозити передбачають можливість вилучення коштів його власником чи третьою особою за дорученням власника. Депозити на пред'явника надають таку можливість будь-якій особі, яка пред'явить банку обумовлений договором між ним і власником документ;

- за способом оформлення виділяють депозити, оформлені договором, оформлені ощадною книжкою, оформлені цінними паперами (депозитний і ощадний сертифікати, облігації).

В залежності від власника та терміну кошти клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» наведені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз динаміки та структури коштів клієнтів

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	Відх. (+,-)	Темп зр.,%
Фізичні особи					
- Строкові депозити	119519	119476	109778	-9741	91,8
- Поточні рахунки / рахунки до запитання	31207	51535	72892	41685	233,6
Юридичні особи					
- Строкові депозити	14677	12798	11422	-3255	77,8
- Поточні рахунки / рахунки до запитання	15253	28318	36785	21532	241,2
Державні організації					
- Поточні рахунки / рахунки до запитання	0	40	178	178	*
Всього коштів клієнтів	180 656	212167	231 055	50399	127,9

Вартість строкових коштів фізичних осіб з кожним роком зменшується, порівнюючи 2018р. з 2016р. абсолютний показник зменшився на 9741 млн.грн (8,2%). З кожним роком розширюється діапазон поточних рахунків фізичних осіб. Вартість поточних рахунків фізичних осіб зростає майже у 2,5

рази, у вартісному виразі на 41685 млн.грн.

Динаміка поточних та строкових рахунків фізичних осіб наведена на рис. 2.8.

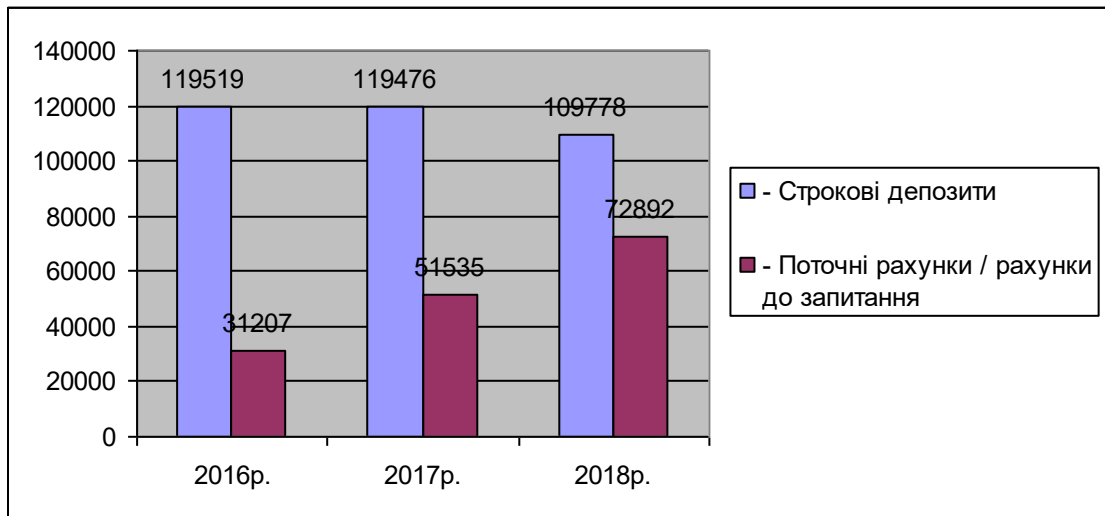

Рис.2.8. Динаміка поточних та строкових рахунків фізичних осіб ПАТ КБ «Приватбанк»

Вартість строкових вкладів юридичних осіб теж зменшилась на 3255 млн.грн. (на 22,2%). Поточні рахунки юридичних осіб збільшились у 2,5 рази (на 21532 млн.грн).

Динаміка поточних та строкових вкладів юридичних осіб наведено на рис.2.9.

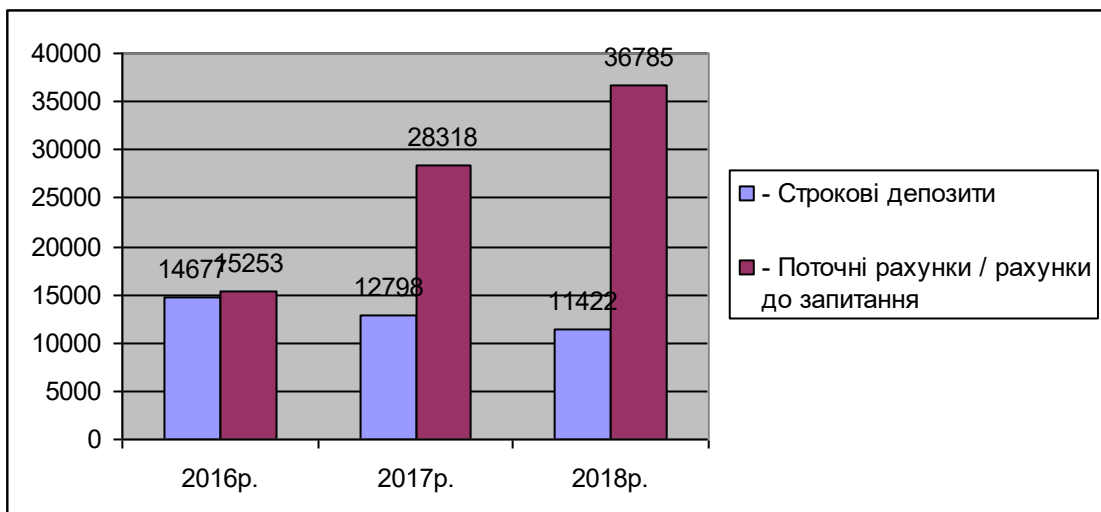

Рис.2.9. Динаміка поточних та строкових рахунків юридичних осіб ПАТ КБ «Приватбанк»

Вартість поточних рахунків державних структур майже не змінюється. На протязі 2017-2018рр. вартість складає 178 млн.грн.

Слідучим етапом аналізу коштів клієнтів є аналіз розподілу за галузями економіки (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз розподілу коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк»
за галузями економіки

Сфера діяльності (галузь економіки)	2016р.		2017р.		2018р.	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Фізичні особи	150728	83,4	171011	80,6	182670	79,1
Сфера послуг	6620	3,7	7517	3,5	11129	4,8
Торгівля	9133	5,1	9952	4,7	7533	3,3
Виробництво	2203	1,2	2571	1,2	3303	1,4
Сільське господарство	1612	0,9	1365	0,6	1105	0,5
Транспорт та зв'язок	2 471	1,4	1208	0,6	732	0,3
Підприємства державної власності	0	0,0	40	0,0	178	0,1
Машинобудування	308	0,2	319	0,2	174	0,1
Інше	7 583	4,2	18184	8,6	24 231	10,5
Всього коштів клієнтів	180656	100,0	212167	100,0	231055	100,0

Базоутворюючим елементом коштів клієнтів є ресурси фізичних осіб. Їх вартість збільшилась на 31942 млн.грн, питома вага дещо знизилась з 83,4% до 79,1%.

Друге місце за питомою вагою займає сфера торгівлі, але з кожним роком вартісний показник зменшується, якщо у 2016р. кошти клієнтів сфери торгівлі склали 9133 млн.грн, то у 2018 лише 7533 млн.грн.

Сфера послуг поступово стає однією з головних сфер, яка відкриває все більше та більше поточних рахунків.

Структуру коштів клієнтів за галузями наведено на рис.2.10- 2.12.

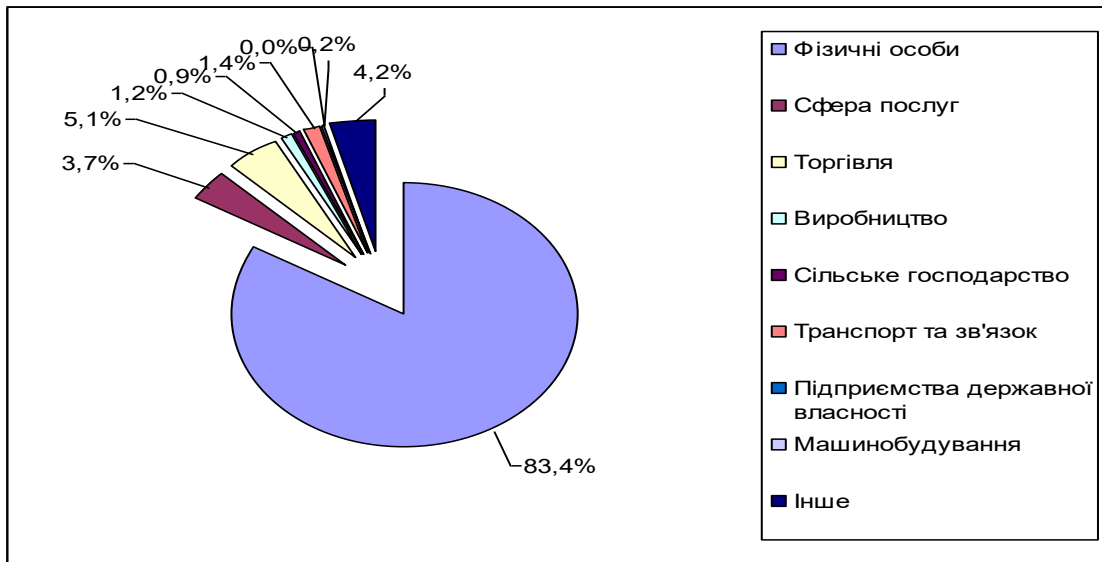

Рис.2.10. Структуру коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за галузями (2016р.)

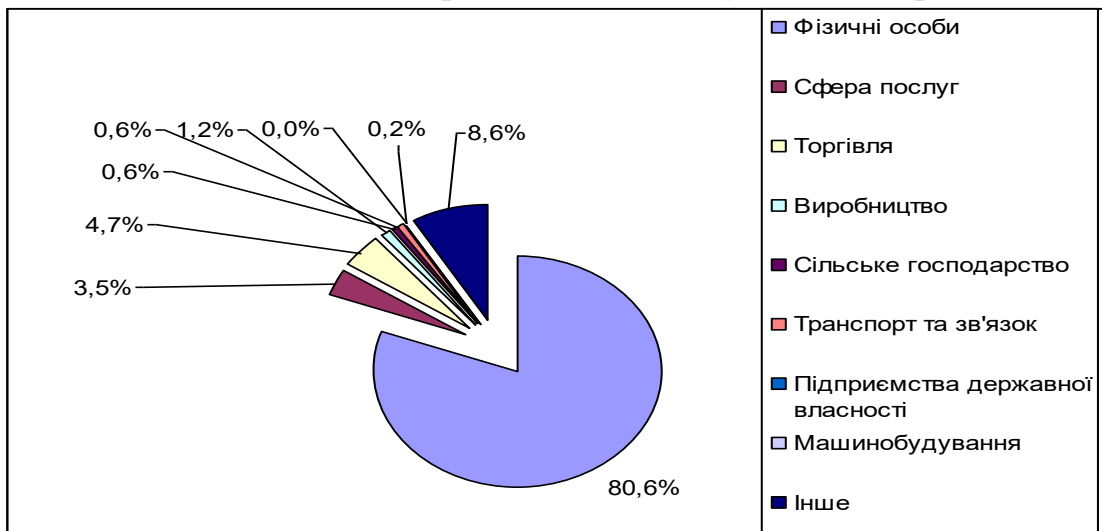

Рис.2.11. Структуру коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за галузями (2017р.)

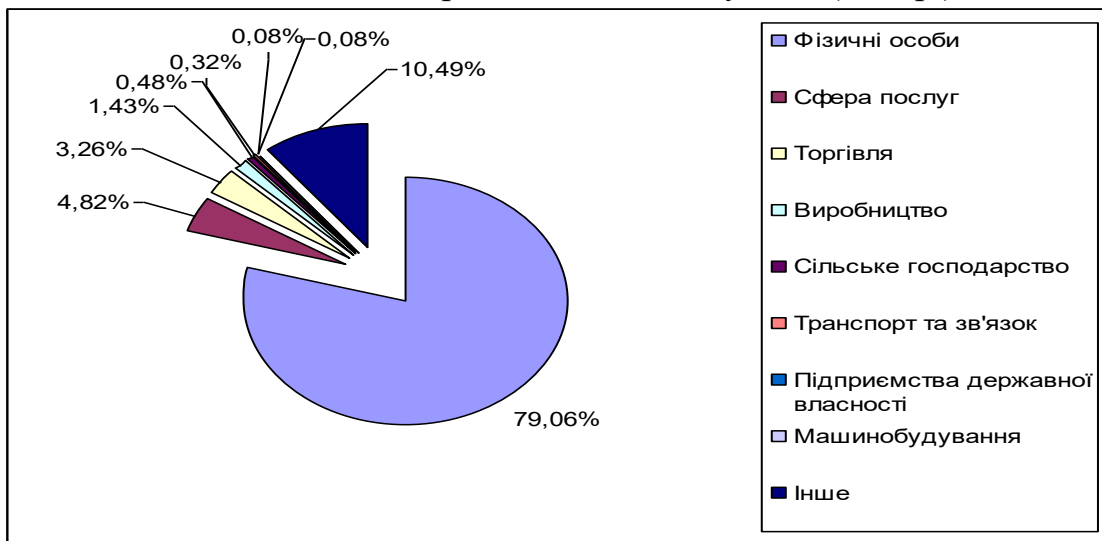

Рис.2.12. Структуру коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за галузями (2018р.)

Незначну питому вагу у депозитному портфелі банку займають: виробництво, машинобудування, транспорт та зв'язок, підприємства державної власності.

Загальна вартість депозитного портфелю зростає майже у 2,5 рази, це позитивний факт.

Більш глибоко вивчити стан залучених ресурсів допоможе аналіз коштів за строками погашення.

Кошти клієнтів за строками погашення наведені в таблиці 2.10. та на рис.2.12.-2.14.

Таблиця 2.10

Аналіз коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за строками погашення

Термін погашення	Вартість, тис грн			Частка, %		
	31.12. 2015	31.12. 2016.	31.12. 2017	31.12. 2015	31.12. 2016.	31.12. 2017
До 1 місяця	144145,4	172810	188194,3	79,79	81,45	81,45
1-3 місяців	10315,46	12157,17	13239,45	5,71	5,73	5,73
3-12 місяців	23304,62	23529,32	25624	12,9	11,09	11,09
Понад 1 рік	2890,496	3670,489	3997,252	1,6	1,73	1,73
Разом коштів клієнтів	180 656	212167	231 055	100	100	100

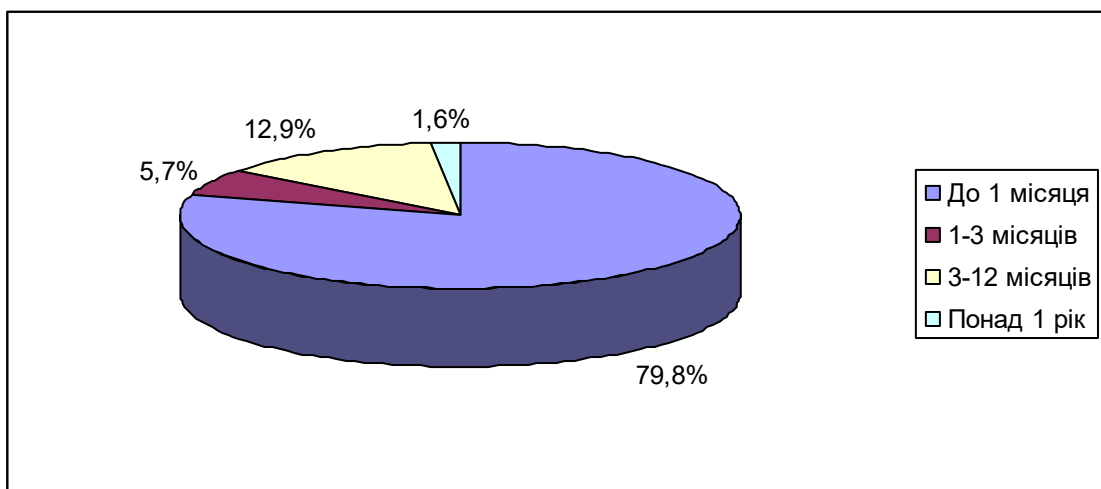

Рис.2.13. Кошти клієнтів за строками погашення ПАТ КБ «Приватбанк» (2016р.)

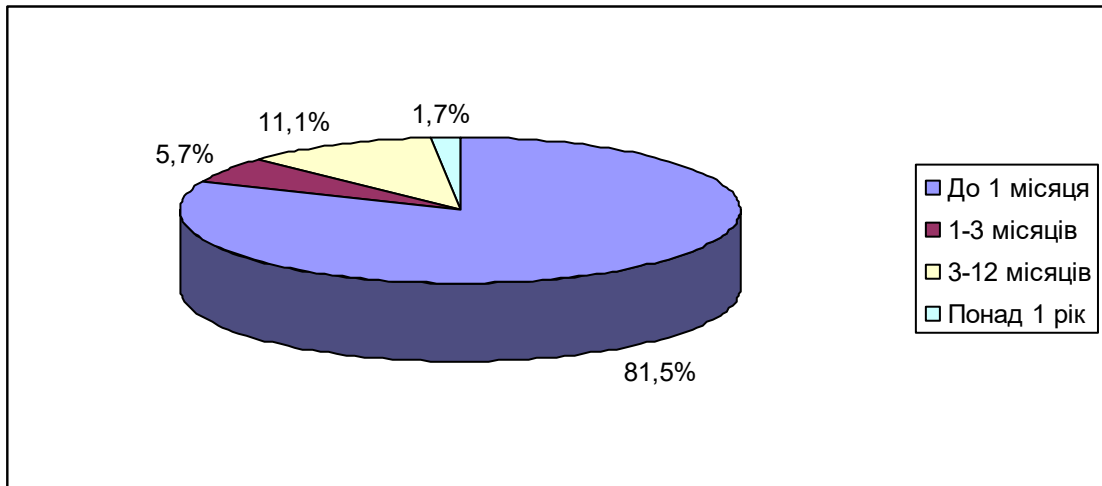

Рис.2.14. Кошти клієнтів за строками погашення
ПАТ КБ «Приватбанк» (2017р.)

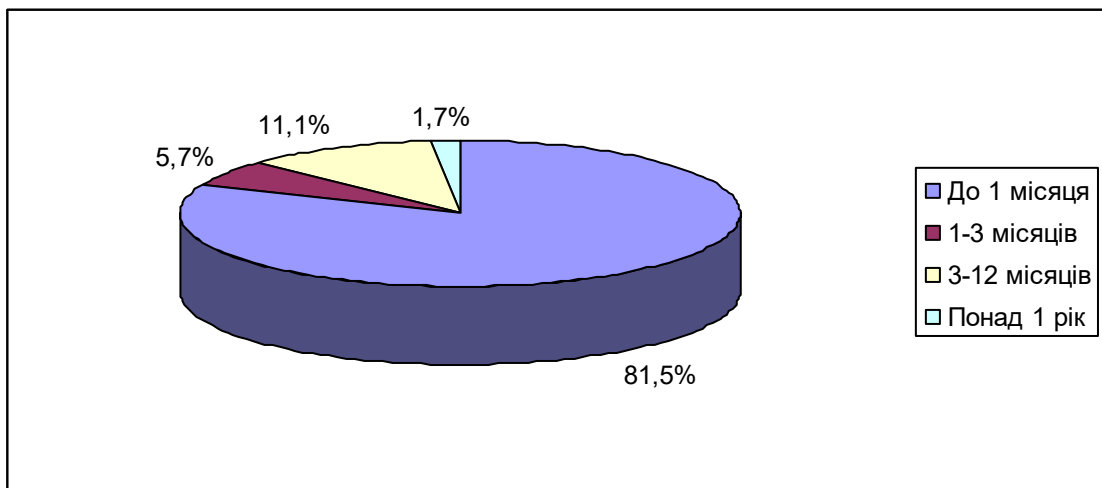

Рис.2.15. Кошти клієнтів за строками погашення
ПАТ КБ «Приватбанк» (2018р.)

Поточні кошти клієнтів складають 79-81% всіх коштів клієнтів і мають термін до 1 місяця. Строкові депозити в більшості випадків мають термін до 1 року (11-12% від загальної вартості коштів клієнтів).

Відсоткові ставки за фінансовими інструментами ПАТ КБ «Приватбанк» наведено в таблиці 2.11. Динаміку відсоткових ставок наведено на рис.2.16.

Моніторинг процентних витрат на кошти клієнтів
ПАТ КБ «Приватбанк», %

Показники	2015р.	2016р.	2017р.	Відх (+,-)
Строкові кошти юридичних осіб	17	13	8	-9
Строкові кошти фізичних осіб	13	10	8	-5
Поточні / розрахункові рахунки	6	2	2	-4

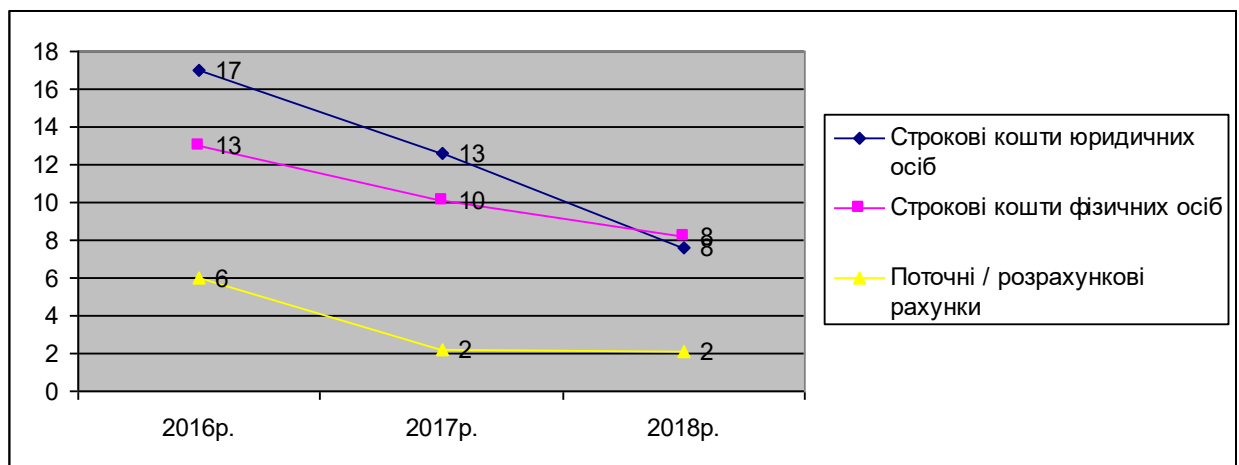

Рис.2.16. Динаміка відсоткових ставок ПАТ КБ «Приватбанк»

Виходячи з таблиці 2.11 за трьома пунктами спостерігається зниження :

- зниження ціни поточних / розрахункових рахунків фізичних осіб на 4%;
- зниження ціни строкових коштів юридичних осіб на 9%;
- зниження ціни строкових коштів фізичних осіб на 5%.

Факторів, які вплинули на ціну ресурсів багато: зовнішня конкуренція комерційних банків, відтік та зниження попиту на строкові кошти з боку населення, внутрішні фактори банку та інш.

Виходячи з вищезгаданого можна зробити наступні висновки до другого розділу кваліфікаційної роботи:

1. Проаналізовано основні фінансові показники ПАТ КБ «Приватбанк».

Вартість активів ПАТ КБ «Приватбанк» збільшилась на 98287 млн.грн. (54,7%). Абсолютний показник 2018р. перевищує середнє значення за 3 роки на 40886,7 млн.грн. З кожним роком динамічно збільшується капітал банку. Порівнюючи 2018р. з 2016р. капітал банку зріс на 57812 млн.грн. Пропорційно капіталу банку зростають його зобов'язання. Вартість зобов'язань за останні 3 роки збільшилась на 40475 млн.грн (19,6%). Кредитний портфель ПАТ КБ «Приватбанк» збільшився на 17524 млн.грн, показник збільшився більш ніж у 1,5 рази. Позитивний факт збільшення коштів клієнтів. У вартісному виразі збільшення склало 148399 млн.грн (майже у 2,8 рази). ПАТ КБ «Приватбанк» має значні проблеми з показником чистого прибутку. Середня значення прибутковості банку за останні 3 роки складає -54354 млн.грн.

2. Розглянуті основні доходи та витрати ПАТ КБ «Приватбанк».

Основними статтями доходів ПАТ КБ «Приватбанк» є процентний та комісійних доходи. За процентними доходами простежуються незначне зменшення, але це зменшення підкріплюється значним зниженням процентних витрат.

Більш ніж половину процентних доходів комерційний банк отримує від кредитів та авансів фізичних осіб.

Найбільші процентні витрати банку спостерігаються з строкових депозитів фізичних осіб. Позитивний факт скорочення їх в динаміці, якщо у 2016р. цей показник складав 16037 млн.грн., то вже у 2018р. він зменшився більш ніж у 1,5 рази. Процентні витрати за строковими депозитами юридичних осіб теж з кожним роком зменшуються. Порівнюючи 2018р. з 2016р. показник зменшився на 1568 млн.грн (в 2,8 рази).

Тобто можна сказати, що ПАТ КБ «Приватбанк» змінив спеціалізацію з строкових вкладів юридичних осіб на строкові вклади фізичних осіб.

Негативні тенденції темпах зростання комісійних доходів та витрат. Темп зростання комісійних доходів - 189%, темп зростання комісійних витрат - 199,6%.

Левову частку комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» отримує від розрахункових операцій - 43-44%. Зняття готівки та еквайрінг займають відповідно 22 та 18%.

Позитивний факт збільшення чистого процентного доходу, його вартість збільшилась майже у 8,5 раз. Чистий дохід за виплатами та комісійними теж з кожним роком зростає, порівнюючи 2018р. з 2016р. збільшення склало 7028 млн.грн.

ПАТ КБ «Приватбанк» покращую свій кінцевий результат. Банк останні 2 роки має позитивний чистий прибуток. Порівнюючи 2018р. з 2016р. вартість чистого прибутку збільшилась на 189036 млн.грн.

3. Аналітично досліджені депозитні операції ПАТ КБ «Приватбанк»

Простежуються наступні тенденції:

- скорочення вартості строкових коштів фізичних та юридичних осіб відповідно на 8,2% та 22,2%

- розширення діапазону поточних рахунків фізичних осіб. Вартість поточних рахунків фізичних осіб зросла майже у 2,5 рази, у вартісному виразі на 41685 млн.грн., поточні рахунки юридичних осіб збільшились у 2,5 рази (на 21532 млн.грн).

- базуотворюючим елементом коштів клієнтів за галузевою структурою є ресурси фізичних осіб. Їх вартість збільшилась на 31942 млн.грн, питома вага дещо знизилась з 83,4% до 79,1%. Друге місце за питомою вагою займає сфера торгівлі, але з кожним роком вартісний показник зменшується, якщо у 2016р. кошти клієнтів сфери торгівлі складали 9133 млн.грн, то у 2018 лише 7533 млн.грн. Сфера послуг поступово стає однією з головних сфер, яка нарощує обсяги відкритих рахунків та їх вартість.

4. Основними пріоритетами для ПАТ КБ «Приватбанк» на наш погляд виходячи з погіршення ситуації з коштами клієнтів повинно бути:

- створення методичного підходу оцінки конкурентних переваг ПАТ КБ «Приватбанк» на основі існуючих фінансових інструментів

- зміна основних стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб;
- удосконалення організації аналізу інформації клієнтської бази ПАТ КБ «Приватбанк» на основі створення інтегрованого показника стану клієнтської бази банку
- зміна політики ціноутворення на строкові вклади ПАТ КБ «Приватбанк» на основні метода граничних витрат;
- створити інтегральний показник ефективного залучення депозитних вкладень, який допоможе моніторити стан ефективності строкових депозитів

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

3.1. Методичних підхід оцінки конкурентних переваг ПАТ КБ «Приватбанк» на основі існуючих фінансових інструментів.

Одним з основних чинників, який найбільш суттєво впливає на формування банківською системою депозитних ресурсів і який повинен враховувати банки під час формування та реалізації своєї депозитної політики, є доходи населення та структурне співвідношення між витратами та заощадженнями. За даними Державної служби статистики України на початок 2018 року фінансовий стан населення України загалом поліпшився, номінальні доходи всіх децильних груп домогосподарств, розподілених за рівнем доходу, зростали швидше, ніж витрати [1]. Але це збільшення було нерівномірним: чим вищий дохід групи, тим швидше він зростав і був нижчим темп приросту її поточних витрат. У більшості груп частка поточних витрат залишалася високою та становила понад 80% доходів. Проте кількість груп, у яких не вистачало доходів на споживання, зменшилася з чотирьох у 2015 році до двох на кінець 2017 року.

Як свідчить статистика (рис. 1), починаючи з 2017 року поступово зменшується кількість осіб із низькими доходами, водночас зростає кількість осіб, які проводять заощадження, не зменшуючи доходів.

Поступове поліпшення фінансового стану населення підтверджують і результати щомісячних опитувань компанії GfK Україна, проведених у січні – березні 2018 року [2]. Так, у I кварталі 2018 року частка громадян, які вважали свій дохід низьким, становила 43%. Це значно менше, ніж максимальні 54%, зафіксовані у III кварталі 2015 року. Проте частка осіб, які мають змогу заощаджувати, не обмежуючи споживання, залишається низькою – 17%. Це помітно нижче, ніж у I кварталі 2014 року (27%). Водночас менше 4% населення України мають депозити або планують

грошові вкладення, і, на жаль, ця частка впродовж 2014–2018 років знижується.

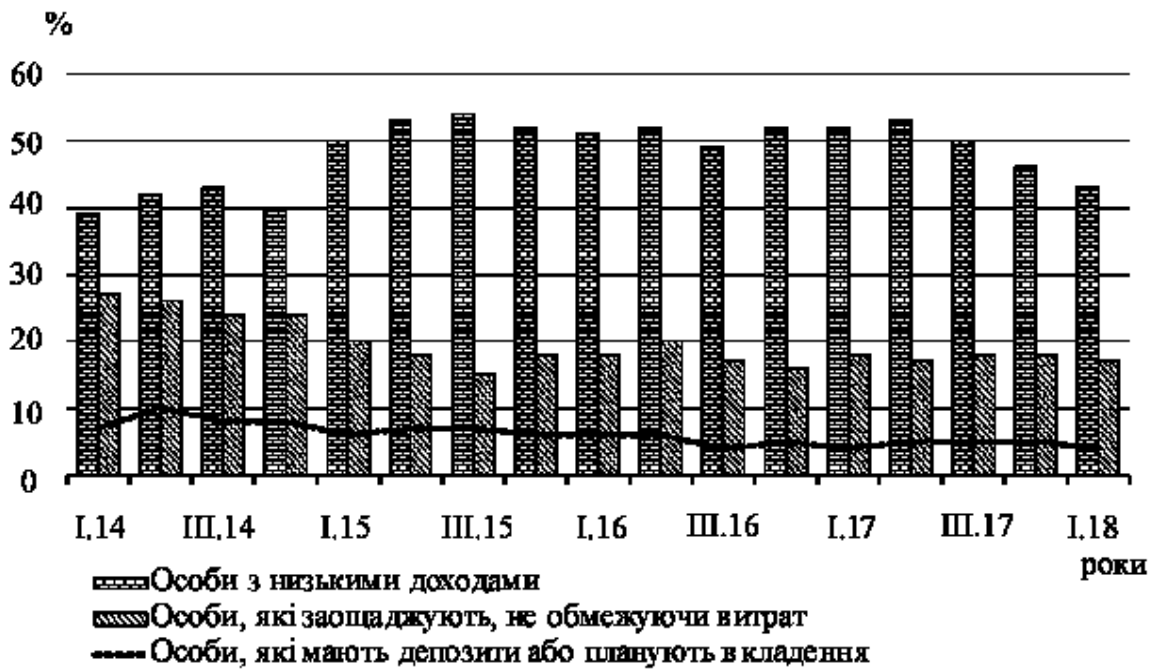

Рис.3.1. Розподіл населення України за схильністю до заощаджень

На тлі цієї ситуації значно посилюється конкуренція на депозитному ринку України, що спонукає банки до підвищення ефективності та вдосконалення інструментарію реалізації депозитної політики.

Наведемо ТОП-15 рейтинг банків України станом на січень місяць 2018 року, ранжируваних за сумою депозитного портфеля (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

ТОП-15 рейтинг банків України станом на січень 2018 року, ранжируваних за сумою депозитного портфеля, тис. грн.

Позиція в рейтингу	Назва банку	Сума депозитного портфеля, тис. грн.	Частка в банківській системі, %	Кількість територіальних структурних підрозділів
1	ПАТ КБ «Приватбанк»	208 589 598	22,44	2243
2	АТ «Ощадбанк»	148 302 247	15,95	3205

Продовження таблиці 3.1

Позиція в рейтингу	Назва банку	Сума депозитного портфеля, тис. грн.	Частка в банківській системі, %	Кількість територіальних структурних підрозділів
3	АТ «Укресімбанк»	88 584 209	9,53	65
4	АБ «Укргазбанк»	60 714 238	6,53	243
5	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	52 280 577	5,62	503
6	ПАТ «Альфа-Банк»	41 366 440	4,45	187
7	ПАТ «ПУМБ»	36 900 186	3,97	165
8	АТ «Укрсиббанк»	35 319 946	3,80	325
9	АТ «ОТП Банк»	25 266 526	2,72	85
10	ПАТ «Креді Агріколь Банк»	24 983 064	2,69	153
11	ПАТ «Укрсоцбанк»	19 335 915	2,08	231
12	ПАТ «СІТІБАНК»	16 748 309	1,80	0
13	АБ «Південний»	16 321 160	1,76	104
14	АТ «Прокредит Банк»	12 288 347	1,32	9
15	АТ «Гаскомбанк»	11 444 182	1,23	79

Дані таблиці свідчать, що беззаперечним лідером депозитного ринку України є ПАТ КБ «Приватбанк», загальний депозитний портфель якого становить 208 589 598 тис. грн., або 22,44% депозитного ринку банків України. Друге місце посідає АТ «Ощадбанк» із 148 302 247 тис. грн., що становить 15,95% депозитного ринку України, третє – АТ «Укресімбанк» із 88 584 209 тис. грн., що становить 9,53% загальної суми депозитів банків України. Загалом станом на початок 2018 року п'ятірка провідних банків на депозитному ринку України займали понад 60% загальної суми депозитів банків України.

Згідно з рішенням Правління НБУ від 10.02.2017 року № 76-рш передбачена така класифікація банків за структурою статутного капіталу (рис. 3.2) [4].

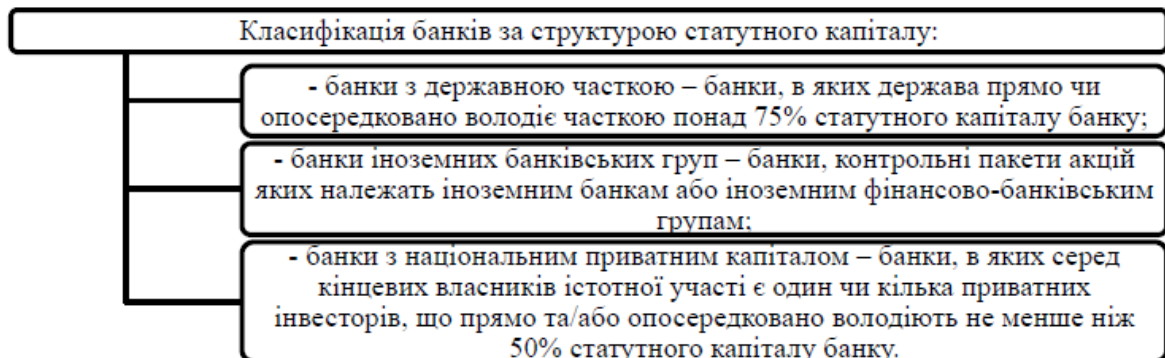

Рис.3.2. Класифікація банків за структурою статутного капіталу в Україні

Проведемо оцінку умов депозитних пропозицій на листопад місяць 2018 року для фізичних осіб банків – депозитного ринку України (рис.3.3 - 3.5) у кожній класифікаційній групі – ПАТ КБ «ПриватБанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль» та ПАТ «ПУМБ». Розглянемо переваги та недоліки депозитних програм у гривні на 6 місяців із виплатою відсотків щомісячно.

Характеристика	Назва вкладу		
	«Стандарт строковий»	«Стандарт»	«Депозит Плюс строковий»
Відсоткова ставка	15%	12%	15% (2% з 15% нараховуються на бонусний рахунок)
Можливість дострокового закриття	Не передбачено	Передбачено	Не передбачено
Мінімальний внесок	2,00 грн		
Максимальна сума поповнень	сума поповнення протягом календарного місяця не повинна перевищувати початкову суму та становити не більше 50 000 гривень		
Пільговий період	5 днів після пролонгації		
Надбавка за продовження	+0,5%		
Наявність безкоштовного інтернет-банкінгу	Так		
Можливості дистанційного банкінгу: мобільний додаток «Мої вклади»; Інтернет-банк Приват24; ТСО; банкомати.	доступні всі операції закладами: відкриття; поповнення; закриття; виписка		
Послуга SMS-інформування	Інформування за надходження чи витрат від 100,00 грн		
Система рахунків	Наскрізна. Обслуговуватися можна в будь-якому відділенні		
РКО карткового рахунку «Для виплат»	Безкоштовно		
Додатковий безкоштовний сервіс	– оформлення довіреності на право розпоряджатися вашим вкладом (довіреність можна оформити як для нового вкладу, так і для вже діючого); – оформлення заповіту.		

Рис.3.3. Картка депозитних продуктів ПАТ КБ «ПриватБанк»

Характеристика	Назва вкладу		
	Вклад «Ощадний»		
Відсоткова ставка	Диференційована залежно від суми депозиту: – до 100 000 грн. – 8,25% – від 100 000 грн. – 8,50%		
Можливість дострокового закриття	здійснюється перерахунок нарахованих процентів з початку дії договору про вклад або з дати останньої пролонгації (для пролонгованого договору) за спеціальною підвищеною ставкою, затвердженою діючими тарифами банку для вкладу на вимогу «Універсальний» для відповідного ярусу. За видачу вкладу протягом 1-го місяця з дати відкриття вкладу сплачується комісія за розрахунково-касове обслуговування у розмірі 0,5% від суми вкладу. Протягом пільгового періоду проценти сплачуються в повному обсязі		
Мінімальний внесок	500,00 грн		
Можливість поповнення	Так		
Мінімальна сума поповнень	100,00 грн		
Можливість капіталізації	Так		
Наявність безкоштовного інтернет-банкінгу	Так		
Можливості дистанційного банкінгу: інтернет-банкінгу «Райффайзен Онлайн»; ТСО	Контроль руху коштів за власними рахунками. Перегляд деталей власних рахунків; Формування виписок за рахунками у зручному форматі; Блокування платіжної картки; Листування з банком для отримання консультаційної допомоги; Поповнення депозиту; Переказ між власними рахунками; Погашення кредитної заборгованості; Платежі; Миттєві платежі «Картка-Картка»		
Послуга SMS-інформування	Інформування про зарахування та зняття коштів на/з депозитного рахунку безкоштовно		
Система рахунків	Наскрізна. Обслуговуватися можна в будь-якому відділенні		
Видача БПК «Для виплат %»	Не передбачено		

Рис.3.4. Картка депозитних продуктів АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Характеристика	Назва вкладу		
	«Дохідний»	«Спокійний»	«Вільний депозит»
Відсоткова ставка	Диференційована залежно від суми депозиту: – від 2500,00 грн. – 13,9% – від 200 000,00 грн. – 14,2%	Диференційована залежно від суми депозиту: – від 2500,00 грн. – 11,4% – від 200 000,00 грн. – 11,7%	Від 100,00 грн 8,9%
Можливість дострокового закриття	Умови депозиту не передбачають його дострокове повернення.	З можливістю дострокового розірвання.	Депозит із можливістю зняття всієї суми без розірвання договору зі збереженням усіх нарахованих відсотків. Дає абсолютну свободу в управлінні коштами.
Мінімальний внесок	2500,00 грн		100,00 грн
Програма лояльності	Застосовуються. Надбавка + 0,3% до відсоткової ставки		
Наявність безкоштовного інтернет-банкінгу	Так «ПУМБ online»		
Можливості дистанційного банкінгу	– Управління рахунками, картами, особистими фінансами 24/7 – Оплата послуг (мобільний, комунальні та ін.) – Банківські перекази і перекази за номером карти – Погашення та управління кредитами – Розміщення й управління депозитами		
Видача БПК картковий пакет «Депозитний»	безкоштовна БПК Visa Classic Unembossed чи MasterCard Standard Unembossed		

Рис.3.4. Картка депозитних продуктів ПАТ «ПУМБ»

Порівняльний аналіз різних короткотермінових депозитних програм трьох комерційних банків із різною формою власності дає можливість дійти

висновків, що найбільшу відсоткову ставку (15% річних) пропонує найінноваційніший державний банк України ПАТ КБ «Приватбанк». Серед його нецінових переваг обслуговування депозитного рахунку – незначна мінімальна сума внеску у 2 грн., можливість поповнення депозиту та безкоштовного дистанційного обслуговування, обслуговування в будь-якому з 2243 відділень, наявність персонального банкіра (залежно від суми депозиту), видача миттєвої платіжної карти міжнародного класу з безкоштовним обслуговуванням, велика банкоматна та термінальна мережа (ТСО) – 20 619 шт., можливість зняття готівки в будь-якому банкоматі України без комісії, безкоштовне СМС-інформування, програма лояльності пролонгації депозиту тощо.

Майже вдвічі менші відсоткові ставки за депозитами фізичних осіб порівняно з державним банком пропонує банк з іноземним капіталом АТ «Райффайзен Банк Аваль» – 8,25–8,50%. До переваг його пропозицій на депозитному ринку України варто віднести можливість дострокового закриття рахунку, можливість поповнення від 100 грн., наявність пільгового періоду, наявність безкоштовного інтернет-банкінгу, безкоштовне СМС-інформування, наскрізна система рахунків.

Але, на відміну від попередньої пропозиції, цей банк не емітує власнику депозитного рахунку безкоштовну платіжну картку, що є суттєвим мінусом для власника депозиту, як і значно менша кількість відділень (503 одиниці) та банкоматів банку.

Третій приватний банк ПАТ «ПУМБ», хоч і є лідером за обсягами депозитів фізичних осіб у категорії банків із приватним капіталом, однак має менше переваг: безкоштовною є видача клієнтові банківських платіжних карт Visa Classic Unembossed чи MasterCard Standard Unembossed, наявність безкоштовного інтернет-банкінгу, використання програм лояльності. До недоліків депозитних програм банку можна включити: велику суму мінімального внеску, відсутність можливості поповнення внеску, значно меншу кількість відділень (165 одиниць) та банкоматів тощо.

Тож, виходячи з вищезначеного, можна стверджувати, що як у цінових, так і в нецінових інструментах найбільш вигідні та якісні пропозиції на депозитному ринку надає ПАТ КБ «Приватбанк», особливо в дистанційному банкінгу через систему «Приват 24», при цьому маючи найбільш розгалужену і зручну систему банкоматів та терміналів. За цих умов, навіть незважаючи на проблеми зі стабільністю своєї діяльності, яка проявилася у зміні його власника, банк залишається беззаперечним лідером на ринку депозитних послуг України.

АТ «Райффайзен Банк Аваль», незважаючи на слабку позицію у ціновому сегменті, за рахунок якісних нецінових послуг та розгалуженої мережі відділень, банкоматів і терміналів, займає першу позицію серед банків з іноземним капіталом та п'яту у банківській системі України.

ПАТ «ПУМБ», хоч і пропонує відносно високі відсоткові ставки за депозитами, значно поступається за кількістю та якістю послуг. Це забезпечує перше місце серед банків із приватним капіталом, проте на депозитному ринку України – лише сьоме місце.

Дані таблиць показують, що важливим чинником у формуванні депозитного портфеля банків є наявність розгалуженої мережі відокремлених структурних підрозділів. Зокрема, ТОП-15 банкам, ранжируваним за сумою депозитного портфеля, належало 7597 одиниць, або 80% із 9489 відокремлених територіальних структурних підрозділів банків України. Виняток становлять ПАТ «СІТІБАНК» та АТ «Прокредит Банк», у яких практично відсутні відокремлені структурні підрозділи, тому депозитний портфель їх майже на 100% сформований із поточних вкладів юридичних осіб.

Проведене дослідження дало змогу дійти висновку, що провідне місце у формуванні депозитного портфеля банку має наявність розгалуженої мережі відокремлених структурних підрозділів. Однак важливе місце в цьому процесі посідає також кількість та якість супутніх послуг. Про це свідчить те, що АТ «Ощадбанк», маючи на 1000 відокремлених структурних підрозділів

більше, ніж ПАТ КБ «Приватбанк», однак, маючи значно нижчу порівняно із ПАТ КБ «Приватбанк» кількість та якість супутніх послуг, значно поступається йому за сумою депозитного портфеля.

3.2. Формування стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб

Основною стратегічною метою, яку ставить ПАТ КБ «Приватбанк» в процесі управління депозитами фізичних осіб є забезпечення банку дешевими ресурсами в достатній кількості для проведення активних операцій банку.

Менеджмент депозитів населення в ПАТ КБ «Приватбанк» повинен ставити собі за мету зниження витрат банку при залученні коштів фізичних осіб. Як вже відмічалось раніше, проценти які нараховує та виплачує банк вкладникам відносяться на збільшення витрат банку, а отже й зменшення прибутку банку. Тому банк у своїй політиці стосовно залучення коштів населення повинен керуватися одним з принципів роботи комерційного банку: “дешевше купити – дорожче продати”. Разом з тим банк розуміє, що процентні ставки за депозитами повинні бути на досить високому рівні, щоб забезпечити вкладникам певний рівень прибутку для підтримки попиту на цей банківський продукт.

На наш погляд менеджмент депозитів фізичних осіб в ПАТ КБ «Приватбанк» повинен складатися з декілька етапів.

На першому етапі проводиться розробка стратегії стосовно залучення коштів населення, та способів досягнення стратегічної мети банку (рис.3.5.). Останніми роками ПАТ КБ «Приватбанк» орієнтується, стосовно залучення коштів фізичних осіб, на вузький сектор депозитного ринку, а саме на вкладників пенсійного віку. Разом з тим ПАТ КБ «Приватбанк» працює й на інших секторах ринку депозитів фізичних осіб.

На цьому ж етапі необхідно проводити планування банком розміру твердого залишку коштів на рахунках клієнтів, загального обсягу залучення коштів населення, суми процентних витрат банку за користування вільними коштами клієнтами.

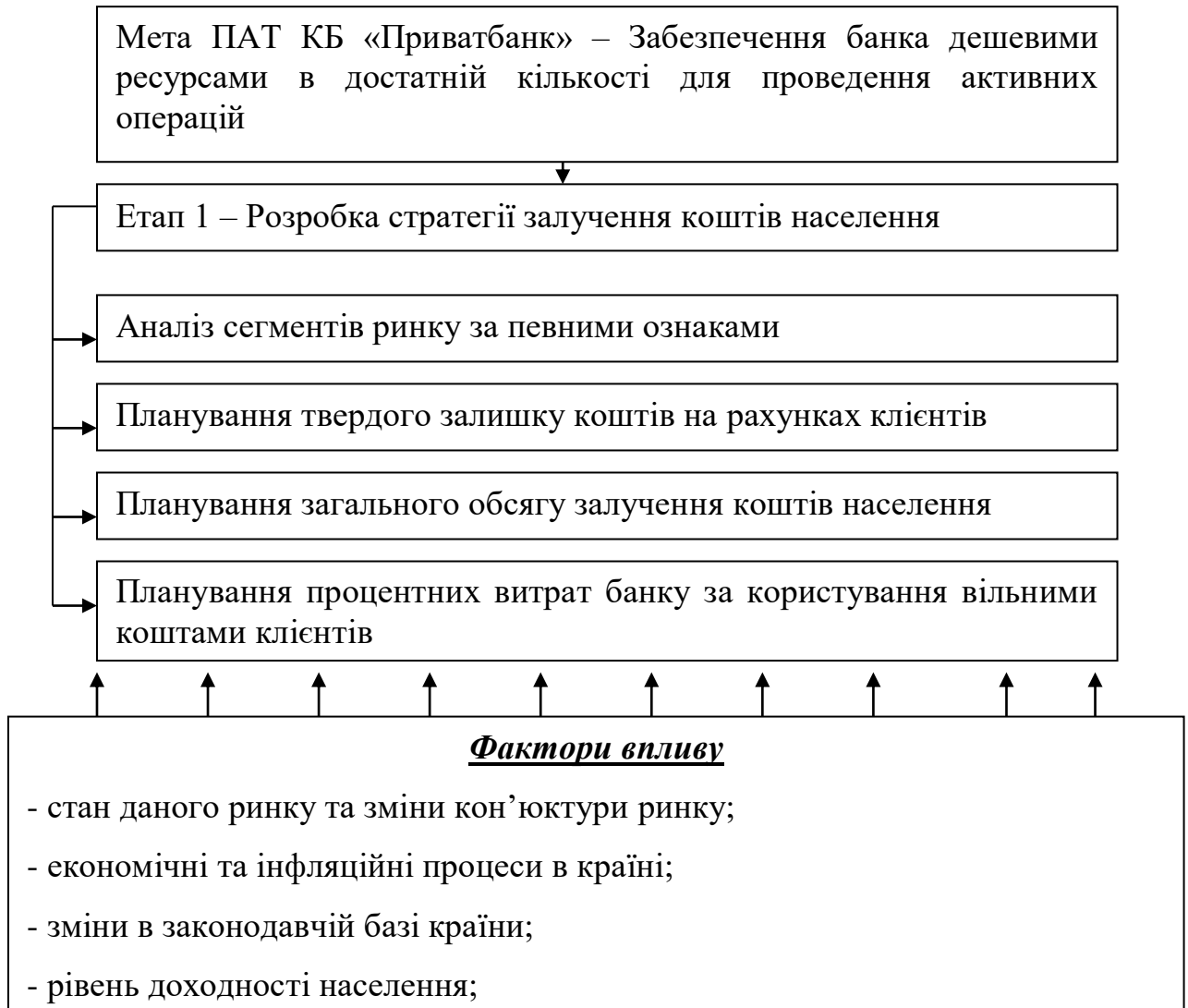

Рис.3.5. Формування стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб (етап 1)

При цьому враховуються такі фактори як:

- стан даного ринку та зміни кон'юктури ринку;
- економічні та інфляційні процеси в країні;
- зміни в законодавчій базі країни;
- рівень доходності населення;
- та інші.

В процесі планування банк проводить аналіз окремих груп населення стосовно їх фінансового та соціально-психологічного стану (проводиться аналіз середнього доходу населення, схильність потенційних клієнтів до того, щоб зберігати свої кошти в банку). При цьому необхідно розділяти потенційних клієнтів за віковим критерієм (табл. 3.2).

Результатом аналізу груп населення є визначення чи готові клієнти тієї, чи іншої вікової групи на співпрацю з банком.

Таблиця 3.2

Групи вкладників ПАТ КБ «Приватбанк» за віковим критерієм

Група вкладників	Вік клієнта
1	21-30
2	31-40
3	41-51
4	52 та більше

Плануючи розмір твердого залишку коштів на рахунках клієнтів, менеджери банку повинні аналізувати фактичний розмір залишків на вкладних рахунках в попередні роки по ПАТ КБ «Приватбанк» та комерційних банках- конкурентах в динаміці. Найбільш прогнозованими є строкові депозити в банку, тому що вони залучаються банком на певний строк, про що вказується в депозитному договорі. При цьому забрати кошти з цього рахунку раніше встановленого терміну може змусити вкладника у випадках:

- несприятливих змін в економіці країни;
- погіршення фінансового стану банку;
- зміна депозитної політики в банку (достатньо відчутне зниження процентної ставки за вкладами, збільшення мінімальної суми вкладу та інше).

Планування загального обсягу депозитів фізичних осіб тісно взаємозв'язане з обсягом активних операцій які ПАТ КБ «Приватбанк» планує проводити, та інших депозитних та не депозитних джерел залучення ресурсів.

Для просування депозитних продуктів на ринку ПАТ КБ «Приватбанк» необхідно обрати інноваційну стратегію маркетингу. Тобто банком розробляються нові банківські продукти та просуваються, переважно, на старих ринках.

На другому етапі менеджери ПАТ КБ «Приватбанк» встановлюють ціну на депозити, тобто процентні ставки за якими будуть обчислюватись нарахування клієнтам за їх вкладами, а також умови цього нарахування і сплати. Тобто за допомогою розміру процентних ставок (збільшуючи або зменшуючи їх) банк регулює не тільки клієнтську базу але й прибутковість банку (рис.3.6.)

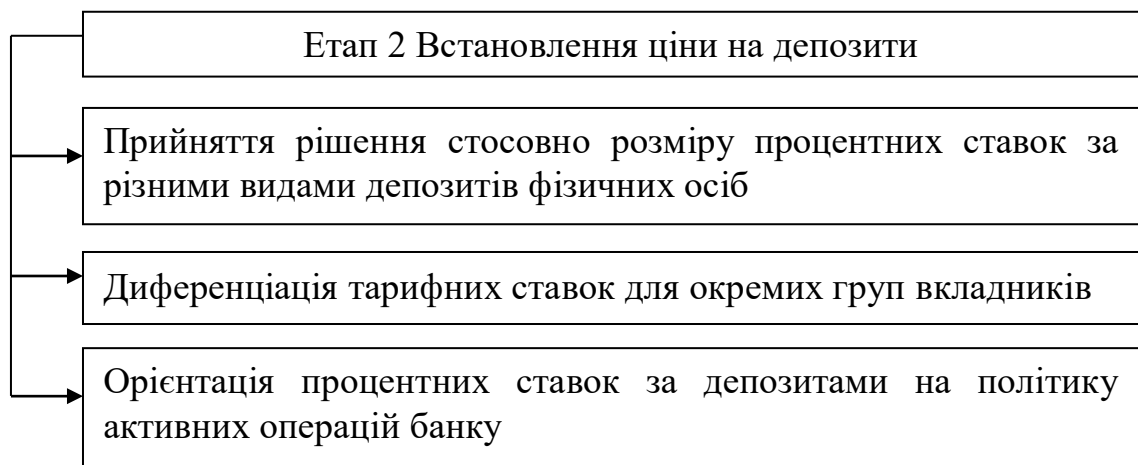

Рис. 3.6. Формування стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб (етап 2)

В процесі прийняття рішення стосовно розміру процентних ставок за різними видами депозитів фізичних осіб, менеджери ПАТ КБ «Приватбанк» повинні використовувати комбінацію багатофакторного способу ціноутворення та диференціацію тарифних ставок для окремих груп вкладників. Цей спосіб ціноутворення передбачає встановлення більш високі проценти за вкладами для певної групи клієнтів банку (як правило це

вкладники з більш прогнозованими залишками коштів на їх рахунках), так і закріплення найкращих клієнтів банку шляхом встановлення більш прийнятних для них цін та умов закладами.

Процентні ставки за депозитами фізичних осіб встановлюються банком враховуючи процентну політику банку стосовно активних операцій, планового рівня прибутковості цих операцій, стратегії банку стосовно розширення клієнтської бази банку, вартості інших джерел залучення ресурсів. Також враховується вид депозиту (за строковими депозитами процентні ставки вище ніж за строковими).

Банк залишає за собою право змінювати процентні ставки за депозитами у випадку змін економічної ситуації у кредитно-фінансовій системі країни, кон'юнктури грошових ринків, зміни облікової ставки НБУ.

Процентні ставки за депозитами встановлюються по кожній групі вкладників у відповідності до пріоритетності тієї чи іншої групи для банку.

На третьому етапі проводиться контроль за виконанням планових завдань по залученню коштів населення (рис.3.7).

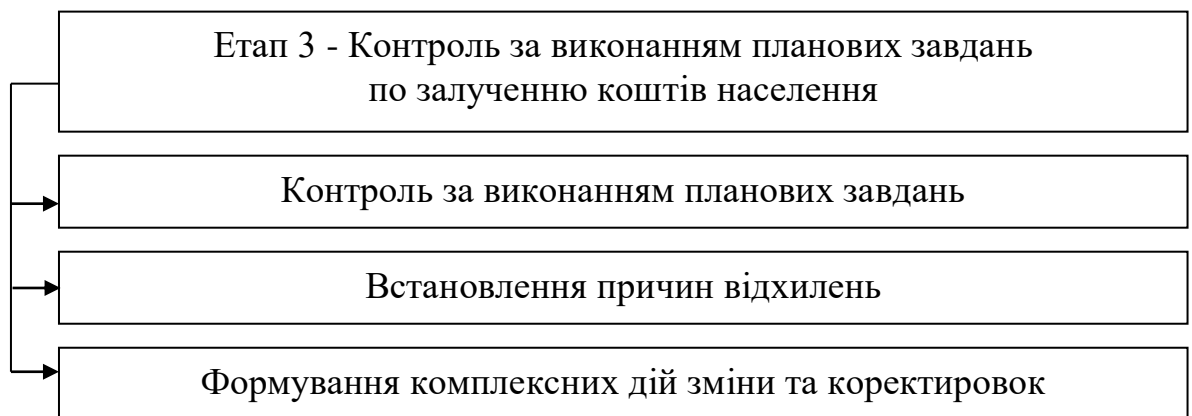

Рис.3.7. Формування стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб (етап 3)

У випадку коли не досягаються планові показники проводиться аналіз причин які вплинули на невідповідність фактичних даних плановим та розробляється комплекс дій для зміни існуючого положення (наприклад зміна процентної політики банку, зміна умов депозитів про що

повідомляються клієнти банку та інше). В таких ситуаціях можливо також й зміна планових параметрів, але це скоріш виключення ніж практика.

3.3 Оптимізація методики аналізу клієнтської бази ПАТ КБ «Приватбанк»

Розглядаючи механізм управління в ПАТ КБ «Приватбанк» депозитами фізичних осіб треба відмітити, що менеджери банку приділяють не достатню увагу аналізу клієнтської бази банку. З тим, в міжнародній практиці інформація, яка характеризує клієнтів комерційного банку займає одне з найважливіших місць в формуванні депозитної політики банку.

Дослідження окремого клієнта може бути достатньо поглибленим, але для більшості клієнтів такий детальний аналіз не є прийнятним з огляду на обмеження ресурсів банку. В той же час на практиці дуже зручно мати характеристики як одного клієнта так й суцільну характеристику клієнтів. Це дозволить більш точно дізнатися про потреби клієнтів в банківських продуктах та послугах.

Розглянемо можливість удосконалення організації аналізу інформації клієнтської бази ПАТ КБ «Приватбанк». Сформулюємо цю задачу як вдосконалення аналізу клієнтів через виявлення характеристик стану клієнтської бази банку Q.

Q = (фінансове, соціально-психологічне становище, відносини з банком).

Клієнтська база депонентів банку визначається складовими

$$Q = (u, m, f), \quad (3.1)$$

де:

u – сукупність параметрів які характеризують фінансовий стан клієнтів банку;

m – сукупність параметрів які характеризують соціально-психологічний стан клієнтів;

f – сукупність параметрів які характеризують відносини депонентів з банком.

Кожна з груп клієнтів (або окремо взятий клієнт) q характеризується за наступними групами показників – фінанси, соціально-психологічний стан, відносини з банком.

$$q = (u_i, m_i, f_i) \quad (3.2)$$

де:

$u_i = \{u_i\} = (u^1_i, u^2_i, \dots, u_i)$ – показники, які характеризують фінансовий стан i -го клієнта, U – кількість показників (табл. 3.2).

$m_i = \{m_i\} = (m^1_i, m^2_i, \dots, m_i)$ – показники соціально-психологічного становища i -го вкладника, де M – кількість показників (табл. 3.3).

$f_i = \{f_i\} = (f^1_i, f^2_i, \dots, f_i)$ – показники які характеризують відносини i -х вкладників і з банками, F – кількість показників (табл 3.3).

Таблиця 3.3

Показники фінансового стану клієнта банку

Показники	Рівень		
	високий	середній	низький
Доход клієнта	3	2	1
Доход клієнта у порівнянні з середнім доходом населення	3	2	1
Характер притока грошових коштів	3	2	1
Структура джерел надходжень коштів	3	2	1

Соціально-психологічний стан клієнта банку залежить від багатьох факторів, основними з яких є сукупність показників соціально-психологічного стану клієнта.

Показники фінансового стану вкладника, соціально-психологічного стану клієнта та відносин з банком ранжуються по трьом рівням – високий, середній, та низький. За кожним показником менеджер банку (засобами експертної системи) або клієнт (заповнюючи розробленою банком анкету) виставляє бали – 1, 2, 3 які характеризують той чи інший показники за рівнем.

Таблиця 3.4

Показники соціально-психологічного стану клієнта

Показники	Рівень		
	високий	середній	низький
Вік	3	2	1
Термін проживання в даному регіоні	3	2	1
Кваліфікація	3	2	1
Стаж роботи	3	2	1
Сімейний стан	3	2	1
Досвід	3	2	1
Відношення до спорту	3	2	1
Оцінка розміра власності	3	2	1
Проведення незаконних операцій	3	2	1
Участь в кримінальних справах	3	2	1
Участь в благодійності	3	2	1
Оцінка іміджа	3	2	1
Солідність	3	2	1
Престиж	3	2	1
Азартність	3	2	1

Продовження таблиці 3.4

Показники	Рівень		
	високий	середній	низький
Інтенсивність відношень з банками	3	2	1
Професійний ріст	3	2	1
Підприємницький склад мислення	3	2	1
Здатність йти на ризик	3	2	1
Стан здоров'я	3	2	1

Таблиця 3.5

Показники відношення клієнта з банком

Показники	Рівень		
	високий	середній	низький
Кількість банків в яких обслуговується клієнт	3	2	1
Потреба клієнта в банківських послугах	3	2	1
Оцінка клієнтами цінової політики обслуговуючих банків	3	2	1
Тривалість стосунків з банком	3	2	1
Широта асортименту послуг банку які споживає банк	3	2	1
Можливість збільшення споживання продукції банку	3	2	1
Доля депозитних операцій клієнта з банком серед усіх операцій з банком	3	2	1
Безпека взаємовідносин клієнт-банк	3	2	1
Обсяг споживання банківських продуктів клієнтом	3	2	1
Рівень спілкування банку з клієнтом	3	2	1
Довіра вкладника банку	3	2	1

Присвоєння значень 1, 2 або 3 проводиться експертною системою. Результатом присвоєння значень характеристикам клієнта є визначення їх якості.

$$\sum |q| = (\sum |u_i|, \sum |m_i|, \sum |f_i|) = q = (u_i, m_i, f_i) \quad (3.3)$$

Проводиться сумування значень кожного з показників характеристик клієнта.

Потім проводиться розрахунок частки суми значень показників від максимального можливого значення суми:

$$\eta q = \eta(u_i, m_i, f_i). \quad (3.4)$$

Значення ηu_i , ηm_i , ηf_i дозволяють:

отримати менеджерам банку інформацію стосовно яких аспектів діяльності клієнтів банку краще розвинуті, на основі чого можна визначити напрямки роботи банку з вкладниками, готовність клієнтів до споживання нових послуг банку.

Менеджери банку, у своїй роботі, при застосуванні цієї моделі можуть формувати свій набір показників необхідних для аналізу клієнтської бази банку, з огляду на те чи інші завдання які ставить собі за мету менеджер.

Так, наприклад, для виявлення ставлення окремих груп населення до строкових депозитів з відповідними умовами, до накопичувальних (ощадних) тобто довгострокових вкладів формуються окремі показники за фінансовим станом, соціально-психологічним станом клієнта, відношення клієнта до банку або до окремої операції. Тобто менеджер банку взмозі прослідити ставлення вкладників банку до пропонуємих їм продуктів з врахуванням фінансового та соціально-психологічного стану клієнтів.

Аналіз за наведеною моделлю може бути проведений як для кожного окремого клієнта (засобом анкетування), або за окремосформованими

групами вкладників. При цьому пропонується групування клієнтів за віковим критерієм (табл 3.6). Таке групування призведе до зниження витрат менеджерів на проведення аналізу клієнтської бази банку.

Таблиця 3.6

Групування вкладників банку за віком

Група вкладників	Вік клієнта
1	18-25
2	26-35
3	36-45
4	46-55
5	56 та більше

При аналізі клієнтської бази банку менеджерам доцільно, для наочності, побудувати діаграму значень показників фінансового, соціально-психологічного стану клієнта, відносин клієнта з банком. Наприклад можна графічно представити фінансовий стан і-го клієнта або групи клієнтів, при цьому по осі X будуть відбиватися показники, а по Y значення рівня показників (в балах) рис 3.8.

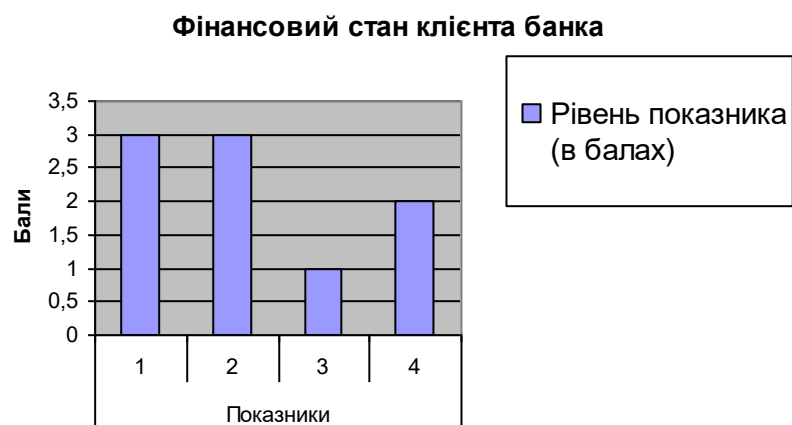

Рис.3.8. Фінансовий стан клієнта банку

За допомогою цієї моделі аналізу клієнтської бази ПАТ КБ «Приватбанк» в змозі покращити структуру вкладників банку, контролювати зміни в пріоритетах тих чи інших груп клієнтів, дізнаватися про відношення клієнтів до нових або вже існуючих на ринку банківських продуктів.

3.4. Використання методу процентних ставок на депозити за граничними витратами як напрямок вдосконалення цінової політики ПАТ КБ «Приватбанк»

Для покращення рівня менеджменту в ПАТ КБ «Приватбанк» необхідно звернути увагу на цінову політику банку. Основна увага банка, при встановленні цін на депозитні вкладення, приділяється пріоритетністю тієї чи іншої групи клієнтів та стану ринку депозитів. Жорстка конкурентна боротьба за більш дешеві ресурси призводить до зростання процентних витрат банку за депозитами й одночасне зниження прибутку. Тому, в сучасних умовах, банк повинен дуже уважно розробляти свою цінову політику стосовно залучення депозитів.

Більшість закордонних фінансових експертів прийшли до висновку, що для визначення ціни на депозити повинні використовуватись граничні витрати, тобто додаткові витрати які пов'язані з залученням нових коштів.

Причина полягає в тому, що часті зміни процентних ставок роблять розмір середніх витрат ненадійною для формування ціни на депозити. Так, якщо процентні ставки знижуються, додаткові (граничні) витрати отримання нових грошових ресурсів можуть зменшитися нижче середніх витрат за всіма зібраними банком коштами. При цьому деякі активні операції будуть неприбутковими, коли їх співставляють з середніми витратами, але будуть більш прибутковими при оцінці з точки зору більш низьких граничних витрат на сплату процентів, котрі необхідно проводити сьогодні для проведення нових активних операцій. І навпаки, якщо процентні ставки зростають, гранична вартість нових грошових коштів сьогодні може значно

перевищити середню вартість коштів. Якщо керівництво розраховує розмір активні операції на основі середніх витрат, то вони можуть бути не вигідними, це буде пов'язане з використанням більш високих граничних витрат отримання нових коштів на ринку.

Відповідно до цього, вважаємо доцільним використовувати модель МакНалті для визначення ціни на депозити коли необхідно знати граничні витрати при переході від одного рівня ставок на депозити до інших та норму граничних витрат як відносну величину отриманих банком додаткових коштів. Якщо ж нам відома норма граничних витрат, то можна співставити її з очікуваними додатковими доходами (граничними доходами), які банк планує отримати від проведення активних операцій за рахунок нових вкладів. При цьому граничні витрати дорівнюють:

$$ГВ = \Delta СВ = НПС * СНПС - СПС * ССПС, \quad (3.5)$$

де:

ГВ – граничні витрати;

$\Delta СВ$ – зміна сукупних витрат;

НПС – нова процентна ставка;

СНПС – усі кошти які отримав банк за новою процентною ставкою;

СПС – стара процентна ставка;

ССПС – усі кошти отримані банком за старою процентною ставкою;

Норма граничних витрат дорівнює:

$$НГВ = \Delta СВ / ДОК, \quad (3.6)$$

де:

НГВ – норма граничних витрат;

ДОК – додатково отримані кошти;

Для виявлення найбільш прийнятної для банку процентної ставки за депозитами проводиться порівняння норм граничних витрат та норм граничних доходів. Оптимальним є та процентна ставка, коли норма граничних витрат дорівнює нормі граничних доходів.

Для впровадження ПАТ КБ «Приватбанк» методу процентних ставок на депозити за граничними витратами на практиці, треба розглянути наступний приклад.

Припустимо, що ПАТ КБ «Приватбанк» планує видати кредит підприємствам сільськогосподарського комплексу України з отриманням 30 %-го доходу. Ці доходи банку й будуть граничними доходами, тобто додаткові доходи які банк буде отримувати надаючи кредити за рахунок залучення нових вкладів.

Керівництво банку планує залучити строкові кошти населення для проведення операцій з кредитування. При цьому з ставкою 18% ПАТ КБ «Приватбанк» може отримати 18 млн.грн. З ставкою 19% банк очікує отримати кредитних ресурсів на 22 млн.грн., з 20% ставкою за депозити банк отримає 27 млн. грн., з ціною 21% - отримає 31 млн.грн., 22% - 37 млн.грн, 23% - 42 млн.грн., а з процентною ставкою за депозитами 24% планує отримати 45 млн.грн.

У відповідності до методу визначення процентних ставок на депозити за граничними витратами розрахуємо норму граничних витрат отриманих банком додаткових ресурсів за допомогою формул 3.5 та 3.6. Результати розрахунків представлені в табл. 3.7.

Так, якщо банк збільшить процентну ставку за депозитами на нові вклади з 18% до 19% то норма граничних витрат буде дорівнюватися:

$$\Delta CB = (0,19 * 22 \text{ млн.грн.}) - (0,18 * 18 \text{ млн.грн.}) = 0,94 \text{ млн.грн.}$$

$$НГВ = 0,94 / (22 \text{ млн. грн.} - 18 \text{ млн.грн.}) = 0,23 \text{ або } 23\%$$

Так само розрахуємо норму граничних витрат й для інших процентних ставок за депозитами.

Аналізуючи данні таблиці 3.6 треба відмітити, що за методом встановлення процентних ставок на депозити за граничними витратами, зростання процентних ставок за депозитами до 22% спостерігається перевищення граничних доходів над граничними витратами й зростання прибутку банку.

Сукупний прибуток банку досягає своєї верхньої межі у випадку коли норма граничних витрат дорівнює очікуваним граничним доходам, саме 2,8 млн.грн. ($[35 \text{ млн.грн.} * 0,3] - [35 \text{ млн.грн.} * 0,22]$). Але подальше збільшення процентної ставки за депозитами до 23% призводить до перевищення норми граничних витрат банку над очікуваним розміром граничних доходів й зменшує прибуток банку – 2,6 млн.грн.

Таблиця 3.7

Норма граничних витрат банку за різними
процентними ставками на депозити

Сума нового залучення депозитів (млн.грн.)	Ставка процентів за депозитами (%)	Норма граничних витрат за депозитами (%)	Очікуваний розмір граничних доходів банку (%)
18	18	18	30
22	19	24	30
27	20	24,4	30
31	21	27,8	30
35	22	30	30
37	23	40	30

Таким чином для того, щоб збільшити прибуток банку від кредитних операцій менеджери ПАТ КБ «Приватбанк» повинні встановити процентну

ставку за депозитами на рівні 22% (ця ставка за вкладами є найбільш оптимальною для банку).

Ціноутворення за методом граничних витрат дає менеджерам банку цінну інформацію стосовно не тільки процентних ставок на вклади, але й про те, до якого моменту банк в змозі розширяти свою базу депозитів, перш ніж додаткові витрати зростання депозитів призведуть до зниження додаткових доходів й сукупного прибутку. Якщо прибуток починає зменшуватися, банк повинен або шукати нові джерела ресурсів (з більш низькими граничними витратами), або проводити більш прибуткові активні операції, або комбінувати перше й друге.

3.5. Формування сучасного підходу до оцінки ефективності залучення депозитних ресурсів банку

Ефективність депозитних операцій банку неможливо визначити абсолютно точно. Найбільш доцільним підходом до оцінки ефективності залучення депозитних ресурсів банку є проведення оцінки за допомогою одного кількісного показника. Він повинен містити як показники оцінки доходності ресурсів, їх об'єму, а також враховувати ризики, взяті на себе банком.

Практичне значення даного показника полягає в тому, що в процесі аналізу лише таких показників, що характеризують формування і використання ресурсної бази адекватно визначити якість депозитної діяльності банку неможливо. Тому для аналізу ефективності депозитної діяльності банківської установи слід використовувати показник, який відображає взаємозв'язок депозитної та кредитної діяльності банку, а також вплив сукупності активів на результати діяльності банку, що дозволяє оперативно визначати дохідність депозитної діяльності банку.

Ефективність залучення депозитних ресурсів банку можна визначити за наступною формулою:

$$K_{ef} = \frac{(P_o - P_e) + (K_d - K_e) - D_k - P_a}{(P_o - K_o - A_{np})} \cdot 100\%, \quad (3.7)$$

де K_{ef} – ефективність залучення депозитних ресурсів банку;

P_o ; P_e – проценти отримані, проценти виплачені;

K_d ; K_e – комісійні доходи, комісійні витрати;

D_k – дивіденди нараховані;

P_a – нараховані резерви по активних операціях; пасиви банку;

K_o – капітал банку;

A_{np} – неробочі активи.

Знаючи динаміку інтегрального показника, який ображає та сумує інформацію про дохідність пасивних операцій та ризикованість активних операцій банку: по-перше, можна буде своєчасно інформувати керівництво про конкурентоспроможність на фінансовому ринку; по-друге, можна вчасно, до виникнення надзвичайних ситуацій, підготуватися до можливих змін ринку грошових ресурсів; по-третє, приймати своєчасні та відповідні заходи до покращання фінансового результату.

Використання вищезазначеного інтегрального показника буде виконувати роль деякого незалежного експерта, оскільки він за незмінними правилами та єдиним способом надавав би вільну оцінку основним напрямкам депозитної політики банку: розміру залучених і позичених коштів банку, кількості отриманих доходів від усіх залучених коштів, з урахуванням обов'язкового резервування та формування резервів по активних операціях.

Для забезпечення ефективності депозитних операцій банку варто орієнтуватись на номінальну процентну ставку. Деякі банку застосовують різноманітні комісії, що ускладнюють оцінку ефективності процентної

ставки. Так зокрема, деякі банки використовують комісію за обслуговування депозитного рахунку, що списується банком наприкінці розрахункового періоду з депозитного на поточний рахунок. Для розрахунку ефективної ставки по таким депозитам варто використовувати наступну формулу:

$$r_{de} = \frac{r_{dn} \cdot t}{365} - \frac{K \cdot 365}{t}, \quad (3.8)$$

де r_{de} – ефективна процентна ставка по депозиту;

r_{dn} – номінальна процентна ставка;

t – строк депозиту;

K – комісія банку за перерахування коштів з депозиту, %.

Стосовно оцінки якісних показників забезпечення ефективності депозитних операцій, варто зазначити, що їх можна оцінити за допомогою розрахунку інтегральних показників, що може здійснюватись у декілька етапів. На першому етапі відповідальний підрозділ банку обирає базу порівняння, тобто найкращий з пропонувань у відповідному сегменті продукт банків-конкурентів. Після чого, на другому етапі, співробітники підрозділу обирають найбільш вагомі для споживача якісні ознаки. На заключному етапі розраховується одиничний показник забезпечення ефективності депозитних операцій за кожною ознакою.

Важливим показником, який свідчить про ефективність депозитних операцій є дохідність, яку варто розраховувати в залежності від конкретного виду банківських депозитних продуктів.

Також частково оцінити ефективність депозитної діяльності банку можна за допомогою розрахунку фінансових коефіцієнтів та проведення їх аналізу у динаміці. Коефіцієнтний аналіз депозитних ресурсів банку здійснюється для визначення показників, які характеризують стабільність та оборотність депозитних ресурсів банку. Аналіз за даними показниками

дозволяє прослідкувати основні тенденції залучення коштів. Як правило, більшість банків використовує наступні показники:

- оборотність депозитних вкладень;
- тривалість обороту депозитних вкладів у днях;
- рівень осідання депозитних вкладів;
- середній термін використання депозитів;
- середній залишок коштів на депозитних рахунках за період;
- коефіцієнт нестабільності депозитів;
- коефіцієнт використання депозитів;
- рівень диверсифікації депозитів;
- коефіцієнт нестабільності онкольних депозитів.

Під час оцінки ефективності залучення депозитних ресурсів банки використовують величину економічної прибутковості. Даний показник розраховується на базі економічної доданої вартості (economic value added – EVA), концепція якої запропонована американською консультативною компанією «Stern Stewart & Co». Концепція економічної прибутковості є новою методологією корпоративного управління в сучасних умовах. Крім того, доцільним є використання як критерію оптимальності в моделі депозитної політики банку мінімального загального фінансового ризику і максимальної гарантованої економічної прибутковості на активи і на капітал.

Досліджуючи аспекти оцінки ефективності депозитної діяльності банку, необхідно звернути увагу на чинники впливу на її ефективність. Отже, важливими факторами впливу на ефективність депозитної діяльності комерційного банку є:

- розвиток депозитних операцій із населенням на основі впровадження нової техніки і технології банківського обслуговування фізичних осіб;
- забезпечення високої стійкості залучених банком коштів;

- активне використання процентної політики як методу стимулювання розміщення коштів на різні види депозитів;
- розширення обсягу термінових депозитів шляхом використання коштів спеціального призначення, що перебувають на рахунках підприємств;
- розширення практики залучення коштів клієнтів на ощадні вклади, тому що вони є найстійкішою частиною мобілізованих банком ресурсів;
- використання у вітчизняних умовах досвіду банків економічно розвинених країн, що стосується відкриття різного роду рахунків та інших видів депозитів.

Ефективність залучення депозитних ресурсів банку залежить від роботи підрозділів, що здійснюють активні операції. Тому отримані доходи вкладень в активні операції корегуються на величину нарахованих резервів по активних операціях. Таким чином, у розрахунку ефективності враховуються і основні банківські ризики.

Виходчи з вищезгаданого можна зробити висновки до третього розділу кваліфікаційної роботи:

1) Запропоновано методичний підхід оцінки конкурентних переваг ПАТ КБ «Приватбанк» на основі існуючих фінансових інструментів

Основні етапи підходу:

- 1 етап - аналіз населення за схильністю до заощаджень;
- 2 етап - ранжування банків країни за вартістю депозитного портфелю;
- 3 етап - вибір банків для порівняння виходячи з класифікації відповідно до статутного капіталу;
- 4 етап - формування карток депозитних продуктів;
- 5 етап оцінка конкурентних переваг та формування пропозицій.

За запропонованою методикою оцінено конкурентні переваги ПАТ КБ «ПриватБанк» на депозитному ринку. Об'єкти для порівняння були обрані - АТ «Райффайзен Банк Аваль» та ПАТ «ПУМБ».

Порівняльний аналіз різних короткотермінових депозитних програм трьох комерційних банків із різною формою власності дає можливість дійти

висновків, що найбільшу відсоткову ставку (15% річних) пропонує найінноваційніший державний банк України ПАТ КБ «Приватбанк». Серед його нецінових переваг обслуговування депозитного рахунку – незначна мінімальна сума внеску у 2 грн., можливість поповнення депозиту та безкоштовного дистанційного обслуговування, обслуговування в будь-якому з 2243 відділень, наявність персонального банкіра (залежно від суми депозиту), видача миттєвої платіжної карти міжнародного класу з безкоштовним обслуговуванням, велика банкоматна та термінальна мережа (ТСО) – 20 619 шт., можливість зняття готівки в будь-якому банкоматі України без комісії, безкоштовне СМС-інформування, програма лояльності пролонгації депозиту тощо.

2) Сформовано основні стратегічні механізми управління депозитами фізичних осіб.

Основною стратегічною метою, яку ставить ПАТ КБ «Приватбанк» в процесі управління депозитами фізичних осіб є забезпечення банку дешевими ресурсами в достатній кількості для проведення активних операцій банку.

Менеджмент депозитів населення в ПАТ КБ «Приватбанк» повинен ставити собі за мету зниження витрат банку при залученні коштів фізичних осіб.

Формування стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб необхідно проводити у три етапи:

Етап 1 – Розробка стратегії залучення коштів населення, який повинен включати:

- аналіз сегментів ринку за певними ознаками;
- планування твердого залишку коштів на рахунках клієнтів;
- планування загального обсягу залучення коштів населення;
- планування процентних витрат банку за користування вільними коштами клієнтів.

Етап 2 - Встановлення ціни на депозити

- прийняття рішення стосовно розміру процентних ставок за різними видами депозитів фізичних осіб;
- диференціація тарифних ставок для окремих груп вкладників
- орієнтація процентних ставок за депозитами на політику активних операцій банку.

Етап 3 - Контроль за виконанням планових завдань по залученню коштів населення

- контроль за виконанням планових завдань;
- встановлення причин відхилень;
- формування комплексних дій зміни та коректировок

3) Розглядаючи механізм управління в ПАТ КБ «Приватбанк» депозитами фізичних осіб треба відмітити, що менеджери банку приділяють не достатню увагу аналізу клієнтської бази банку. З тим, в міжнародній практиці інформація, яка характеризує клієнтів комерційного банку займає одне з найважливіших місць в формуванні депозитної політики банку.

Нами запропоновано можливість удосконалення організації аналізу інформації клієнтської бази ПАТ КБ «Приватбанк» на основі інтегрованого показника стану клієнтської бази банку, який включає в себе три групи критеріїв: фінансове, соціально-психологічне становище, відносини з банком).

Менеджери банку, у своїй роботі, при застосуванні цієї моделі можуть формувати свій набір показників необхідних для аналізу клієнтської бази банку, з огляду на те чи інші завдання які ставить собі за мету менеджер.

Так, наприклад, для виявлення ставлення окремих груп населення до строкових депозитів з відповідними умовами, до накопичувальних (ощадних) тобто довгострокових вкладів формуються окремі показники за фінансовим станом, соціально-психологічним станом клієнта, відношення клієнта до банку або до окремої операції. Тобто менеджер банку в змозі прослідити ставлення вкладників банку до пропонуємих їм продуктів з врахуванням фінансового та соціально-психологічного стану клієнтів.

Аналіз за наведеною моделлю може бути проведений як для кожного окремого клієнта (засобом анкетування), або за окремо сформованими групами вкладників.

При аналізі клієнтської бази банку менеджерам доцільно, для наочності, побудувати діаграму значень показників фінансового, соціально-психологічного стану клієнта, відносин клієнта з банком.

4) Для покращення рівня менеджменту в ПАТ КБ «Приватбанк» необхідно звернути увагу на цінову політику банку. Основна увага банка, при встановленні цін на депозитні вкладення, приділяється пріоритетністю тієї чи іншої групи клієнтів та стану ринку депозитів. Жорстка конкурентна боротьба за більш дешеві ресурси призводить до зростання процентних витрат банку за депозитами й одночасне зниження прибутку.

Вважаємо доцільним використовувати модель МакНалті для визначення ціни на депозити коли необхідно знати граничні витрати при переході від одного рівня ставок на депозити до інших та норму граничних витрат як відносну величину отриманих банком додаткових коштів. Якщо ж нам відома норма граничних витрат, то можна співставити її з очікуваними додатковими доходами (граничними доходами), які банк планує отримати від проведення активних операцій за рахунок нових вкладів.

Відповідно з розглянутої прикладу – пропозиції для того, щоб збільшити прибуток банку від кредитних операцій менеджери ПАТ КБ «Приватбанк» повинні встановити процентну ставку за депозитами на рівні 22% (ця ставка закладами є найбільш оптимальною для банка).

Ціноутворення за методом граничних витрат дає менеджерам банку цінну інформацію стосовно не тільки процентних ставок на вклади, але й про те, до якого моменту банк зможе розширяти свою базу депозитів, перш ніж додаткові витрати зростання депозитів призведуть до зниження додаткових доходів й сукупного прибутку. Якщо прибуток починає зменшуватися, банк повинен або шукати нові джерела ресурсів (з більш низькими граничними

витратами), або проводити більш прибуткові активні операції, або комбінувати перше й друге.

5) Запропоновано інтегральний показник ефективного залучення депозитних вкладень.

Знаючи динаміку інтегрального показника, який ображає та сумує інформацію про дохідність пасивних операцій та ризикованість активних операцій банку: по-перше, можна буде своєчасно інформувати керівництво про конкурентоспроможність на фінансовому ринку; по-друге, можна вчасно, до виникнення надзвичайних ситуацій, підготуватися до можливих змін ринку грошових ресурсів; по-третє, приймати своєчасні та відповідні заходи до покращання фінансового результату.

Використання вищезазначеного інтегрального показника буде виконувати роль деякого незалежного експерта, оскільки він за незмінними правилами та єдиним способом надавав би вільну оцінку основним напрямкам депозитної політики банку: розміру залучених і позичених коштів банку, кількості отриманих доходів від усіх залучених коштів, з урахуванням обов'язкового резервування та формування резервів по активних операціях.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладені положення дипломної роботи можна зробити наступні висновки:

1. Ресурсна база відіграє визначальну роль у створенні, ефективній роботі та розвитку банківських установ. Її збільшення веде до зростання ресурсного потенціалу всієї банківської системи України загалом. Саме тому дослідження ресурсної бази повинне залишатись одним із пріоритетних напрямів вітчизняних науковців та вищого керівництва українських банків.

Ми зазначили, що найбільшу частку у власних ресурсах займають статутний капітал та прибуток. Однак через загострення політичної кризи в країні та початок бойових дій на сході країни, які загострили наслідки світової фінансової кризи в Україні, з 2014 року, на нашу думку, банківська система України зазнала значних збитків та падіння рентабельності капіталу, що позбавило банки основного джерела поповнення власного капіталу.

На сучасному етапі відбувається зміна структури залучених ресурсів через недовіру населення до банківської системи, збіднілість населення та кризу в країні. Щодо запозичених ресурсів, то через погіршення оцінок фінансового стану банків значно знизилася активність на міжбанківському ринку. Через кризу довіри на міжбанківському ринку багато кредитних ліній були практично закриті, майже припинилося взаємне кредитування банків, помітно знизився перетік грошей між фінансовими інститутами.

У зазначених умовах функціонування, під час формування ресурсної бази банк передусім має визначити систему цілей та напрямки діяльності банку. Під час вироблення політики мобілізації ресурсів банк повинен реалізувати такі цілі: прибутковість, дотримання вимог регулюючих органів, ліквідність, мінімізація витрат, орієнтація на адаптацію, обсяги і ринок. Завданням політики банку щодо мобілізації ресурсів є формування необхідних коштів для подальшого їх розміщення шляхом найкращої реалізації цілей. Це потребує порівняння ресурсів через вибір найкращих елементів шляхом якісної їх оцінки.

Основою ресурсів банківської системи є депозитні операції. Саме вдала депозитна політика дасть можливість відносити ресурсний потенціал та підвищити ефективність функціонування.

Тому у кваліфікаційній роботі розглянуто та уточнено сутність депозитної політики банку, систематизовано її основні складові.

Депозитна політика являє собою концепцію організації депозитних відносин, постановку завдань у частині залучення ресурсів, а також практичних заходів щодо її реалізації. Характеристика депозитної політики дозволила зробити висновок, що вона є однією зі складових управління діяльністю банку.

Її можна трактувати за такими напрямками: за суттю – це стратегія і тактика банку в частині організації депозитного процесу; за діяльністю – це комплекс заходів, що має на меті забезпечення ліквідності банку; за оформленням – це документ, детальний план, керівництво до дій щодо залучення ресурсів. Зміст депозитної політики проявляється в забезпеченні стабільності і стійкості банківської установи, її рентабельності, ліквідності та надійності, а також адекватності її діяльності потребам клієнтів.

Створення раціональної системи депозитних рахунків та можливості акумулювання залучених коштів об'єктивно обмежуються та визначаються зовнішніми факторами: рівнем економічної активності; рівнем розвитку регіону; можливістю альтернативних вкладень; інфляційними очікуваннями та ін. Розвиток новітніх банківських технологій дозволить повніше задовольнити потреби клієнтів у різноманітних послугах, поліпшити якість обслуговування, підвищити зацікавленість фізичних осіб у розміщенні своїх коштів на депозитних рахунках у банку.

2. Проаналізовано основні фінансові показники ПАТ КБ «Приватбанк».

Вартість активів ПАТ КБ «Приватбанк» збільшилась на 98287 млн.грн. (54,7%). Абсолютний показник 2018р. перевищує середнє значення за 3 роки на 40886,7 млн.грн. З кожним роком динамічно збільшується капітал банку. Порівнюючи 2018р. з 2016р. капітал банку зріс на 57812 млн.грн. Пропорційно капіталу банку зростають його зобов'язання. Вартість

зобов'язань за останні 3 роки збільшилась на 40475 млн.грн (19,6%). Кредитний портфель ПАТ КБ «Приватбанк» збільшився на 17524 млн.грн, показник збільшився більш ніж у 1,5 рази. Позитивний факт збільшення коштів клієнтів. У вартісному виразі збільшення склало 148399 млн.грн (майже у 2,8 рази). ПАТ КБ «Приватбанк» має значні проблеми з показником чистого прибутку. Середня значення прибутковості банку за останні 3 роки складає -54354 млн.грн.

3. Розглянуті основні доходи та витрати ПАТ КБ «Приватбанк».

Основними статтями доходів ПАТ КБ «Приватбанк» є процентний та комісійних доходи. За процентними доходами простежуються незначне зменшення, але це зменшення підкріплюється значним зниженням процентних витрат.

Більш ніж половину процентних доходів комерційний банк отримує від кредитів та авансів фізичних осіб.

Найбільші процентні витрати банку спостерігаються з строкових депозитів фізичних осіб. Позитивний факт скорочення їх в динаміці, якщо у 2016р. цей показник складав 16037 млн.грн., то вже у 2018р. він зменшився більш ніж у 1,5 рази. Процентні витрати за строковими депозитами юридичних осіб теж з кожним роком зменшуються. Порівнюючи 2018р. з 2016р. показник зменшився на 1568 млн.грн (в 2,8 рази).

Тобто можна сказати, що ПАТ КБ «Приватбанк» змінив спеціалізацію з строкових вкладів юридичних осіб на строкові вклади фізичних осіб.

Негативні тенденції темпах зростання комісійних доходів та витрат. Темп зростання комісійних доходів - 189%, темп зростання комісійних витрат - 199,6%.

Левову частку комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» отримує від розрахункових операцій - 43-44%. Зняття готівки та еквайрінг займають відповідно 22 та 18%.

Позитивний факт збільшення чистого процентного доходу, його вартість збільшилась майже у 8,5 раз. Чистий дохід за виплатами та

комісійними теж з кожним роком зростає, порівнюючи 2018р. з 2016р. збільшення склало 7028 млн.грн.

ПАТ КБ «Приватбанк» покращую свій кінцевий результат. Банк останні 2 роки має позитивний чистий прибуток. Порівнюючи 2018р. з 2016р. вартість чистого прибутку збільшилась на 189036 млн.грн.

4. Аналітично досліджені депозитні операції ПАТ КБ «Приватбанк»

Простежуються наступні тенденції:

- скорочення вартості строкових коштів фізичних та юридичних осіб відповідно на 8,2% та 22,2%

- розширення діапазону поточних рахунків фізичних осіб. Вартість поточних рахунків фізичних осіб зросла майже у 2,5 рази, у вартісному виразі на 41685 млн.грн., поточні рахунки юридичних осіб збільшились у 2,5 рази (на 21532 млн.грн).

- базоутворюючим елементом коштів клієнтів за галузевою структурою є ресурси фізичних осіб. Їх вартість збільшилась на 31942 млн.грн, питома вага дещо знизилась з 83,4% до 79,1%. Друге місце за питомою вагою займає сфера торгівлі, але з кожним роком вартісний показник зменшується, якщо у 2016р. кошти клієнтів сфери торгівлі склали 9133 млн.грн, то у 2018 лише 7533 млн.грн. Сфера послуг поступово стає однією з головних сфер, яка нарощує обсяги відкритих рахунків та їх вартість.

5. Запропоновано методичний підхід оцінки конкурентних переваг ПАТ КБ «Приватбанк» на основі існуючих фінансових інструментів

Основні етапи підходу:

- 1 етап - аналіз населення за схильністю до заощаджень;
- 2 етап - ранжування банків країни за вартістю депозитного портфелю;
- 3 етап - вибір банків для порівняння виходячи з класифікації відповідно до статутного капіталу;
- 4 етап - формування карток депозитних продуктів;
- 5 етап оцінка конкурентних переваг та формування пропозицій.

За запропонованою методикою оцінено конкурентні переваги ПАТ КБ «ПриватБанк» на депозитному ринку. Об'єкти для порівняння були обрані - АТ «Райффайзен Банк Аваль» та ПАТ «ПУМБ».

Порівняльний аналіз різних короткотермінових депозитних програм трьох комерційних банків із різною формою власності дає можливість дійти висновків, що найбільшу відсоткову ставку (15% річних) пропонує найінноваційніший державний банк України ПАТ КБ «Приватбанк». Серед його нецінових переваг обслуговування депозитного рахунку – незначна мінімальна сума внеску у 2 грн., можливість поповнення депозиту та безкоштовного дистанційного обслуговування, обслуговування в будь-якому з 2243 відділень, наявність персонального банкіра (залежно від суми депозиту), видача миттєвої платіжної карти міжнародного класу з безкоштовним обслуговуванням, велика банкоматна та термінальна мережа (ТСО) – 20 619 шт., можливість зняття готівки в будь-якому банкоматі України без комісії, безкоштовне СМС-інформування, програма лояльності пролонгації депозиту тощо.

Сформовано основні стратегічні механізми управління депозитами фізичних осіб.

Основною стратегічною метою, яку ставить ПАТ КБ «Приватбанк» в процесі управління депозитами фізичних осіб є забезпечення банку дешевими ресурсами в достатній кількості для проведення активних операцій банку.

Менеджмент депозитів населення в ПАТ КБ «Приватбанк» повинен ставити собі за мету зниження витрат банку при залученні коштів фізичних осіб.

Формування стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб необхідно проводити у три етапи:

Етап 1 – Розробка стратегії залучення коштів населення, який повинен включати:

- аналіз сегментів ринку за певними ознаками;

- планування твердого залишку коштів на рахунках клієнтів;
- планування загального обсягу залучення коштів населення;
- планування процентних витрат банку за користування вільними коштами клієнтів.

Етап 2 - Встановлення ціни на депозити

- прийняття рішення стосовно розміру процентних ставок за різними видами депозитів фізичних осіб;
- диференціація тарифних ставок для окремих груп вкладників
- орієнтація процентних ставок за депозитами на політику активних операцій банку.

Етап 3 - Контроль за виконанням планових завдань по залученню коштів населення

- контроль за виконанням планових завдань;
- встановлення причин відхилень;
- формування комплексних дій зміни та коректировок

Розглядаючи механізм управління в ПАТ КБ «Приватбанк» депозитами фізичних осіб треба відмітити, що менеджери банку приділяють не достатню увагу аналізу клієнтської бази банку. З тим, в міжнародній практиці інформація, яка характеризує клієнтів комерційного банку займає одне з найважливіших місць в формуванні депозитної політики банку.

Нами запропоновано можливість удосконалення організації аналізу інформації клієнтської бази ПАТ КБ «Приватбанк» на основі інтегрованого показника стану клієнтської бази банку, який включає в себе три групи критеріїв: фінансове, соціально-психологічне становище, відносини з банком).

Менеджери банку, у своїй роботі, при застосуванні цієї моделі можуть формувати свій набір показників необхідних для аналізу клієнтської бази банку, з огляду на те чи інші завдання які ставить собі за мету менеджер.

Так, наприклад, для виявлення ставлення окремих груп населення до строкових депозитів з відповідними умовами, до накопичувальних (ощадних)

тобто довгострокових вкладів формуються окремі показники за фінансовим станом, соціально-психологічним станом клієнта, відношення клієнта до банку або до окремої операції. Тобто менеджер банку в змозі прослідити ставлення вкладників банку до пропонуємих їм продуктів з врахуванням фінансового та соціально-психологічного стану клієнтів.

Аналіз за наведеною моделлю може бути проведений як для кожного окремого клієнта (засобом анкетування), або за окремо сформованими групами вкладників.

При аналізі клієнтської бази банку менеджерам доцільно, для наочності, побудувати діаграму значень показників фінансового, соціально-психологічного стану клієнта, відносин клієнта з банком.

Для покращення рівня менеджменту в ПАТ КБ «Приватбанк» необхідно звернути увагу на цінову політику банку. Основна увага банка, при встановленні цін на депозитні вкладення, приділяється пріоритетністю тієї чи іншої групи клієнтів та стану ринку депозитів. Жорстка конкурентна боротьба за більш дешеві ресурси призводить до зростання процентних витрат банку за депозитами й одночасне зниження прибутку.

Вважаємо доцільним використовувати модель МакНалті для визначення ціни на депозити коли необхідно знати граничні витрати при переході від одного рівня ставок на депозити до інших та норму граничних витрат як відносну величину отриманих банком додаткових коштів. Якщо ж нам відома норма граничних витрат, то можна співставити її з очікуваними додатковими доходами (граничними доходами), які банк планує отримати від проведення активних операцій за рахунок нових вкладів.

Відповідно з розглянутої прикладу – пропозиції для того, щоб збільшити прибуток банку від кредитних операцій менеджери ПАТ КБ «Приватбанк» повинні встановити процентну ставку за депозитами на рівні 22% (ця ставка закладами є найбільш оптимальною для банка).

Ціноутворення за методом граничних витрат дає менеджерам банку цінну інформацію стосовно не тільки процентних ставок на вклади, але й про

те, до якого моменту банк взмозі розширяти свою базу депозитів, перш ніж додаткові витрати зростання депозитів призведуть до зниження додаткових доходів й сукупного прибутку. Якщо прибуток починає зменшуватися, банк повинен або шукати нові джерела ресурсів (з більш низькими граничними витратами), або проводити більш прибуткові активні операції, або комбінувати перше й друге.

Запропоновано інтегральний показник ефективного залучення депозитних вкладень.

Знаючи динаміку інтегрального показника, який ображає та сумує інформацію про дохідність пасивних операцій та ризикованість активних операцій банку: по-перше, можна буде своєчасно інформувати керівництво про конкурентоспроможність на фінансовому ринку; по-друге, можна вчасно, до виникнення надзвичайних ситуацій, підготуватися до можливих змін ринку грошових ресурсів; по-третє, приймати своєчасні та відповідні заходи до покращання фінансового результату.

Використання вищезазначеного інтегрального показника буде виконувати роль деякого незалежного експерта, оскільки він за незмінними правилами та єдиним способом надавав би вільну оцінку основним напрямкам депозитної політики банку: розміру залучених і позичених коштів банку, кількості отриманих доходів від усіх залучених коштів, з урахуванням обов'язкового резервування та формування резервів по активних операціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Долан З. Дж. Деньги. Банковское дело и денежно-кредитная политика. СПб. “Санкт-Петербург оркестр”. 1996. 496 с.
2. Банківські операції : підручник / [за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза]. К. КНЕУ. 2010. С. 384.
3. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики : монографія . К. КНЕУ. 2002. 276 с.
4. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручник. К. : Знання. 2008. 564 с.
5. Волохата К. О. Сутність і значення ресурсної бази банків. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2011. № 1. С. 147-154.
6. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. Посібник. К. : Знання. 2006. – 463 с.
7. Лаврушин О. І. Формування фінансових ресурсів комерційних банків. Фінанси України. 2011. № 7. С. 110-115.
8. Присяжнюк О. П. Джерела формування та зміцнення ресурсної бази комерційних банків в Україні. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. 2011. № 31. Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/socgum/pprbsu/201131/11_31_27.pdf.
9. Кутідзе Л. С. Структура залучення фінансових ресурсів комерційним банком: деформація під впливом світової фінансової кризи. Економічний простір. 2009. № 23/2. С. 131-139.
10. Руцишин Н. М. Фінансові ресурси банку та особливості їх формування в сучасних умовах. Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія “Економіка і управління”. 2014. № 30. С. 263-279.
11. Аванесова, Н.Е. Депозитна політика комерційного банку: теоретико-методологічні засади. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. №8. С. 916-918.

12. Бартош, О.М. Депозитна політика банку та основні етапи її формування. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2008. – №3. – С. 97-101.

13. Васюренко, О.В. Депозиты как основной источник привлечения средств коммерческими банками . Фінанси України. 2006. №11. С. 88-92.

14. Версаль, Н.І. Особливості формування депозитних ресурсів банками України. Фінанси України. 2009. №12. С. 89-95.

15. Дмитрієва, О.А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку. Фінанси України. 2008. №5. С. 15-17.

16. Лавров, Р.В. Депозитна політика банку в сучасних умовах [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/8737/Стаття%208%20%28Lavrov%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

17. Неізнана, О.В. Операції комерційних банків по залученню коштів: сучасні технології та світові тенденції розвитку. Фондовий ринок. 2007. №31. С. 2-5.

18. Олексенко, М.В. Депозитна політика комерційних банків України на сучасному етапі. Вісник Берддянського університету менеджменту і бізнесу. 2016. №4(16). С. 166-169.

19. Петрук, О.М. Банківська справа: навч. посіб. / За ред. д-ра екон. наук Ф.Ф. Бутинця. К. Кондор. 2004. 461 с.

20. Юрін, Є.Г. Депозитна політика комерційних банків в умовах фінансово-економічної кризи [Електронний ресурс]. Наукове товариство Івана Кушніра. Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=56117>.

21. Алексеєнко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики: Монографія. К.: КНЕУ, 2002. 276 с

22. Банківська справа: Учеб. / Под ред. Колесникова В.І., Кроливецкой Л.П. М.: Фінанси і статистика, 1998. 302 с.

23. Банківський менеджмент: Навч. посібник / Кириченко О., Гіленко І., Ятченко А. К.: Основа, 1999. 259 с.

24. Вовчак О., Скаско О., Стасів А. Банківський нагляд. Л.: Новий Світ-2000, 2005. 480 с.
25. Загородній А. Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – Львів: Центр Європи, 1997. 803 с.
26. Кириченко О., Гіленко І., Роголь С., Сиротян С., Немой О. Банківський менеджмент: Навчальний посібник / К.: Знання-Прес, 2002. 438 с.
27. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/>
28. Остапишин Т.П. Основи банківської справи: Курс лекцій. К.: МАУП, 1999. 112 с.
29. Полфреман Д., Форд Ф. Основи банківської справи / Пер. з англ. М.: ИНФРА, 1996. 297 с.
30. Рід Е., Коттер Р., Гілл Е., Сміт Р. Комерційні банки / Пер. з англ. М.: Космополіс, 1991. 418 с.
31. Синки Дж. Управління фінансами в комерційному банку / Пер. з англ. М.: Сатарпеху, 1994. 264 с.
32. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 19.11.2018).
33. Офіційний сайт компанії GfK Україна URL : <https://www.gfk.com/uk-ua/rishennja/news/omnibus-gfk-ukraine> (дата звернення: 19.11.2018).
34. Грошово-кредитна статистика / Офіційний сайт Національного банку України. URL : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579 (дата звернення: 19.11.2018).
35. Рішення Правління НБУ від 10.02.2017 року № 76-рш. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=43805377 (дата звернення: 19.11.2018).

36. Бутинець Ф.Ф. Банківська справа / за ред. Ф.Ф. Бутинця. К. : Кондор, 2004. 461 с.
37. Дзюблюк О.В. Банківські операції: Підручник / за ред. О.В. Дзюблюка. Тернопіль: Вид. ТНЕУ. «Економічна думка», 2009. 696 с.
38. Стан депозитної діяльності банків України. Фінансовий портал України. URL: <http://finance.ua> (дата звернення: 20.11.2018).
39. Фатюха В.В., Лютий М.С. Депозитна діяльність комерційного банку в умовах інформатизації. Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Вплив цифрової освіти на розвиток людського капіталу» (20-21 листопада 2019 року, м. Запоріжжя) Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019. С. 193-196.

ДОДАТКИ

Додаток А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан

	Прим.	31 грудня 2018	31 грудня 2017 (перераховано)	31 грудня 2016 (перераховано)
У мільйонах українських гривень				
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	7	27 360	25 296	30 159
Заборгованість банків		-	2 903	-
Кредити та аванси клієнтам	8	50 140	38 335	32 616
Інвестиційні цінні папери:				
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	86 244	-	-
- наявні для продажу	9	-	90 354	64 409
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	79 299	-	-
- утримуються до погашення	9	-	36 322	-
- за амортизованою собівартістю	9	14 538	-	-
Вбудовані похідні фінансові активи	9	-	34 336	27 044
Передоплата з поточного податку на прибуток	24	184	184	181
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію		30	30	246
Інвестиційна нерухомість	10	3 340	3 648	691
Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	11	3 793	3 326	3 409
Інші фінансові активи	12	2 743	2 940	2 839
Інші активи	13	8 899	8 815	9 585
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 361	7 069	8 782
Активи, утримувані для продажу		117	117	-
ВСЬОГО АКТИВІВ		278 048	253 675	179 761
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Заборгованість перед НБУ	14	9 817	12 394	18 047
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	15	195	234	2 867
Кошти клієнтів	16	231 055	212 167	180 656
Випущені боргові цінні папери		2	2	2
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	24	136	150	138
Інші фінансові зобов'язання	17	2 247	1 688	1 932
Резерви та нефінансові зобов'язання	18	3 132	3 292	2 545
Субординований борг		-	129	122
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		246 584	230 056	206 109
КАПІТАЛ				
Акціонерний капітал	19	206 060	206 060	50 685
Емісійний дохід	19	23	23	23
Внески у капітал, отримані за випущені, але не зареєстровані нові акції	19	-	-	111 591
Резерв перецінки приміщень	11	687	789	805
Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів		(3 303)	(479)	521
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	9 934
Загальні резерви та інші фонди	19	6 211	6 211	1 619
Накопичений дефіцит		(190 388)	(201 139)	(201 536)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		31 464	23 619	(26 348)
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		278 048	253 675	179 761

Затверджено до випуску та підписано 23 квітня 2019 року.

П. Крумханз
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління
(з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Додаток Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід

У мільйонах українських гривень	Прим.	2018 рік	2017 рік (перераховано)
Процентні доходи	20	30 754	24 485
Процентні витрати	20	(14 002)	(18 374)
Чистий процентний дохід		16 752	6 111
Відрахування до резерву на зменшення корисності	21	(6 089)	(7 379)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		10 663	(1 268)
Доходи за виплатами та комісійними	22	19 590	13 211
Витрати за виплатами та комісійними	22	(4 402)	(3 017)
Прибуток мінус збитки від вбудованих похідних фінансових інструментів	9	-	3 491
Прибуток мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		1 983	1 084
Прибуток мінус збитки від переоцінки іноземної валюти		1 145	(2 501)
Прибуток мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		3	-
Збитки мінус прибуток від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	(3 085)	-
(Збитки)/прибуток від оцінки приміщень та інвестиційної нерухомості		(563)	247
Зменшення корисності нематеріальних активів		-	(1)
Зменшення корисності майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя		(13)	(71)
Зменшення корисності інвестиції в асоційовану компанію		-	(99)
Адміністративні та інші операційні витрати	23	(13 988)	(12 194)
Інші доходи		1 457	1 530
Інші витрати		(11)	(15)
Прибуток до оподаткування		12 789	397
Кредит(витрати) з податку на прибуток	24	9	(19)
Чистий прибуток за рік		12 798	378
Інші сукупні доходи(витрати):			
Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Нерезалізований збиток від інвестиційних цінних паперів		(1 872)	(1 000)
- Прибуток, що рекласифіковано до складу прибутків чи збитків		(3)	-
- Зміни у резерві під оцінувані кредитні збитки		-	-
- Податковий ефект		-	-
Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:			
Приміщення:			
- Переоцінка приміщень		2	(20)
- Податковий ефект		(1)	4
Інші сукупні витрати		(1 874)	(1 016)
ВСЬОГО СУКУПНИХ ДОХОДІВ(ВИТРАТ) ЗА РІК		10 924	(638)
Базисний та скоригований дохід на акцію щодо прибутку, який належить акціонеру Банку (у гривнях на акцію)			
	19	17,39	0,90

Затверджено до видруку та підписано 23 квітня 2019 року.

П. Крумханзл
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління
(з питань фінансів)

В. В. Яроленко
Головний бухгалтер

Додаток В

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про рух грошових коштів

У мільйонах українських гривень	Прим.	2018 рік	2017 рік
Грошові потоки від операційної діяльності			
Процентні доходи отримані		29 791	20 865
Проценти сплачені		(14 163)	(18 475)
Виплати та комісійні отримані		19 590	13 211
Виплати та комісійні сплачені		(4 402)	(3 017)
Дохід отриманий від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		1 958	1 084
Сплачені витрати, пов'язані з персоналом		(5 727)	(4 547)
Адміністративні та інші операційні витрати сплачені, крім сплачених витрат, пов'язаних з персоналом		(7 487)	(5 386)
Інші доходи отримані		1 422	1 530
Грошові потоки, отримані від операційної діяльності, до змін в операційних активах та зобов'язаннях		20 982	5 265
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях			
Чисте збільшення залишків зобов'язкового резерву		(1)	(35)
Чисте зменшення(збільшення) заборгованості банків		2 911	(2 768)
Чисте збільшення кредитів та авансів клієнтам		(13 515)	(10 367)
Чисте зменшення(збільшення) інших фінансових активів		55	(217)
Чисте збільшення інших активів		(188)	(218)
Чисте (збільшення)/зменшення заборгованості перед НБУ		(1 500)	1 500
Чисте зменшення заборгованості перед банками та іншими фінансовими організаціями		(24)	(2 380)
Чисте збільшення коштів клієнтів		20 911	25 109
Чисте збільшення(зменшення) резервів, інших фінансових та нефінансових зобов'язань		512	(247)
Чисті грошові кошти, отримані від операційної діяльності		30 143	15 624
Грошові потоки від інвестиційної діяльності			
Надходження від продажу приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання		14	83
Придбання приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання		(1 368)	(627)
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток		112	-
Придбання інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток		(24)	-
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		7 074	-
Придбання інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(32 926)	-
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за амортизованою вартістю		4 305	-
Придбання інвестиційних цінних паперів за амортизованою вартістю		(3 519)	-
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів, утримуваних для продажу		-	1 400
Придбання інвестиційних цінних паперів для продажу		-	(10 788)
Надходження від погашення інвестиційних цінних паперів, що утримуються до погашення		-	285
Придбання інвестиційних цінних паперів, що утримуються до погашення		-	(4 440)
Чисті грошові кошти, використані в інвестиційній діяльності		(26 332)	(14 087)
Грошові потоки від фінансової діяльності			
Надходження коштів від кредиту рефінансування НБУ		-	15 701
Погашення заборгованості перед НБУ		(1 000)	(22 876)
Погашення субординованого боргу		(134)	-
Чисті грошові кошти, використані в фінансовій діяльності	32	(1 134)	(7 175)
Вплив зміни курсів обміну на грошові кошти та їх еквіваленти		(506)	486
Вплив очікуваних кредитних збитків на грошові кошти та їх еквіваленти		(15)	-
Чисте збільшення(зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів		2 156	(5 152)
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року		23 521	28 673
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	7	25 677	23 521

Затверджено до випуску та підписано 23 квітня 2019 року.

 П. Крумханцл
 Голова Правління

 Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління
 (з питань фінансів)

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер